Ó Riain, Liam P.
Caoimhghin Ó Cearnaigh

PB
1399
O725
C3

From the Library

of

PÁDRAIG Ó BROIN

Caoiṁġin Ó Cearnaiġ

sgéal úrnua.

Uilliam Ó Riain

do sgríoḃ.

"A' ndearna tú dearmad ar rud éigin?" ar sise go sáṁ.
"Rinne," ar seisean. "Rud beag dear—tusa féin."

l. 56.

Cloḋanna Teo.:

Ar n-a ċur amaċ

do

Connraḋ na Gaeḋilge

i mBaile Áta Cliaṫ.

1913.

sgilling, glan.

Caoimhghin

Caoiṁġin Ó Cearnaiġ

Sgéal úrnua.

Uilliam Ó Riain

do sgríoḃ.

"A' ndearna tú dearmad ar rud éigin?" ar sise go sáṁ. "Rinne," ar seisean. "Rud beag dear—tusa féin."

L. 56.

Clóḋanna Teo.:

Ar n-a ċur amaċ

do

Ċonnraḋ na Gaeḋilge

i mBaile Áṫa Cliaṫ.

1913.

LIBRARY
7
JUL
1978
UNIVERSITY OF TORONTO

PB
1299
O725 C3

Muintir Ċaṫail, Teo.,
Baile Áṫa Cliaṫ.

Caoiṁġin Ó Cearnaiġ

CAIḂ. A I.—PORT DRAOIḊEAĊTA I mḂAILE ÁṪA CLIAṪ.

D' éiriġ Caoiṁġín Ó Cearnaiġ as an ṁúinteoireaċt sa "Sgoil Náisiúnta" i gCluaintobair san mbliaḋain 190—. Ṫáinig iongnaḋ mór ar an mbainisteoir, ar an sean-oide, agus ar na daoiniḃ go léir mar ġeall air sin. Ṫáinig uaigneas ar a gcroiḋe leis ar n-a ċloisint dóiḃ go raiḃ sé ar tí imṫeaċt go Ḃaile Áṫa Cliaṫ, áit ċóṁ fada i gcéin, dar leo, agus do ḃí Tír na nÓg. Cad a ḃí air ar aon ċor, de ċionn a ḃeiṫ ag imṫeaċt agus é go sona, mar a raiḃ sé, 'na ḃaile ḋúṫċais imeasg a ṁuintire féin? Duḃairt sé leo gurḃ aṁlaiḋ do ċuala sé port draoiḋeaċta ar nós daoine ins na sean-sgéalta agus gurḃ éigin dó triall 'na ḋiaiḋ.

Ḃí sé 'na ċongantóir sa sgoil le breis a's dá ḃliaḋain, agus do réir cosaṁlaċt' ḃí gaċ rud ag éirġe leis go geal. Ba ġnaoi leis an áit agus gaċ ar ḃain léi. Agus ba mór le ráḋ iad súd.

Tá Cluaintobair i ḃfad ó ḃaile agus ó ṡráid-ḃaile. Ḃí tréiṫe agus nósa na nGaeḋeal le fáġail innte an uair sin ċóṁ bríoġṁar agus a ḃíodar riaṁ, gioḋ go raiḃ an tsean-ḟíḃialtaċt ag dul i n-éag ins an tír ṫart timċeall. Ḃí seanċuiḋṫe innte go raiḃ níḋ ba ṁó eolais aca ar Ḟionn agus ar an nGobán Saor 'ná ar ḟeirsí agus poiliticiḋeaċt. Ḃí sean-sgéalta, sean-ḟiliḋeaċt, sean-ṗaidreaċa, agus sean-ráiḋte go flúirseaċ innte. Ḃíoḋ an "ċuairdoiḋeaċt" ar siuḃal ist-oiḋċe. Ḃí corr-ḋuine i n-ann aṁráin do ċumaḋ. Ċuir na sean-daoine suim in a lán míorḃaile agus a lán piseoga. Ḃíodar cinnte glan go ḃfacadar taiḋḃríḋe go minic, agus ċreid a lán, idir óg agus sean, go raiḃ na Daoine Maiṫe 'na gcóṁnuiḋe sa lios, mar a ḃíodar leis na ciantaiḃ.

A

Ḃí sár-ṁeas ag na daoiniḃ—na sean-daoine go háiriṫe—ar leaḃra agus ar léiġeann. Ṡaoileadar go raiḃ Caoiṁġín Óg an-léiġeannta. Ḃí dúil ṁór aige i léiġeann ó ḃí sé 'na ṗáiste. Do ṁúin an sean-oide a ċuid Laidne, a ċuid Gréigise, agus sagas Frainncise dó, ċóṁ maiṫ le n-a lán neiṫe eile nár ṫuig na sean-daoine a mbríġ ar ċor ar biṫ. Leaḃra nár ċualadar tráċt orṫa riaṁ ḃíodar léiġṫe aige. Fuair sé leaḃar nua gaċ seaċtṁain, naċ mór, ó Ḃaile Áṫa Cliaṫ nó áit éigin eile. Ċeapadar go mbéaḋ sé 'na ċigire lá éigin. Aċt—d' éiriġ sé as an ṁúinteoireaċt.

Ḃí dúil ṫar meoḋan aige i litriḋeaċt. Cuireaḋ i gclóḋ go minic ċeana sgéilíní agus airtiḋe litearḋa dár sgríoḃ sé, ċóṁ maiṫ le píosaí filiḋeaċta. Ṫuig na cóṁarsana na sgéilíní agus na hairtiḋe ar dtús, agus ba ḃreaġ leo iad, óir do ḃí baint aca le n-a saoġal agus le n-a nósa féin. Aċt diaiḋ ar ndiaiḋ do ṫáiniġ rudaí isteaċ isna sgéilíní a ḃí ċóṁ haoiḃinn agus ċóṁ hiongantaċ le ceol draoiḋeaċta, dar leo. Do ċualadar 'na ḋiaiḋ sin go raiḃ finnsgéal fada sgríoḃṫa aige. Ḃí go deiṁin, aċt níor cuireaḋ i gclóḋ é. Duḃairt fir eagair Áṫa Cliaṫ go raiḃ an iomarca feallsaṁnaċt' agus diaṁaireaċt' ann agus nár ṫuigeadar é. Duḃairt ceann aca nár ċuir Ḃaile Áṫa Cliaṫ mórán suime i Neaṁ agus nár ċuir sí suim ar biṫ i dTír na nÓg, agus dá ḃríġ sin ḃéaḋ sé fánaċ aige an sgéal a ċur isteaċ 'na ṗáipéar. Mar sin féin do ṡaoil Caoiṁġín gur annsin a ḃí iongnaḋ agus ollsaċt dáiríriḃ. Ċeap sé go raiḃ Ḃaile Áṫa Cliaṫ ċóṁ hiongantaċ agus do ḃí Teaṁair i n-aimsir Ċormaic Ṁic Airt, nó Eaṁain Ṁaca ar dul do Ċúċulainn Óg ar a ṫriall.

Ḃí cara do Ċaoiṁġín, Sean Ó Murċaḋa a b' ainm dó, i n-oifig ṗáipéir laeṫeaṁail i n-Áṫ Cliaṫ—"An tSean-Ḃean Liaṫ" ṫug daoine ar an bpáipéar ċéadna. Sgríoḃ Caoiṁġín go minic ċuige, agus níl cur síos ná innsint sgéil ar an méid a ḃí le ráḋ aige i dtaoiḃ litriḋeaċta agus i dtaoiḃ an ḟuinn a ḃí air i n-obair a ḃain léi. 'Sé an rud a ḃí ag teasdáil uaiḋ 'ná post éigin sa bpríoṁ-ċaṫair. Ní raiḃ aon ṁaiṫ ḋó ann ar dtús. Fear ciallṁar a b' eaḋ Seán, gioḋ go raiḃ sé aereaċ greannṁar féin, agus is minic aduḃairt sé le Caoiṁġín go raiḃ an donas ar Ḃaile Áṫa Cliaṫ agus nár ċeart do ḟear litearḋa teaċt i ngiorraċt céad míle do'n Life—aċt ḃéaḋ sé ċóṁ maiṫ ḋó ḃeiṫ ag caint leis an ngealaiġ. Fá ḋeireaḋ ṫiar

ṫall fuair sé port do Ċaoiṁġín mar ṫuairisgeoir, 'na oifig féin. B' in é an fáṫ faoi gur éirig Caoiṁġín as an ṁúinteoireaċt.

“Ní feadar cad tá ort,” duḃairt Seán sa litir a ċuir sé ag triall air an t-am sin. “Ceapann tú gur feallsaṁain agus daoine léiġeannta smaointeaṁla atá 'na gcoṁnuiḋe ar fud Ḃaile Áṫa Cliaṫ. Go dtugaiḋ Dia ciall duit. Rud eile. Tá d' intinn ró-Ġaeḋealaċ, agus níl an ċaṫair ḋeireoil seo leaṫ-Ġaeḋealaċ, gioḋ go mbíonn mo ċara An Craoiḃín go han-ṗlámásaċ 'na taoiḃ ar uairiḃ. . . . Beaṫa duine a ṫoil, aċt is aisteaċ í do ṫoil-se, agus tá eagla orm go gcuirfiḋ litriḋeaċt an ċinneaṁain ċugat, a Ċaoiṁġín na n-aislingṫe! Baḋ ċóir duit ḃeiṫ go brónaċ indiu.”

In' ionad sin is aṁlaiḋ do ṫáinig árd-áṫas ar Ċaoiṁġín. Ṁeas sé go raiḃ sé ar tí dul ag triall ar “a Ṫír na nÓg” féin. Ċuiṁnig sé ar sgéalta Gaeḋealaċa, ar sgéalta Gréagaċa, agus ar sgéalta eile naċ iad a ḃain le macaoiṁ agus iad ag dul ar lorg eaċtraí sa tsean-aimsir, agus ḟaoil sé gur ċóir dó ḃeiṫ ċóṁ aereaċ, áṫasaċ agus do ḃíodar-san. An “port draoiḋeaċta” a ḃí 'gá ṁeallaḋ ḃí sé ag éirġe go ceolṁar a's go binn an t-am sin.

Fear caol árd daṫaṁail il-ḋealḃaċ a ḃí ann. Ba léir do ḋuine tuigsionaċ gur file é, file agus áḋḃar feallsaṁan. Mar sin féin, ḃí sé an-aereaċ lágaċ croiḋeaṁail agus é imeasg a ċarad agus a ḋaoine muinntearḋa. Ḃí sé níḋ ba aeriġe 'ná mar ḃí sé riaṁ agus é ḋá ġléasaḋ féin i gcóir Ḃaile Áṫa Cliaṫ agus an tsaoġail nua.

Ḃí go maiṫ agus ní raiḃ go h-olc. Aċt nuair d'ḟág sé slán ag Cluaintobair agus ag a ḋaoiniḃ muinntearḋa ṫáinig uaigneas uaṫḃásaċ ar a ċroiḋe. Ċuaiḋ an t-uaigneas i dtreise le gaċ míle de'n ḃóṫar iarainn a ċuir an cóiste ḋe. Ḃí iongnaḋ air i dtús an turais faoi an ċráḋ ċroiḋe agus an dólás. Ṫuig sé an sgéal i gceart i ndeireaḋ na tréiṁse. Ṫuig sé gur ċuid de féin a ḃaile ḋúṫċais agus gur ċuid dá ḃaile ḋúṫċais é féin, ar ṡliġiḋ iongantaiġ spriodálta.

Ḃí Seán Ó Murċaḋa ag fanaṁaint leis ag an traen-ṗort nuair roiċ sé Baile Áṫa Cliaṫ um ṫráṫnóna.

“I n-ainm Dé cad tá ort?” ar Seán. “Baḋ ḋóiġ le duine go ḃfuilir tar éis taiḋḃse d' ḟeicsint.”

. . . .

An oiḋċe céadna ḃailiġ an-ċuid do na coṁarsana isteaċ i dtiġ a aṫar. Faoi Ċaoiṁġín a ḃí an ċaint ar fad. Ṁoladar a ṫréiṫe a's a ḃéasa, ċuireadar síos ar an dúil ṁór a ḃí aige i léiġeann agus i litriḋeaċt, agus ḃíodar ar aon intinn go mbéaḋ clú a's cáil air fós, le congnaṁ Dé. 'Na ḋiaiḋ sin a's uile ḃíodar brónaċ go leor. Ṡaoileadar naċ mbéaḋ an spriod agus an ċroiḋeaṁlaċt céadna i gCluaintobair coiḋċe arís. Maidir le n-a ṁáṫair ḃí toċt ar a croiḋe agus ḃí a hintinn trí n-a ċéile. Ṡaoil sí go raiḃ Caoiṁġín imṫiġṫe uaiṫi go deo. Le bliaḋanta fada—ó aimsir a óige—ḃí eagla uirṫe go n-imṫeoċaḋ sé lá éigin. Ḃuḋ é an mac ba ḟine ḃí aici é agus raċaḋ sé ṫar ḋíċioll aoinne beo cur síos ar ṁéid a ġráḋa ḋó. Aċt diaiḋ ar ndiaiḋ do fuair sí amaċ naċ raiḃ sé ag dul le n-a ṁuintir féin, agus i gan ḟios d'aoinne ḃí imniḋe uirṫe. An dúil ṁór a ḃí aige i léiġeann agus i litriḋeaċt ċuir sé sgannraḋ uirṫe. Níor ḋual dó ḃeiṫ i n-ann litriḋeaċt do ċumaḋ; ní raiḃ a leiṫéid de sgéal ag aoinne dá ṡlioċt ariaṁ, dar léi. Ḃean ċráiḃṫeaċ ḋílis a b' eaḋ í, aċt ċuir sí suim i mórán piseóg agus i n-a lán béaloidis aistiġ. Ċreid sí gur ṫóg na síḋeoga leanḃ leo anoir agus arís agus gur ḟágadar leanḃ eile 'na ionad. Smaoiniġ sí ar an sgéal go minic, agus í ag feaċaint go géar ar Ċaoiṁġín, nuair a ḃí sé 'na ṗáiste, aċt ba ḋeacair di ċreideaṁaint nárḃ é a mac féin a ḃí ann. Aċt an difriġeaċt a ḃí idir Caoiṁġín agus an ċuid eile dá cloinn, ċuir sin aṁras agus iongnaḋ uirṫe.

Ḃíoḋ sin mar a ḃí sé ḃí sé imṫiġṫe uaiṫi, agus ḃí síor-ḋuḃaḋ ar a croiḋe. Ba ċosaṁail le tórraṁ an ċuairdoiḋeaċt, dar léi. . . .

Maidin lá ar n-a ḃáraċ ċuaiḋ aṫair Ċaoiṁġín amaċ ċun oibre ar an ḃfeilm ḃig. Ṡaoil sé nárḃ é an doṁan céadna a ḃí ann ar aon ċor.

Fear ciúin, nádúrṫa a b' eaḋ Lorcán Ó Cearnaiġ. Ḃí a ṡaoġal an-ċruaiḋ, aċt ḃí sé foiġdeaċ agus réiḋ roiṁ gaċ trioblóid. Nuair ḃí seisean 'na ṗáiste cuireaḋ a aṫair as an talaṁ agus an tiġ te, teolṁar a ḃí aige, sa gcoṁarsanaċt céadna, agus ḃí an ṁuirriġean i gcruaḋ-ċás ar feaḋ i ḃfad. Fá ḋeire fuair an sean-ḟear an ḟeilm ḃeag úd i gCluaintobair. Ċuaiḋ dearḃráiṫreaċa agus deirḃṡiúraċa Lorcáin do'n Oilean Úr, 'na nduine, a's 'na nduine, agus d' éiriġ leo go maiṫ, aċt b' ḟearr le Lorcán fanaṁaint

ag baile, ag obair go moċ, mall, agus ag cuidiuġaḋ le n-a aṫair agus le n-a ṁáṫair no gur imṫiġeadar ar ṡliġiḋ na fírinne. Dá mb'áil leis dul go Minnesóta, áit a raiḃ a ḋearḃráiṫreaċa, ḃéaḋ saoġal compórdaċ roiṁe. Aċt b'ḟearr leis boċtainear i nDúṫċas a aṫar.

Níorḃ' eol d' aoinne beo an oiread sin gráḋa agus a ḃí aige do Ċaoiṁġín. Do b' aoiḃinn leis clisteaċt agus intleaċt a ṁic, gioḋ nár laḃair sé focal fúta le h-aoinne beó ariaṁ. Is minic do ṫug sé buiḋeaċas ó ċroiḋe do Ḋia ar a son; is minic do smaoiniġ sé orta, le h-iongnaḋ agus le háṫas, agus é ag obair go ciúin, dítċeallaċ ar an ḃfeilm ḃig.

Ba ḋeacair dó oibriú an lá sin. Ba hí an ċéad uair i riṫ a ṡaoġail go raiḃ an scéal mar sin aige.

CAIḂ. A II.—UAIGNEAS AGUS ÁṪAS.

Níor ċuir croiḋe Ċaoiṁġín an t-uaigneas de ar feaḋ tamaill tar éis teaċt go Baile Áṫa Cliaṫ dó. Ċuir sé faoi i dtiġ Ṡeáin Uí Ṁurċaḋa i nDumaċ Tráġa Ṁuirḃtean, cois Ċuain Áṫa Cliaṫ. Ba ṁór an sásaṁ é sin dó, óir ḃí an teaċ te teolṁar, ḃí croiḋe na féile ann, agus ḃí gaċ rud ar a ċoṁairle féin aige. 'Na ḋiaiḋ sin a's uile ḃí brón ar a ċroiḋe.

"Is ait an feallsaṁnaċ tú," ar Seán, uair aṁáin a ḃí Caoiṁġín ag féaċaint go huaigneaċ. "Baḋ ḋóiġ le duine ort go ḃfuilir imeasc daoine ḃfiaḋáine, i dtír iasaċta éigin, agus gan oiread agus cara i d' ḟoċair. Naċ ḃfuil Baile Áṫa Cliaṫ i n-Éirinn?"

"Tuigim anois rud nár tuigeas ariaṁ roiṁe seo," ar Caoiṁġín. "Is iongantaċ an cóṁ-ċeangal atá idir duine agus gaċ rud a ḃaineas le n-a ḃaile ḋúṫċais. A ċorp, a anam, a intleaċt, an teanga a ḃíos 'gá labairt aige, an talaṁ, na bláṫa, na srota, an solus, an drúċt, agus an ċuid eile—tá ceangal agus cáirdeas eatorta go léir."

"Cuir uait le do ċuid filiḋeaċta," ar Seán. "Tá baint agat le páipéar nuaiḋeaċta anois agus baḋ ċóir duit ciall a ḃeit agat. Ní feicim ceangal ná cosaṁlaċt idir teanga ḃinn agus talaṁ ḟóġanta, ná idir intinn duine agus bláṫa na ngleann aċt an oiread. Béaḋ sé cóṁ maiṫ

agat ḃeiṫ ag ceapaḋ go ḃfuil ceangal agus cosaṁlaċt idir fiacla ċait agus ceol, nó idir tobac agus solus na gealaiġe. Aċt má's fíor do sgéal níl cúis gearáin agat. Tá an oiread sin caraḋ agat annso i mBaile Áṫa Cliaṫ agus atá i gCluaintobair. Tá bláṫa, sroṫa, talaṁ, cnoca, agus solus le feicsint annso, agus tá an ḟairrge i n-aice leat, rud naċ ḃfuil le fáġail i n-ár mbaile dúṫċais."

"Tá a ḟios agam," ar Caoiṁġín, "aċt níl fíor-aiṫne agam orṫa-san fós. Do hoileaḋ agus do tógaḋ mé imeasg na gcaraḋ eile—iad súd atá i gCluaintobair, agus is eadrainne atá an fíor-ċeangal."

Tar éis oibre an lae do ṫosnuiġ sé ar sgéalta do sgríoḃaḋ. Ḃaineadar le Cluaintobair ó ṫús deire. Ḃí go maiṫ—ċóṁ fada agus do ḃí sé 'gá sgríoḃaḋ ist-oiḋċe. Rinne sé dearmad ar Ḃaile Áṫa Cliaṫ; ċeap sé go raiḃ sé ar ais arís cois na teineaḋ i dtiġ a aṫar ar an ḃfeilm ḃig. Nuair ṫáinig an ṁaidin, áṁṫaċ, ṫáinig an t-uaigneas ċóṁ maiṫ ċéadna.

Aċt níor ḃfada go ḃfuair sé fios ar an Leaḃarlann Náisiúnta, agus ḃí a ṁalairt de sgéal aige as sin amaċ. "Is eol dam anois an áit 'nar éiriġ an port draoiḋeaċta úd," ar seisean le Seán. "Ḃí tiġṫe na féile i n-Éirinn san aimsir i n-allód. Ḃuaiḋeann an Leaḃarlann Náisiúnta ar a raiḃ de ṫiġṫe féile i n-Éirinn riaṁ. Níl a ḟáruġaḋ le fáġail."

Gaċ uair naċ raiḃ gnó áiriṫe le déanaṁ aige is ann a ḃí sé agus sár-aoiḃneas air imeasg na leaḃar. Diaiḋ ar ndiaiḋ, agus sul do ṁoṫuiġ sé é, ṫáinig aṫrú mór ar a intinn. Ḃí dúil mór aige i litriḋeaċt le bliaḋanta; ḃí sé an-doiṁin ar ḟeallsaṁnaċt ó ṡoin i leiṫ. Ar feaḋ cúpla bliaḋan rinne sé staidéar mór ar anam-eolas, ar diaḋaireaċt, ar stair na gcreideaṁ, agus ar a lán neiṫe a ḃain le stáid agus sgéal an anama. Ċuir sé iongnaḋ ar Seán Ó Murċaḋa nuair ṫosnuiġ sé ag tráċt ar Ḟeallsaṁna agus ar Ṁúinteoirí Móra nár ċuala Seán tráċt orṫa riaṁ. Ní raiḃ Seán i n-ann a dteagasg a ṫuigsint ar ċor ar bit. Níor ḃ'ḟéidir leis cuiṁniú ar an difriġeaċt a ḃí idir Hermes agus Hégel nó idir Congfútsa (Confúsius) agus Comte aċt ċóṁ beag.

"Táir ag cailleaṁaint aimsire, a Ċaoiṁġín," ar seisean. "Ní luġa orainn an súġa 'na iad súd indiu. Is suaraċ an

clú atá orṫa i mBaile Áṫa Cliaṫ—mar duḃraḋ faoi an bPápa i bPort an Dúnáin."

Ċuir Caoiṁġín suim mór i saoṫar na ḃfeallsaṁnaċ nÉireannaċ—Erigena, 7rl.—agus is minic aduḃairt sé le Seán gur mór an ċailleaṁain gan a sgéal a ḃeiṫ i gcuiṁne na ndaoine agus a gcuid smaointe ag biaḋtú intinne Éireann an lae indiu. Aċt ní mó 'ná go maiṫ do ṫaitniġeadar le Seán.

I gan ḟios d'aoinne ḃí Caoiṁġín ag fás 'na ḟile agus 'na ḟeallsaṁnaċ.

Ḃí sé ar dul ó áit go háit ar fud na caṫraċ ar lorg tuairisge. Tar éis tamaill do ċonnaic sé na Gaeḋil ag obair ar an iomad slíġe, agus ċuir sé aiṫne ar na hoibriġṫeoirí ba mó clú a's cáil. Ḃí aṫrúġaḋ ḟaoġail aige dá ḃárr. Ċuaiḋ sé fá'n dtuaiṫ go minic, mar is gnáṫ le tuairisgeoir, agus do ṫuit sé amaċ go raiḃ a ṫriall ar ḟeiseanna ó am go h-am. Ċuireadar iongnaḋ agus áṫas air gaċ uair. "Moṫuiġeann duine spriod na Teaṁraċ 'na ṫimċeall le linn gaċ feise díoḃ," aduḃairt sé le Seán. Do ṫráċt feallsaṁna ar árd-ḃeaṫaiḋ fá leiṫ atá i ngaċ duine gan ḟios dó féin. B' féidir, aduḃairt Caoiṁġín, go ḃfuil árd-intinn nó árd-ḃeaṫa fá leiṫ i gcás náisiúin ċóṁ maiṫ céadna—árd-ḃeaṫa ċeilte, doiṁin, a ṫigeas ċun cinn i n-aoisiḃ áiriṫe. Ṡaoil sé go raiḃ sí ag teaċt ċun cinn i n-Éirinn.

Ḃí an rud céadna le ráḋ aige ó am go h-am ag cruinniġṫe Gaeḋealaċa i mBaile Áṫa Cliaṫ. Ní mó 'ná go maiṫ do ṫuig an luċt éisteaċta an méid sin. "Tráċtann sé ar rudaí nár ċuir ár sinsir suim ionta riaṁ," duḃairt Gaeḋil óga go minic. "Tá an iomarca eolais iasaċta aige. Tá an iomarca feallsaṁnaċta léiġṫe aige. Sin é an donas. Milleann rudaí de'n tsórd sin an aigne Ġaeḋealaċ."

Ḃí meas mór aca ar Ċaoiṁġín, agus ḃí brón orṫa faoi naċ raiḃ sé sásta go leor le "sean-sgéalta agus béaloidis na nGaeḋeal" agus faoi gur ṫug sé smaointe "iasaċta"—smaointe Erigena cuir i gcás!—isteaċ sa nGaeḋealtaċt.

Ar ṡliġiḋ ḃí sé 'na ċaogaiḋe aonair i mBaile Áṫa Cliaṫ ar feaḋ i ḃfad. Mar sin féin ḃí áṫas agus árd-aoiḃneas ar a ċroiḋe de ġnáṫ um an am sin.

Aċt anois agus arís ṫáinig dólás agus uaigneas uaṫḃásaċ air gan fios cé'n fáṫ—agus é ag cruinniġṫe móra nó céiliḋṫe aereaċa féin. Ṡaoil sé annsin go raiḃ seisean, agus an cineaḋ daonna, 'na ndeoraiḋṫe—díḃearta mar ġeall ar ċoir ṁillṫiġ éigin, ó ḋúṫċas a n-anamann, agus gan eolas aca ar ḃealaċ a ḃfillte.

"Níl aon rud gur fiú tráċt air aċt cuma spriodálta," duḃairt sé leis féin go minic. "Is cuma spriodálta Neaṁ féin. Dá mba rud é go mbéaḋ cuma áṫasaċ spriodálta orainn annso, agus é a ḃeiṫ seasmaċ—gan sinne a ḃeiṫ ag géilleaḋ do rudaí suaraċa, corporḋa—ḃeaḋ Neaṁ againn. Aċt tá ár n-anamanna 'na gcodlaḋ, naċ mór, le linn ár saoġail. Cia'n ċaoi is fearr ċun iad a ċoiméad 'na ndúiseaċt? Sin í an ṁór-ċeist."

Nuair naċ raiḃ aon rud ar siuḃal i gcraoḃaċa Ċonnraḋ na Gaeḋilge d' éiriġ sé mí-ṡásta le saoġal Áṫa Cliaṫ.

"Níl saoġal intleaċtaċ againn ar ċor ar biṫ," aduḃairt sé le Seán Ó Murċaḋa. "Fásaċ is eaḋ Baile Áṫa Cliaṫ, agus níl aċt gaineaṁ le fáġail ins na tobarlaiġ féin—na craoḃaċa—anois."

"Is deacair ṫú do ṡásaṁ," ar Seán. "Tá saoġal Áṫa Cliaṫ ag éirġe ró-intleaċtaċ ar fad, do réir mo ṫuairme. Cuireann na Gaeḋil óga suim i gceisteanna nár ḃacadar leo ariaṁ roiṁe seo. Tá 'An Stad' níos aeriġe ist-oiḋċe 'ná ḃí 'Taḃairne na Maiġdine Mara' fad ó. An oiread sin gleo-intinne sa gcaṫair níor ċualas ariaṁ."

"Is beag í," ar Caoiṁġín. "Ar ḟliġṫiḃ tá muintir Áṫa Cliaṫ agus muintir na h-Éireann cosaṁail leis na mairḃ. Ní ḋéanaid a gcuid oibre le fuinneaṁ, le h-áṫas, le háird-intinn. Ní ḋéanaid—feilmeoirí, luċt ealaḋan, ceardaiḋṫe, uġdair, ná aoinne eile. Is féidir linn saoġal glórṁar a ċumaḋ agus a ṡaoṫrú ḋúinn féin, aċt támuid lag-ḃríoġaċ agus lag-ċroiḋeaċ. Déanaid na réalta, na bláṫa, na srota, na h-éanaċa, na sléiḃte a gcuid oibre go hoireaṁnaċ agus go héifeaċtaṁail, gioḋ naċ ḃfuil intinn ná anam ionta, nó ceapaimid naċ ḃfuil. Aċt sinne, an cineaḋ daonna——"

"Cuireaḋ Áḋaṁ as Éden," ar Seán, "agus tá an donas orainn go léir ó ṡoin."

"Ní cóir dúinn an milleán a ċur ar Áḋaṁ," ar Caoiṁġín. "Saṁluġaḋ atá 'na sgéal. Áḋaṁ gaċ fear, gaċ fear Áḋaṁ. Tréigeann gaċ duine againn a árd-ḃeaṫa.

Triallann gaċ duine againn ar Eden ar a ṫoil féin. Aċt is féidir linn filleaḋ ar Eden.”

“Ṫar ar ċualas riaṁ,” ar Seán. . . .

Ċuir sé litreaċa cun a aṫar agus a ṁáṫar go minic. Ċuir sé airgead cuca, leis, agus ba ṁaiṫ an congnaṁ dóiḃ é sin, óir ḃí an t-aṫair ag éirġe aosta, agus ní raiḃ sé i n-ann oibriú ċóṁ dian agus do ḃí sé roiṁe sin. Ní raiḃ dúil i ḃfeilmeoireaċt ag an mbeirt ṁac eile, agus gan ḟios do ċáċ ḃí fonn orṫa dul go h-Aimeirioca. Ḃí an ḃeirt inġean ar an aigneaḋ ċéadna. Níor ṁinic a fuair Caoiṁġín tuairisg ó aoinne sa mbaile. Ḃí na buaċaillí i ḃfad níḋ ba ċlisde ag an gcamán 'ná do ḃíodar ag an bpeann, agus ḃíodar an-ċúṫail. Sgríoḃ na cailíní litir corr-uair, aċt ní raḃadar i n-ann a ḃfíor-smaointe do noċtaḋ. Ḃaḋ ḋeacair do'n aṫair agus do'n ṁáṫair oiread agus nóta do sgríoḃaḋ, dá méid é a ngráḋ agus a nádúrṫaċt. Is minic do ḃíoḋ deora i súiliḃ an aṫar agus é ag obair ar an ḃfeilm ḃig, is minic do ḃíoḋ an ṁáṫair ag gol agus an teaċ fúiṫe féin aici, faoi naċ raiḃ sé ar a gcumas a n-intinn agus gráḋ a gcroiḋe a ċur i n-úil do Ċaoiṁġín.

Ḃí Caoiṁġín ċóṁ h-uaigneaċ ar uairiḃ agus do ḃíodar-san, naċ mór. Aċt níor ḃfada go dtáinig aṫrú ar a ṡaoġal.

CAIB. A III.—CUMANN ERIGENA.

Fuair Caoiṁġín amaċ ó ċaraid go raiḃ cumann fá leiṫ i mBaile Áṫa Cliaṫ do rinne staidéar an-doiṁin ar anam-eolas. Ṫángadar le ċéile dá uair sa tseaċtṁain. Ḃí a n-árus i sráidín i n-aice le Coláisde na Tríonóide. Ḃí cuid aca an-ḟóġlumṫa, agus ḃí cáil a's clú ar an ċuid ba ṁó aca ar ṡliġte eile. File a b'eaḋ a n-uaċtarán. Rinneadar staidéar ar gaċ creideaṁ a ḃí is an sean-ṡaoġal, ar ḋiaṁaireaċt, ar ṡean-ḟealsaṁnaċt, ar na sean-déiṫe, ar ṡean-ealaḋain, ar ṡean-sgéalaċt ar fad, agus ar ḋiaṁair-ċéill sean-teagaisg—ar lorg eolais ar ḃeaṫaiḋ anmann ċóṁ fada siar agus do ḃí ann. Níor ḃacadar leis an gcreideaṁ a ḃí ag aoinne, níor ḃacadar le teagasg an lae indiu ar aon ċuma. Ar lorg eolais anama

a ḃíodar i gcóṁnuiḋe; ag déanaṁ stuidéir ar ar ċreid an cineaḋ daonna fá ḟíor-ḃeaṫa ó ṫosaċ an tsaoġail.

Ṫáinig an-áṫas ar Ċaoiṁġín ar ċloisint dó go raiḃ a leiṫéid de ċumann ann.

Toġaḋ é mar ḃall de'n ċumann—Cumann Eriugena a b' ainm dó. B' é tosaċ a ṡaoġail nua é.

Do b' aoiḃinn leis oiḋċe do ċaiṫeaṁ i gcuideaċtain nár ḃac le haon rud naċ raiḃ baint aige le hintinn nó le hanam nó le h-árd-ḃeaṫaiḋ. B'aoiḃinn an saoġal leis 'na ḋiaiḋ sin. Ar sgaipeaḋ do ċruinniuġaḋ ċuaiḋ sé a ḃaile go riméadaċ, ṡuiḋ sé síos 'na ṡeomra féin agus ar feaḋ uaireaċa d' aṫ-smaoinig sé ar an gcaint ó ṫús go deireaḋ. Ba léir dó iongnaḋ agus ollsaċt na cruinne agus a anama féin annsin. Ba léir dó gur ḃféidir beaṫa agus saoġal na ndaoine a ḃeiṫ lán de ġlóire dá mb' áil leo é. Aċt cionnus d'ḟéadfaiḋe é ṫaisbeánt dóiḃ?

Ní raiḃ sé i ḃfad sa gcumann nuair ṫosnuiġeadar ag caint ar aiṫ-ionċolnuġaḋ agus ar aiṫ-ḃreiṫ. Rinneaḋ mórán stuidéir agus tráċta ar an gceist le linn na gcruinniuġaḋ 'na ḋiaiḋ sin. Ḃí a ḟios ag Caoiṁġín ċeana gur ċreid sean-Ġaeḋil agus sean-Ġréagaiġ i n-aiṫ-ionċolnuġaḋ aċt níor ċuir sé mórán suime sa teagasg roiṁe sin. Fuair sé amaċ gan ṁoill gur ċreid go leor leor daoine ann fadó, idir Ṗágánaiġ agus Ċríostaiḋṫe—e.g. an Críostaiḋe mór, léiġeannta úd, Origenes—agus, fós, gur ċreid mórán Éireannaċ an lae indiu ann. Níor ḃfada go ḃfuair sé amaċ nár ṫuig sé an ċeist i gceart go dtí sin. Ṫáinig iongnaḋ agus aṁrus agus imniḋe air 'na ṫaoiḃ.

Ċuir sé cluas le h-éisteaċt air féin gaċ oiḋċe dá raiḃ an tráċt ar siuḃal. I leaḃarlann an Ċumainn ḃí leaḃra go leor faoi an gceist, agus do léiġ sé le h-an-dúil iad-san, ċóṁ maiṫ le mór-leaḃra eile fá ṡean-ċreideaṁ agus fá ṡean-ealaḋain. Sgrúdaiġ sé cuid ṁaiṫ d' ḟeallsaṁnaċt an Oirṫir, sgrúdaiġ sé teagasg na Nua-Ṗlátóineaċ, teagasg Origenes, feallsaṁnaċt Eriugena, agus a lán feallsaṁnaċt' agus diaṁaireaċt' eile. I ndeireaḋ na tréimse ḃí an imniḋe imṫiġṫe glan. Sár-iongnaḋ a ḃí air 'na h-ionad.

Do réir mar léiġ sé an ḟeallsaṁnaċt agus an teagasg ba ṡine—do réir cosaṁlaċta—agus do réir mar smaoinig sé orṫa, cuireaḋ i n-úil dó rudaí nár ṫuig sé go h-iomlán

go dtí sin. Ag so cionn aca: Go raiḃ daoine fóġluimṫa, ealaḋanta sa doṁan i ḃfad 's i ḃfad—na mílte bliaḋain b' ḟéidir—sul a ṫáinig siḃialtaċt na nGréagaċ ċun cinn. Go raiḃ Múinteoirí Móra ar an tsaoġal, agus gur ṫreoruiġeadar—ceann i ndiaiḋ a ċéile—an cineaḋ daonna ó ṫús an tsaoġail go h-aois ár dTiġearna. Go raiḃ bríġ a ngnáṫ-ṫeagaisg cosaṁail le bríġ Ċríostaiḋeaċta. Go raiḃ sár-ḋiaṁaireaċt i mbun-teagasg Ċríost. Gur ṫaisbeán sé go ḃfuil ċóṁ-ċeangal iongantaċ idir ár n-anmanna go léir, pé tír nó stáid no rang 'na ḃfuilmíd, agus ċóṁ-ċeangal níos glórṁaire 'ná sain idir anmainn an ċiniḋ ḋaonna agus A Aṫair—Anam na Cruinne; agus go ḃfuil Ríoġaċt Neiṁe ionainn féin i gan ḟios dúinn.

Duḃairt na Múinteoirí Móra go ḃfuil Críostos i ngaċ duine; gurab é sliġe a ċroise nádúir ṗearsanta nó nádúir íoċtaraċ an duine féin; gur féidir leis an Ċríostos éirġe go glórṁar as an nádúir íoċtaraiġ sin, agus a ḃeiṫ i Ríoġaċt Neiṁe—cuma árd-áṫaraċ, spriodálta—le linn an tsaoġail so féin. Do ṫráċt na Múinteoirí Móra go bríoġṁar, sollaṁanta ar ċéasaḋ na nádúire íoċtaraiġe, céasaḋ an "gnáṫ-ḋuine." Annsin, adubradar, éiriġeann an t-anam, tigeann an "fíor-ḋuine" ċun cinn.

Ba ṁór an t-aṫrú a ḃí tagaiṫe ar intinn Ċaoiṁġín um an am sin. Saṁluiġeaḋ dó go raiḃ sé leaṫ-ċéad bliaḋain níḋ ba aosta 'ná do ḃí sé ar dteaċt go Ḃaile Áṫa Cliaṫ dó.

Annsin ċuir sé leaḃra feallsaṁnaċta ar leaṫtaoḃ ar feaḋ tamaill. Do ṫosnuiġ sé ar sgéilíní do sgríoḃaḋ i gcóir an Oireaċtais dár gcionn. Ḃain na sgéilíní le nósa, le smaointe, le brionglóidí, agus le h-anmainn a ṡean-ċomarsan. Ḃí áṫas air le linn na h-oibre sin. Ṡaoil sé go raiḃ saoġal agus bríġ a ḃaile dúṫċais níḋ ba ḟoilléire dó annsin 'ná ḃíodar agus é 'na ċoṁnuiḋe ann. Ḃí aereaċt 'na intinn. Aċt an ṁór-ċeist úd ar a ndearna sé staidéar le déanaiġe—níor ḃ' ḟéidir leis í ḟeaċaint. . . .

Sgríoḃ sé ċun a aṫar agus a ṁáṫar go minic. Aċt níor ṫáinig leis cur síos ar an aṫruġaḋ ṡaoġail a ḃí tagaiṫe dó, ná ar na ceisteanna móra a ḃí ag cur buaiḋearṫa air. Ní ḃéaḋ aon ṁaiṫeas ann. Ḃéaḋ iongnaḋ, ḃéaḋ sgannraḋ, ar an aṫair agus ar an ṁáṫair mar ġeall ar ċeisteanna dá leiṫéid. Ba ḟada é an bóṫar a ḃí cuirṫe de aige ó d'

ḟág sé a ṡlán aca. Ní raiḃ leigeas air sin. Aċt do rinne sé buaiḋirt dó.

CAIB. A IV.—GRÁḊ AGUS GREANN.

“Cá ḃfuilir ag dul anois?” ar Seán Ó Murċaḋa le Caoiṁġín oiḋċe nuair ḃí obair Ċaoiṁġín críoċnuiġṫe agus é ag fágáil na h-oifige. Ḃí Seán ’na ḟó-eagarṫóir, agus b’ éigin dó fanaṁuint níḋ ba ḋéanaiġe.

“Ḃíos ag ceapaḋ go raġainn go dtí an Stad,” ar Caoiṁġín. “Admuiġeann tú go ḃfuil sé níos aeriġe ’ná do ḃí ‘Táḃairne na Maiġdine Mara.’”

“Is greannṁar an feallsaṁnaċ tú,” ar Seán. “Ḃíos ag ceapaḋ naċ stadfá go raċfá ċun na sléiḃe. Níl An Stad oireaṁnaċ d’ ḟeallsaṁnaċ. Níl aċt greann agus tobac le fáġail ann. A’ gcaiṫeann tú tobac fós? Naċ gcuiṁniġeann tú ar a ndeireann na feallsaṁain ṁóra fá’n ‘dúil-ċorp,’—an nádúir íoċtaraċ?”

“Cuireann tobac an dúil-ċorp ar a ṡuaimneas,” ar Caoiṁġín. “Leis an ḟírinne d’ innsint triallaiṁ ar An Stad go minic mar tá sé cosaṁail le ceardċain nó le tiġ ġréasaiḋe fá’n dtuaiṫ. Sgaipeann an greann an t-uaigneas.”

“An mbíonn uaigneas ort?” ar Seán. “Naċ ḃfuil Úna Ní Ċuilleannáin i mBaile Áṫa Cliaṫ anois?”

“Táir d’ aon-ċorp ṁagaiḋ anoċt, a Ṡeáin,” ar Caoiṁġín.

“Tá an sgéal céadna ag Úna go minic,” ar Seán. “Cailín níḋ ba aeriġe ná í níor leagas súil riaṁ uirṫe. Aċt is áluinn, gleoite, móḋaṁail an cailín í mar an gcéadna. Agus tá géar-intinn ċóṁ maiṫ le mín-áilneaċt aici. Ní féidir le filiḋe na Muṁan cur síos uirṫe. Go n-éirġiḋ áḋ leat—is fearr pósaḋ ’ná feallsaṁnaċt.”

Do ċaiṫ Caoiṁġín leaḃar le Seán agus d’ imṫiġ leis.

D’ admuiġ sé dó féin agus é ag déanaṁ ar an Stad gurḃ iongantaċ an cailín í Úna. Níor ġéill sé do ċailíní ariaṁ, aċt an oiread le síḋeoga; aċt ní mar sin a ḃí an sgéal aige i dtaoiḃ Úna. Ní raiḃ sé aċt leaṫ-ḃliaḋain ó ċasadar ar a ċéile an ċéad uair san Árd-Ċraoiḃ de Ċonnraḋ na Gaeḋilge, aċt dá mba rud é go raiḃ aiṫne aige uirṫe le bliaḋanta níor ḃ’ féidir le n-a tréiṫe agus a h-intinn

ḃeiṫ níḋ ba ḟoilléire dó 'ná mar ḃíodar ċeana féin. Ċuir sin iongnaḋ mór air. Ḃíoḋ sé ciúin, cúṫal imeasg na mban i gcoṁnuiḋe, aċt nuair a ḃí Úna le n-a ċois baḋ ḋóiġ le duine gur ḋeirḃḟiúr dó í—deirḃḟiúr ḋeas, ḃeo, ġeal-ġáireaċ—ċóṁ aereaċ, sonasaċ agus a ḃí sé.

Cé an fáṫ go raiḃ an sgéal mar sin? Is minic do ċuir sé an ċeist seo air féin, aċt níor ḃ' féidir leis í ḟreagairt. "Ḃfuil aiṫ-ionċolnú ann dáiríriḃ, agus an raiḃ ár n-anmanna ceangailte le ċéile saoġal éigin i n-allód?" aduḃairt sé leis féin go minic.

Ḃí trioblóid ar Úna an oiḋċe úd, agus dá ḃríġ sin ḃí trioblóid ar Ċaoiṁġín. Ḃí sí imṫiġṫe a ḃaile go Fine Gall mar ġeall ar a máṫair a ḃeiṫ breoite. Ní raiḃ a ḟios aige cionnus mar ḃí an sgéal sa mbaile; níorḃ eol dó uair a fillte aċt an oiread, agus ḃí brón agus uaigneas air.

Do roiċ sé An Stad. Siopa tobac a ḃí ann, agus teaċ cuairdoiḋeaċta do Ġaeḋeala mar an gcéadna. Is beag file agus fear grinn i mBaile Áṫa Cliaṫ nár ṫug cuaird air ist-oiḋċe.

Ní raiḃ an "sluaġ" bailiġṫe fós. Ḃí sgata buaċaillí ann agus iad ag caiṫeaṁ tobac agus ag déanaṁ grinn. Ḃí fear óg ag sgríoḃaḋ filiḋeaċta greannṁaire i "Leaḃar an Staid." Do ḃeannuiġ Caoiṁġín dóiḃ; do ċeannuiġ sé tobac; agus annsin do ċuaiḋ sé isteaċ i seomra beag ar ċúl an tsiopa.

Ḃí Pilib na gClear agus Taiḋgín Éigis ann. Ḃíodar ag caiṫeaṁ tobac agus ag argóint. Ḃí Pilib 'gá ráḋ naċ raiḃ sean-ḟiliḋeaċt na nGaeḋeal go h-aereaċ, beoḋaṁail ariaṁ toisg a's nár ċaiṫ na sean-filiḋe tobac. Ḃí Taiḋgín deiṁniġṫe go raiḃ tobac sa tír fad ó. Dá mba rud é go raiḃ ḃí Pilib cinnte glan nár ċaiṫ na sean-ḟiliḋe é.

"Aċt caiṫeann Taiḋgín tobac," ar Caoiṁġín, "aċt mar sin féin níl aereaċt ina ċuid ḟiliḋeaċta, aċt corruair. Tá sí cosaṁail le filiḋeaċt Eoċaiḋ Uí Ḟloinn—a ḃí 'na ḃeaṫaiḋ tá míle bliaḋain ó soin. Sean-draoi is eaḋ Taiḋgín."

"A ċlaḃaire!" ar Taiḋgín, "taoi ag magaḋ i gcoṁnuiḋe fá mo ċuid ḟiliḋeaċta. Sgríoḃfad aor ort i Leaḃar an Staid."

"Níl an ceart agat ar fad, a Ċaoiṁġín," ar Pilib. "Nuair ḃíonn Taiḋgín 'na ḋúiseaċt agus é ag caiṫeaṁ tobac canann sé agus sgríoḃann sé aereaċ go leor. Aċt

téiḋeann sé a ċodlaḋ go minic, agus déanann sé taiḋḃreaḋ agus saoileann sé go ḃfuil sé ar ais sa tsean-aimsir agus an tsean-ċanaṁain 'gá labairt na ṫimċeall. Annsin is eaḋ ceapann sé an ċuid is mó dá ḟiliḋeaċt: sa tsean-ṡaoġal agus gan blúire tobac dá ċaiṫeaṁ aige. Cuiṁniġeann sé ar an ḃfiliḋeaċt ar ṁúsgailt dó. Sin é an fáṫ faoi go ḃfuil sí i nGaeḋilg na sean."

" Sin é an míniuġaḋ do ċodail amuiġ, a Ṗilib," ar Taiḋgín.

" Tá míniuġaḋ eile ann," ar Caoiṁġín. " Do léiġeas mórán faoi aiṫ-ionċolnú agus aiṫ-ḃreiṫ le déanaiġe. Is iongantaċ a ḃfuil le fáġail agus le léiġeaḋ 'na dtaoiḃ. Taisbeánann Taiḋgín 'na ṡliġiḋ féin gur fíor é. Coṁarṫa aiṫ-ionċolnuiġṫe é féin. Spiorad ṡean-ḟileaḋ é—Eoċaiḋ Ó Floinn nó Mac Liag—atá tagaiṫe ar ais go h-Éirinn fá ċolainn nua. Ceapann daoine gur cóir dó filiḋeaċt do ċumaḋ ar nós nua. Ní féidir leis. Ḃriseann an dúṫċas tré focla fileaḋ."

" Cuir uait le d' aiṫ-ionċolnú," ar Taiḋgín. " Bíonn tú ag taiḋḃreaḋ i lár an lae ġréine, agus ní h-iongnaḋ go ḃfuilir ag déanaṁ aṁlaiḋ san oiḋċe. An dóiġ leat go ḃfillfeaḋ fear ciallṁar nó spiorad ciallṁar ar an doṁan suaraċ so ó Neaṁ?"

" B' féidir go mb' éigin dó, b' féidir go mbaḋ ṁaiṫ leis, teaċt ar ais," ar Caoiṁġín. " Cibé an Dliġe caiṫfiḋ fear agus spiorad é ċoiṁlíonaḋ tré ṡaoġal na saoġal. Ceapaim féin go mbaḋ ġnaoi le spiorad mór teaċt ar ais ó Neaṁ féin is cuidiú leis na daoine atá ag géar-ġol a's i gcruaḋ-ċás. Agus ceapaim fós nárḃ olc an níḋ do spiorad ṡean-ḟileaḋ ḃeiṫ ar ais imeasg na nGaeḋeal."

" Sin í an ċaint," ar Pilib. " Cad deirir leis sin, a Ṫaiḋgín!"

" Deirim gur féidir le spiorad teaċt ar ais gan bac le colainn nua."

" Ní ḃéaḋ sé ar an 'bplána ċorporḋa' annsin, agus ní ḃéaḋ sé i n-ann ċuidiú nó fulang go fíor leis an gcineaḋ ḋaonna," ar Caoiṁġín.

" Go ḃfóiriḋ Dia orainn anoċt!" ar Taiḋgín. " Tusa agus do ṗlána corporḋa! A leiṫéid de ċaint níor ċualas riaṁ sa Stad."

Ṫáinig " Fear an Oireaċtais "—Séamus na Súl Súgraċ—isteaċ. Ṫáinig Art Aonair 'na ḋiaiḋ. Ṁíniġ Taiḋgín

bríġ na díospóireaċta dóiḃ. Ṫáinig tuilleaḋ súgraċt' i súiliḃ Ḟir an Oireaċtais. Duḃairt sé nár ṁór dó féin colann nua a ḃeiṫ aige féin i gcóir an Oireaċtais. Ḃí gáḃaḋ mór léi.

Níor laḃair Art Aonair oiread agus focal. Do las sé siogáirín; do ċaiṫ sé go réiḋ, ciúin é; d' éist sé go sáṁ leis an díospóireaċt, aċt níor ṫáinig gíog as. Ḃí sé 'na eagarṫóir ar ṗáipéirín seaċtṁaine, agus baḋ ḋóiġ leat ar an bpáipéirín gur ġliaḋaire agus gleo-ḟear a ḃí ann; aċt ag céiliḋ nó cuairdiḋeaċt níor laḃair sé drud nó draḃdam.

"Cé an fáṫ naċ laḃrann sé?" ar Caoiṁġín os íseal le Taiḋgín.

"Nár ċualais an sgéal?" ar Taiḋgín os íseal leis. "Is mór an sgéal é. Tá sé fá ġeasaiḃ. Níl cead laḃarṫa aige. Tá sé ag déanaṁ pionóis ar son gaċ béil gan scoṫ atá i n-Éirinn indiu—ar son na ḃfeisirí go h-áiriṫe."

D' éiriġ sgal-ġáire sa triopa.

"An gcloisti?" ar Taiḋgín. "Tá fear a' tiġe—Gruagaċ an Ġrinn—tar éis teaċt a baile. Anois béiḋ spórt dáríriḃ againn."

Do léiġ Gruagaċ an Ġrinn an nua-ḟiliḋeaċt a fuair sé i Leaḃar an Staid. Pé olc maiṫ an ḟiliḋeaċt ḃí sgalfairt an Ġruagaiġ go h-iongantaċ le linn a léiġte.

"A Ġruagaiġ," ar Séamus na Súl Súgraċ, nuair ṫáinig fear a' tiġe isteaċ ċuca, "is mór an truaġ nac mbéiḋ comórtas gáire ag an Oireaċtas. Ḃéaḋ greann an domain againn dá ḃárr, agus ḃéaḋ an ḃuaiḋ agat-sa go cinnte."

"Baḋ h-aoiḃinn liom comórtas dá sórt," arsan Gruagaċ, "agus ár gcara Art annso a ḃeiṫ 'na ṁoltóir. Annsin ḃéaḋ gaċ aon rud ṫar bárr."

Do rinne gaċ aoinne gáire aċt aṁáin Art. Níor ċuir sé cor de, agus níor laḃair sé drud.

D'éiriġ na buaċaillí níḋ ba ġliadraiġe sa tseomra eile. Ċuaiḋ an Gruagaċ amaċ. I gceann tamaillín ṫáinig sé ar ais agus Duḃġlas an Iarṫair le n-a ċois.

"Tigeann gaċ saoi, gaċ draoi, gaċ file, agus gaċ fear ar a ḃfuil clú ar fud na hÉireann go dtí An Stad uair éigin," arsan Gruagaċ. "Anois tá laoċ an Iarṫair 'nár measg. Is truaġ nar ċuir sé sreang-sgéal ċugam, a's ḃéaḋ fleaḋ roiṁe."

Cuireaḋ fáilte a’s fiċe roiṁ an laoċ agus d’ éiriġ árd-ġreann.

“ Tá brón orm faoi naċ féidir liom fanaṁaint,” ar seisean tar eis tamaill. “ Tá mé ar lorg hata: sean-hata, agus sean-hata ċóṁ gránda agus is féidir le sean-hata a ḃeiṫ. Táim ar a lorg ó luiġe na gréine, agus sgrúduiġ mé timċeall le céad ceann. Ḃíodar gránda agus giobalaċ, gan aon ġó, aċt ní ḋéanaḋ ceann aca an gnó.”

“ Ar ċuairtiġis Coláisde na Tríonóide?” ar Pilib.

“ Á, ná bí ag déanaṁ grinn, a ḃiteaṁnaiġ,” ar Duḃġlas agus é ag gáire, “ ní cúis ġáire é aċt cúis ḃróin.”

“ Ḃaḋ ḋóiġ le duine go ḃfuil sean-hataí ċóṁ flúirseaċ in Áṫ Cliaṫ agus atá sean-ḟiliḋeaċt féin,” ar Caoiṁġín, agus d’ḟéaċ sé ar Ṫaiḋgín.

“ Agus i n-ainm An Staid cad tá le déanaṁ agat le sean-hata, a ċara na nGaeḋeal? ” arsan Gruagaċ.

“ Béiḋ ‘ An Tinncéir agus an tSiḋeog ’ ’gá léiriú i gceann cúpla lá ”——

“ Tá fios againn go léir go ḃfuil, aċt——”

“ Mise a ḃéas mar ṫinncéir,” ar Duḃġlas. “ Sin é an fáṫ go ḃfuil an sean-hata gránda ag teastáil uaim. Aċt do réir cosaṁlaċta níl le fáġail i mBaile Áṫa Cliaṫ ar fad sean-hata atá oireaṁnaċ do ṫinncéir. Is moḋṁar an áit í.”

“ Mo ċreaċ ċráiḋte! Mo ġaoṫ aduaiḋ!” ar Taiḋgín. “ File agus fear léiġinn agus treoraiḋe na nGaeḋeal ag dul ar ardán mar ṫinncéir! Mó léan géar! Táimíd caillte anois nó riaṁ. Fágfaiḋ na daoine faisiúnta slán ag an gConnraḋ.”

“ Is cuma cé’n hata a ḃéas ort, a Ṫaoisiġ,” ar Caoiṁġín, “ ċífiḋ na Gaeḋil cinn-ḃeirt a’s caṫḃairr iongantaċ, sprioḋálta ar do ċeann i gcoṁnuiḋe.”

“ Nó ċífiḋ siad fáinne ḟoluis——” arsan Gruagaċ.

“ Is miṫid dom gluaiseaċt,” ar Duḃġlas, “ nuair atá siḃ ag éirġe plámásaċ.”

Ċuiṁniġ Pilib ar sean-hata fíor-ġránda a ḃí ’na ṫiġ ósta féin. Fuair sé é, agus do ṫaitniġ sé go mór le Duḃġlas. Ḃaḋ ḋóiġ leat air gur seoid a ḃí ann.

“ Tar a ḃfacas riaṁ! ” ar Taiḋgín, nuair ḃí Duḃġlas imṫiġṫe.

" Cuireann sé áṫas mór orm," ar Caoiṁġín. " Tá a ' spiorad '—mar déarfá—go simplíḋe agus go h-iongantaċ san am céadna. Is aoiḃinn an rud go ḃfuil fir i n-Éirinn atá toilteannaċ a leiṫéid d'obair do ḋéanaṁ."

Ḃí sé deirionnaċ san oiḋċe nuair do sgar an cóṁluadar ó ċéile. Ag dul a ḃaile do Ċaoiṁġín smaoiniġ sé ar an méid mór aoiḃnis a ḃí le faġáil i saoġal Áṫa Cliaṫ. Aċt 'na ċroiḋe féin ḃí bród agus brón measctá le ċéile. Níor léir dó cúis an ḃróin ar fad, aċt ḃain cuid de le brón Úna Ní Ċuilleannáin.

Nuair ṫáinig sé a ḃaile ḃí litir ann ó Úna féin roiṁe.

CAIḂ. a V.—AN TAIḂḂREAḊ IONGANTAĊ.

Ċuir an litir an-iongnaḋ ar Ċaoiṁġín. Duḃairt Úna go mbaḋ ṁaiṫ le n-a máṫair é ḟeicsint, dá mb'ḟéidir é. Ḃí an ḃean ḃoċt breoiḋte go leor, aċt do rinne sí tagairt dó féin go minic. Ní ḟaca sí riaṁ é, aċt do ṫug sí tuairisg iomlán air an oiḋċe roiṁe sin. Ba ḣiongantaċ an sgéal é, aċt níor ḃ'ḟéidir léi é innsint dó ó ṫús deire annsin. Ḃí deifir agus brón uirṫe.

Lá ar n-a ḃáraċ ċuaiḋ Caoiṁġín ċóṁ luaṫ agus do ḃ'ḟéidir leis go dtí an baile beag i n-aice na fairrge i ḃFine Gall. Ḃí Úna buiḋeaċ ó ċroiḋe dó faoi ráḋ a's go dtáinig sé. Ḃí aṫrú' mór uirṫe, dar leis. Gaċ uair dá ḃfaca sé riaṁ í ḃí sí aereaċ, beoḋa, sultṁar. Uair ḃíoḋ sí beagán magaṁail, i moḋ caoin, sáṁ-ġarta; uair eile beagán aerac i móḋ intleaċtaċ, binn-ḟoclaċ. Aċt an t-am so agus í séiṁ, smuainteaċ, agus rian an ḃróin uirṫe, do ṡaoil sé go raiḃ sí niḋ ba áilne 'ná riaṁ.

Ḃí an ṁáṫair an-lag, aċt ḃí a h-intinn slán agus géar-ṫuigseaċ go leor. Ba léir dó go raiḃ áṫas uirṫe nuair do leag sí súile air.

Do ṡuiḋ sé síos cois na leabṫa agus ḃí seanċus eatorṫa. Ḃí iongnaḋ ar Ċaoiṁġín faoi láidreaċt a h-intinne agus í ċóṁ breoiḋte agus do ḃí sí.

Tar éis tamaill d' innis sí dó an sgéal go raiḃ tagairt dó i litir Úna.

" Arḃú aréir," ar sise, " ṫuit mo ċodlaḋ orm timceall an meaḋoin oiḋċe. Tar éis tamaillín (mar ceapas) do

ḋúisiġ mé, agus ḃí iongnaḋ an doṁain orm faoi ráḋ a's go raiḃ sé 'na lá ġeal ġréine. Ní raiḃ tinneas ar biṫ orm. Duḃairt mé liom féin go mbéaḋ an-áṫas ar Úna faoi sin. Ní raiḃ sí i n-aice liom, nó le feicsint ar ċor ar biṫ, agus ċeapas go raiḃ sí i seomra eile. Do ġlaoiḋeas uirṫe, aċt níor ṫug sí freagra orm. Tamall 'na ḋiaiḋ sin d' osclaḋ an doras agus ṫáinig sí isteaċ. Ċóṁ luaṫ agus d' ḟéaċ sí orm do sgread sí agus do riṫ sí amaċ ag gol go truaiġṁéileaċ. Do riṫeas amaċ 'na diaiḋ. 'A Úna! a Úna!' arsa mise, 'cad tá ort in ao' ċor?' Aċt níor ċuir sí suim ar biṫ ionam, aċt lean sí de'n ġol-ġáire. Annsin ṫáinig tusa—'seaḋ, tusa féin—suas na staiġrí. 'Ó, a Ċaoiṁġín a Ċaoiṁġín!' ar Úna, 'tá mo ṁáṫair tar éis ḃáis.' 'Táir ag taiḋḃreaḋ, a Úna, a ċuisle,' duḃairt mise léi, 'táim ċóṁ slán agus do ḃí mé riaṁ.' Aċt níor éist sí liom. 'Abair léi, a Ċaoiṁġín,' duḃras leat-sa, 'abair léi go ḃfuil sí ag dul amuġa go mór. Ag riaḃránaċt atá sí, an cailín boċt.' Aċt níor ċuiris suim ionam aċt an oiread. Ċuaiḋ siḃ araon go dtí an seomra—an seomra so. Ṫáinig mise in ḃur ndiaiḋ. Do ṫosnuiġ Úna ag gol arís nuair d' ḟéaċ sí ar an leabaiḋ. Annsin do ċonnaiceas go raiḃ mo ċolann sa leabaiḋ agus é marḃ dáríriḃ. Aċt ḃíos cinnte go raiḃ mo ġnáṫ-ċolann orm, agus go raḃas fíor-ḃeo, agus duḃairt mé liḃ go raḃas. Aċt níor éist siḃ liom, agus do réir cosaṁlaċta níor ṡaoil siḃ go raḃas láiṫreaċ ar aon ċor. Do ċuireas mo láṁ le muinéal Úna, aċt fuaras amaċ annsin naċ raiḃ moṫuġaḋ ar biṫ sa láiṁ. Níor ḃ'ḟéidir liom aon rud, beag ná mór, a ċur i n-iúl dóiḃ. Rinne tú do ḋíċċioll le Úna a ṡolású, ag ráḋ a's ag síor-ráḋ léi go raḃas ar ṡliġiḋ na fírinne agus naċ raiḃ pian nó trioblóid orm. Tar éis tamaill ċuaiḋ siḃ amaċ. Ċuaiḋ mise fós. Is iongantaċ mar a ḃíos i n-ann dul ó áit go h-áit; níor luaiṫe smaoiniuġaḋ 'ná triall. Ḃí iongnaḋ agus ollsaċt im' ṫiṁċeall. Ċonnaiceas morán daoine a fuair bás le linn mo ṡaoġail. Níor ċuireadar suim ionam. Do réir cosaṁlaċta ḃí cuid aca an-ġnóṫaċ, cuid eile aca ag taiḋḃreaḋ, agus an ċuid ba ṁó aca gan ċúram ar aon rud aċt orṫa féin. Laḃras le n-a lán, aċt freagra ní ḃfuaras uaṫa. Fá ḋeire caraḋ sean-ċara orm, aċt ba ḋeacair dó féin mé ṫuigsint. Aċt annsin ṫáinig ċugam duine a ḃí cosaṁail le fíor-spiorad, agus ṁíniġ sé an sgéal dam. 'A ḃfuil annso anois,' ar sé,

'caiṫfiḋ siad a gcinneaṁain do ċríoċnú, sul a raċaiḋ siad níos aoirde: go dtí an stáid 'na mbéiḋ tuigsin glan soilléir sprioduálta aca. Nuair ḃíodar ins an tsaoġal ní raiḃ cóṁ-ṁoṫuġaḋ dáiríriḃ aca le n-a ċéile. Ċuireadar an iomarca suime ionta féin. Anois giḋ naċ ḃfuilid ar an tsaoġal tá cuid dá sean-nádúir mearġṫa le n-a n-anmainn, agus caiṫfiḋ siad an dara ċolann a ċailleaḋ, an tarna bás d'ḟáġail, sul a raċaiḋ a n-anmanna ċun síoṫċána agus suaiṁnis. Ṫriallas féin an bealaċ ar fad go minic.' Annsin d' imṫiġ sé. Ṫáinig mé ar ais ċun an tseomra. Ḃí an tsean-ċolann annso sa leabaiḋ. Ċeapas naċ raiḃ sí socruiġṫe i moḋ ceart sa leabaiḋ, agus do rinne mé iarraċt ċun í réiḋtiú. Annsin ṫáinig tuirse agus fonn codlata orm. Ní ċuiṁniġim ar aon rud eile. Ḋúisiġ mé roiṁ maidin. Ḃíos annso mar atáim, lag agus breoiḋte go leor."

"Is iongantaċ an sgéal é," ar Caoiṁġín. "Is iongantaċ ar fad é. Is furas a ráḋ gur taiḋḃreaḋ a ḃí ann, aċt ní luġaide is iongnaḋ é."

"'Sé an rud is mó a ċuireann iongnaḋ orm, go ḃfaca mé ṫusa, a Ċaoiṁġín," arsan ṁáṫair. "Ḃí Úna ag tráċt ort go minic, aċt ní ḟacas le m' ṡúiliḃ ṫú go dtí anois. Aċt ċonnaicear ṫú sa taiḋḃreaḋ—nó pé rud a ḃí ann—ċóṁ cruinn, ċóṁ soilléir agus do-ċífim anois ṫú."

Ċuiṁniġ Caoiṁġín ar na sgéalta faoi an dara stáid do ċuala sé i gCumann Erigena.

Ċuir sí ceisteanna air i dtaoiḃ a ċuid oibre, a ḃaile dúṫċais, agus a ḋaoine ṁuinntearḋa, agus ba léir dó gur éiriġ sí socair, sásta 'na h-aigneaḋ.

"A Ċaoiṁġín," ar sise go h-obann, "ḃí eagla orm roiṁ an mbás go dtí le déanaiġe. Ḃí eagla orm roiṁe mar ġeall ar Úna, agus í a ḃeiṫ uaigneaċ, aonaraċ im' ḋiaiḋ. Níl eagla orm anois. Béiḋ tú mar ċara agus caḃarṫóir agus cosantóir dom' inġin ġráḋṁair."

Do ṡín sí amaċ a láṁa agus do ṫóg sí láṁa Ċaoiṁġín eatorṫa.

"Go dtugaiḋ Dia séan agus sonas daoiḃ," ar sise, "go n-aḋnaiḋ Sé ionaiḃ teine a ġráḋa, go raiḃ an Tiġearna liḃ go deireaḋ ḃur mbeaṫaḋ, agus le n-a Ṫoil naoṁṫa, casfaimíd ar a ċéile arís i ríoġaċt na glóire."

Do ṫáinig deora i súiliḃ Ċaoiṁġín, aċt níor ḃféidir leis focal do ráḋ.

Tamall 'na ḋiaiḋ sin ṫáinig Úna isteaċ agus sagart léi. An Canónaċ Ó Maoilḃeanna a ḃí ann, fear cráiḃteaċ, cineálta, caoin, go raiḃ árd-ṁeas ag Úna agus ag a máṫair air, agus maidir leis féin baḋ ḋóiġ leat air gurḃ iad a ḋeirḃṡiúraċa féin iad. Ṫáinig sé dá ḃféaċaint go minic, go mór-ṁór ó ḃuail an ṁáṫair breoite.

Ċuaiḋ Caoiṁġín agus Úna amaċ, agus d'ḟan an Canónaċ ag an ṁáṫair. Ṫug Caoiṁġín fá deara go raiḃ cosaṁlaċt sóláis agus bróid uirṫe.

“An Canónaċ boċt!” ar Úna, “ḃí sé annso ar maidin indiu, agus is dóċa go mbéiḋ sé ar ais arís um ṫráṫnóna. Ní stadann sé de'n obair ó ṁaidin go hoiḋċe. Naoṁ is eaḋ é. Agus bíonn na daoine—na sean-ṁná go háiriṫe—'gá ḃoḋraḋ i gcoṁnuiḋe, ag iarraiḋ coṁairle air faoi gaċ uile rud beagnaċ. Tá cuid aca agus má's rud é naċ ḃfuil na cearca ag breiṫ téiḋeann siad ċun an Ċanónaiġ le n-a sgéal brónaċ. Agus bíonn fáilte rómpa i gcoṁnuiḋe.”

“Ċualas trácht air go minic,” ar Caoiṁġín. “Sóisgéalaiḋe na mBoċt is eaḋ é.”

Ḃíodar ag caint nuair ṫáinig sé amaċ as seomra na máṫar. Ḃí aoiḃneas air fá'n méid siotċána agus soilḃéireaċta a ḃí 'na h-intinn annsin.

Ċuaiḋ Úna ċuice, agus d' ḟan an Canónaċ ag caint le Caoiṁġín.

CAIB. A VI.—AN CANÓNAĊ.

Ḃí guṫ an Ċanónaiġ ċóṁ binn beagnaċ le guṫ Úna féin. Ḃí an guṫ go caoin sollaṁanta leis. Ba ṁaiṫ le Caoiṁġín ḃeiṫ ag éisteaċt leis an nguṫ, gan trácht ar na smaointe. Fuair sé amaċ gan ṁoill gur smaointe fá leiṫ a ḃí ionta-san.

“Tá áṫas orm, agus tá brón orm faoi go mbaineann do ċuid oibre le páipéar laeṫeaṁail,” adeir sé le Caoiṁġín. “Is mór an ċúṁaċt atá ag na páipéirí anois, na páipéirí laeṫeaṁla go h-áiriṫe. B' ḟearr liom a ḃeiṫ orm aistí a sgríoḃaḋ i bpáipéar laeṫeaṁail ná ḃeiṫ in-ann seanmóirí móra a ṫaḃairt uaim. Aċt tá eagla orm naċ gcuireann na páipéirí Éire ar ṡliġiḋ a leasa.”

"Duḃras an rud céadna liom féin go minic," ar Caoiṁġín. "Tráċtann siad ró-ṁinic ar na rudaí is suaraiġe sa tír. Ní ċuireann siad morán suime insna rudaí móra, gráḋṁara, beannuiġṫe."

Do las na súile ag an gCanónaċ.

"Tá spiorad ceart agus glan-ṫuisgsin agat," ar seisean. "Táim ag smaoineaḋ le fada i dtaoiḃ na bpáipéar, agus do réir mo ṫuairme táid ag dul i n-olcas ó ḃliaḋain go bliaḋain. Agus tá tréiṫe ár sean ag imṫeaċt san am céadna. Ní deirim gur ar na páipéirí atá an loċt ar fad, aċt deirim go ḃfuil siad 'gá ṁéadú. Tá an náḋúrṫaċt agus an ċroiḋeaṁlaċt agus an naoṁṫaċt ag imṫeaċt as Éirinn. Is cuiṁin liom Éire mar a ḃí sí breis a's daċad bliaḋain ó ṡoin. Ḃí croiḋe na féile innte. Ḃí gráḋ aici do ḟiliḋeaċt agus sgéaluiḋeaċt agus ceol. Ḃíoḋ an ċuairdoiḋeaċt i ngaċ áit insna h-oiḋċeanna. Ḃí dúil i n-obair, cóṁ maiṫ le dúil i ngreann, ag na daoiniḃ. Ḃí fáilte roiṁ aos siúḃail. Fuair na boiċt caḃair a's carṫannaċt. Ḃí na pátrúin agus na toibreaċa beannuiġṫe faoi ṁeas. Ḃí síbialtaċt againn. Ḃí Éire beo fós."

"Buiḋeaċas le Dia tá sí ag aiṫḃeoḋuġaḋ arís," ar Caoiṁġín.

"Tá—anois agus arís, annso agus annsúd," arsan Canónaċ. "Aċt is mall an t-aiṫḃeoḋaḋ é. Agus nuair sgrúduiġim na páipéirí deirim liom féin gur ab iad guṫ na hÉireann iad. Má's eaḋ tá Éire caillte."

"Ní ḃéiḋ sí caillte go deo, le congnaṁ Dé," ar Caoiṁġín, "aċt teasduiġeann——"

"Teasduiġeann soisgéalaiḋṫe agus soisgéalaiḋeaċt uainn," arsan Canónaċ. "Tá an iomad soisgéalaiḋe ag teastáil i ngaċ tír ṫar soisgéalaiḋṫe diaḋaċta. Soisgéalaiḋṫe is eaḋ an file, an sgríḃneoir, an stairiḋe náisiúnta, an múinteoir, an daṫadóir, an ceoltóir, an feilmeoir, agus a lán eile naċ iad. Soisgéalaiḋṫe is eaḋ iad, má tá an spiorad ceart ionta. Níl morán aca i n-Éirinn indiu, agus iad so atá le fáġail tá a spiorad gan éifeaċt. Anois agus arís ceapaim annso i ḃFine Gall naċ ḃfuil soisgéalaiḋeaċt eile i n-Éirinn cóṁ maiṫ le soisgéalaiḋeaċt ṡoluis na maidne, soisgéalaiḋeaċt na n-éan, agus soisgéalaiḋeaċt na fairrge móire."

"Is file tú, a Ċanónaiġ," ar Caoiṁġín.

"Sa gceanntar 'na rugaḋ mé ḃí áḋbar fileaḋ i ngaċ aoinne," arsan Canónaċ. "I n-Éirinn indiu ní ḟeicim aon ḟiliḋeaċt gur fiú tráċt uirṫe aċt amáin i gcroiḋṫe na mboċt."

Do ṫosnuiġeadar ag caint ar ṫaiḋḃreaḋ máṫar Úna.

"D' an-iongantaċ é," arsan Canónaċ. "Aċt tá an oiread sin iongnaiḋ ionainn féin, agus i gaċ rud ó ḃláṫanna na ngleann go dtí an spéir 's naċ féidir linn a ráḋ cá ḃfuil teora leis na hiongantasaiḃ. Is mór an rud a duḃairt an spiorad san aisling: 'Nuair ḃíodar ins an tsaoġal ní raiḃ ċóṁ-ṁoṫuġaḋ dáiríriḃ aca le n-a ċéile; ċuireadar an iomarca suime ionta féin.' Tá corp na fírinne ins an méid sin. 'Sé donas an domain é."

"Duḃairt an spiorad rud iongantaċ eile," ar Caoiṁġín. "Duḃairt sé 'Triallas féin an bealaċ ar fad go minic': 'sé sin le ráḋ, go dtáinig sé ar ais ó Neaṁ agus gur oiḃriġ sé arís mar ḋuine——"

"Ní ḟeadar an í sin an ḃríġ," arsan Canónaċ. "Saoilim ar uairiḃ, áṁṫaċ, go mbaḋ ṁaiṫ le spioraida móra teaċt ar ais agus oiḃriú imeasg na mboċt, aċt is smuaineaḋ saoġalta é sin. Sinne atá 'nár gcoṁnuiḋe ar feaḋ tamaillín ar an bplánéid ḃeag seo is beag de Ḋliġe na Cruinne atámuid i n-ann a ṫuigsint. Is cóir dúinn ḃeiṫ sásta leis an méid iongantais atá ionainn agus ós ár gcoṁair, agus a ḃeiṫ fíor-ḃuiḋeaċ do Ḋia ar a son."

Ḃí Caoiṁġín ar tí ceist eile a ċur ar an gCanónaċ, aċt ṫáinig Úna amaċ as an tseomra eile. Ḋuḃairt sí go mbuḋ ṁaiṫ le n-a máṫair Caoiṁġín d' ḟeicsint arís. D'ḟág an Canónaċ slán aca agus d' imṫiġ. Ċuaiḋ Caoiṁġín agus Úna isteaċ i seomra a máṫar.

D' éiriġ sí sa leabaiḋ. Ċuadar ċuice. Do ċuir sí láiṁ ḋeas Úna i láiṁ ḋeis Ċaoiṁġín.

"Dia 'bur mbeannaċaḋ!" ar sise. "Béiḋ an bás 'na ḃeaṫaiḋ anois. Beaṫa na n-éag a ḃéas agam. Táim sásta le toil an Tiġearna."

'Na ḋiaiḋ sin do ṫuit a codlaḋ go sáṁ uirṫe.

CAIB. A VII.—FEALLSAṀNAĊT AGUS FEILMEOIR-EAĊT.

Ḃí máṫair Úna imṫiġṫe ar ṡliġe na fírinne. Ḃí Úna le fanaṁaint ar feaḋ tamaillín i dtiġ an Ċanónaiġ. Ṫáinig

an-iongnaḋ ar Ċaoiṁġín faoi ċoṁ calma, croiḋeaċ agus a ḃí sí agus a máṫair ar lár ag an éag. Do réir cosaṁlaċta ḃí a h-intinn níḋ ba socaire 'ná mar ḃí sí le linn na breoiḋteaċta. D' éirig sí lán-ḃeo. Ḃí a máṫair ar a suaiṁneas síorruiḋe, agus ḃí an trean-réim caiṫte, an sean-teaċ dúnta go deo. Ḃí sí féin le tosnuġaḋ ar réim agus ar ṡaoġal nua. Ba toil le Dia é, agus ḃí sí sásta.

Ní raiḃ intinn Ċaoiṁġín leaṫ ċóṁ socair. Ċuir an ḃás ag géar-smaoineaḋ é. Caint an Ċanónaiġ i dtaoiḃ Éireann agus na sóisgéalaiḋṫe a ḃí ag teastáil, ċuir sin ag géar-ṁaċtnaṁ é mar an gcéadna. An ċaint a ċuala sé i gCumann Erigena ċuir sin corruiġe mór 'na anam. Uair aṁáin ḃíoḋ aoiḃneas air fá ṡaoġal an ċiniḋ ḋaonna, uair eile ḃíoḋ iongnaḋ air i n-áit aoiḃneasa, uair eile arís ḃíoḋ sgannraḋ air 'na ṫaoiḃ, agus uaireannta ḃíoḋ iongnaḋ agus sgannraḋ measctа le céile 'na aigneaḋ. Ċuiṁnig sé ar na laeṫeannta 'nuair ċeap sé go raiḃ Neaṁ mar ríoġaċt ṁór os cionn na spéire, Naoṁ Pádraig agus a ċáirde ag féaċaint anuas go gráḋṁar ar Éirinn, aingil ag teaċt anuas ċun ruaig a ċur ar an diabal. . . . Fáiríor! Ba ḟada an lá ó smuainiġ sé aṁlaiḋ. Ċeap a ḟeaċt sinnsear gur mar sin a ḃí an sgéal; ċreid a ḋaoine muinntearḋa an rud céadna fós. I ḃfad uaṫa ḃí seisean ag dul agus ḃí uaigneas air d'á ḃárr.

D' éigin dó dul go Mar-Ċonnaċtaiḃ, Doṁnaċ, ar obair ṫuairisgeora. Ar teaċt air ais dó ċonnaic sé an t-Aṫair Muiris Mac Caṫṁaoil sa traen-ṗort i nGaillim. Ḃí an t-Aṫair Muiris ag teaċt ċun an Oireaċtais, duḃairt sé, agus ḃí áṫas ar Ċaoiṁġín faoi sin. Ḃí aiṫne aige air le leaṫ-ḃliaḋain, agus b'aoiḃinn le Caoiṁġín a ḃeiṫ ag caint leis.

Ḃí an t-Aṫair Muiris óg fós. Níorḃ ḟada ó ṫáinig sé as Maġ Nuaḋad, agus ḃí sé ag obair mar ṡéiplíneaċ i n-áit ḟiaḋáin i gCúige Connaċt. Fear breaġ caol daṫaṁail a ḃí ann. Ḃí sé árd-intleaċtaċ léiġeannta neaṁ-spleáḋaċ. "Sagart na h-Aoire For-órḋa," ṫug Caoiṁġín air.

"Ar sgríoḃais aon rud i gcóir an Oireaċtais?" ar Caoiṁġín leis, agus an traen ag dul amaċ as Gaillim. "Duḃras go minic gur mór an truaġ naċ gcuireann tú do smaointe i n-úil do'n náisiún. Níl amras ná go ndéanfaiḋís maiṫeas mór do ṁuinntir na h-Éireann."

"Táir ag dul amuġa go mór i dtaoiḃ smaointe," arsan t-Aṫair Muiris. "Ní ċuireann muinntir na h-Éireann aon tsuim gur fiú tráċt uirṫe i smaointe fós. Cuir i gcás muinntir Ḃaile Áṫa Cliaṫ féin. Ní ċuireann siad suim ins an ḃfairrge álainn atá i n-aice na caṫraċ, ná ins na sléiḃtiḃ atá ṫart timċeall uirṫe, ná ins na réaltaiḃ os a cionn aċt ċóṁ beag. Agus ó'r rud é naċ gcuireann ní ċuirfidís suim i smaointe aċt an oiread."

"Agus naċ uaṫḃásaċ an rud é sin—na mílte duine gan suim aca i n-áilneaċt ná i n-intleaċt?"

"B' féidir gurb eaḋ," arsan t-Aṫair Muiris. "Tamaillín ó ṡoin ḃíos cinnte gurb eaḋ. Nílim leat ċóṁ cinnte anois —i dtaoiḃ intleaċta. Tá an iomarca léiġinn sa doṁan. Tá sé go maiṫ ar ṡliġtiḃ, díreaċ mar tá bóiṫre agus bóiṫre iarainn go maiṫ. Aċt nuair atá bóiṫre agus bóiṫre iarainn ag daoiniḃ éiriġeann siad ró-ṡásta agus leisgeaṁail. Téiḋeann siad—cuir i gcás—ó Ġaillim go Baile Áṫa Cliaṫ agus ó Ḃaile Áṫa Cliaċ go Gaillim gan duaḋ gan deacraċt, ċóṁ minic agus is mian leo. Feiceann siad na rudaí céadna gaċ uair, nó ní ḟeiceann siad aon rud. Naċ mór an méid a ċailleann siad i riṫ bliaḋna! Ní ḟeiceann siad, ní ṁoṫuiġeann siad, ní ḋéineann siad, ní ḟaġann siad amaċ dóiḃ féin aon rud gur fiú a ċur i gcomórtas leis na mílte rud a ṫárla d' ár sinnsir roṁainn —nuair naċ raiḃ na bóiṫre réiḋe le fáġail. San móḋ céadna éiriġeann ár n-aigne ró-ṡásta agus leisgeaṁail de ḃríġ go ḃfuil bóṫar-iarainn Ṫomáis Acuínas, bóṫar-iarainn Hégel, bóṫar-iarainn Göte, bóṫar-iarainn Darḃen, agus a lán eile naċ iad againn."

"Is fíor é sin," ar Caoiṁġín, "aċt naċ dtig linn an dá ṫráiġ do ḟreastal? Is féidir linn foġluim na ḃfeallsaṁ agus spiorad na ndaoine a ḃeiṫ faoi ṁeas againn agus ár n-intinní féin a ḟaoṫruġaḋ san am céadna. Dá méid mo ṁeas ar Ġöte agus ar Hégel ní haṁlaiḋ is luġa mo ṁeas ar ṡeanċus Ċluaintobair, agus fásann mo intleaċt féin 'na sliġiḋ féin."

"B' féidir é," arsan t-Aṫair Muiris, "aċt saoileann tú, is dóċa, gur rud mór feallsaṁnaċt Hégel agus foġluim na ḃfeallsaṁ eile, agus gur rud simpliḋe seanċus Ċluaintobair agus seanċus na tuaiṫe ar fad. Ní ḃeinn ar aon intinn leat faoi sin. Tá an oiread sin iongnaiḋ orm

anois faoi intleaċt na ndaoine fá'n dtuaiṫ agus atá orm faoi intleaċt Göte agus intleaċt Hégel."

Ċeap Caoiṁġín nár ċeart an dá rud a ċur i gcóiṁ-ṁeas le ċéile. Duḃairt sé go raiḃ an oiread sin difriġeaċta eatorṫa agus a ḃí idir bláṫa na ngleann agus réalt-ḃuiḋean.

"Éist liom anois," arsan t-Aṫair Muiris. "Dá ḃliaḋain ó ṡoin sul ar ṫáinig mé go Gortrua mar ṡeiplíneaċ ċuireas suim mór i ḃfóġluim agus smaointe na ḃfeallsaṁ. Ċeapas go mbaḋ ṁór an rud é iad a ċur i n-úil dár bpobal. Ceapaim fós go mbaḋ ṁaiṫ an rud é, ar ṡliġṫiḃ. Aċt diaiḋ ar ndiaiḋ do fuaras amaċ go ḃfuil mianaċ smaointe, mar adéarfá, le fáġail fá'n dtuaiṫ. Aċt ní furus é ḟeicsint ar dtús, agus tá na mílte daoine ann agus ní ḟeiceann siad go deo é. Tá sé buailte isteaċ im' aigneaḋ, áṁṫaċ, go ḃfuil Tír na nÓg, saoġal intinne fá leiṫ, ag muintir na tuaiṫe. Aċt ní ḃéaḋ an t-eolas sin agam muna mbéaḋ gur ċromas ar obair ḟeilmeoireaċta do ḋéanaṁ."

"Obair ḟeilmeoireaċt'!" ar Caoiṁġín. "Tá fios agam go ḃfuil garḋa agat, aċt ní feilmeoir tú."

"Is feilmeoir mé," arsan t-Aṫair Muiris. "An riasc mór atá i n-aice mo ṡean-tiġe i nGortrua, fuaras ó'n tiġearna talṁan é, ar ḃeagán cíosa. Tá fir ḃoċta na h-áite 'gá ṡaoṫrú im ṡoċair agus tá sé réiḋtiġṫe agam an soċar do roinnt leo. Oibriġeann siad go fonnṁar, agus tá gaċ rud ag éirġe go geal linn. Ċóṁ minic agus is féidir liom cuirim sean-ċóta orm, glacaim mo rán, agus oibriġim 'na measg. Innisim sgéalta, abraim abráin, déanaim greann, ċóṁ maiṫ leo féin, le linn na h-oibre. Déineann sin an gnó. Téiḋim cun na dtiġṫe ist-oiḋċe ar cuairdiḋeaċt. Bím ċóṁ h-aereaċ le cáċ. Mar ġeall ar na rudaí seo fagaim amaċ rudaí ná fuair sagart amaċ ariaṁ roiṁe seo. Tá iongnaḋ agus áṫas orm faoi intleaċt na dtuaṫaiḋe."

"Is iongantaċ an sgéal é," ar Caoiṁġín. "Baḋ ṁaiṫ liom aiste do sgríoḃaḋ air i gcóir an ṗáipéir. Déanfaḋ an deaġ-ṡompla maiṫeas mór——"

"Ó, ná sgríoḃ dada 'na ṫaoiḃ. Ná déan tagairt dó ar ċor ar biṫ. Dá mbaḋ rud é go mbéaḋ tráċt air sna páipéirí ċuirfeaḋ an t-easbog cosg air. Ceapann sé go ḃfuil obair mar í mí-oireaṁnaċ do ṡagart. Deir an

t-Aṫair Ó Doṁnalláin, an sagart paráiste, gur ċóir dam ḃeiṫ cúramaċ. Ceapann sé go n-éireóċaiḋ mé tuirseaċ di. Ní éireóċad."

"Tuigim go maiṫ an grá atá agat do ḋaoiniḃ agus do ṡaoġal mar iad," ar Caoiṁġín. "Aċt tá rudaí eile i d' intleaċt, agus béiḋ siad-san ag fás i n-aiṁḋeoin do ḋíṫċill. Tá dúil agat i litriḋeaċt ṁóir, agus do léiġ tú a lán feallsaṁnaċta i Maġ Nuaḋad——"

"An iomarca feallsaṁnaċta baḋ ċeart duit a ráḋ," arsan t-Aṫair Muiris. "Tá a lán dá múnaḋ i Maġ Nuaḋad naċ mbaineann le saoġal an ċiniḋ ḋaonna. Tá siad ċóṁ cruaiḋ, neaṁ-tairḃeaċ le téarmaí luiḃeolais. Tá simpliḋeaċt ag teastáil uainn go léir. Bun na beaṫaḋ móire í. Is iongantaċ an méid simpliḋeaċt atá i múnaḋ agus i mbriaṫra ár dTiġearna—gioḋ go ḃfuilid ċóṁ glórṁar sin."

"Ḃí an smaoineaḋ céadna im' aigneaḋ go minic le déannaiġe," ar Caoiṁġín. "Agus seo rud a ċuirfeas iongnaḋ ort, b' féidir. Nuair a ḃím ar céiliḋe, nó ar cuairdiḋeaċt, cois na teineaḋ, nó i mbuiḋin Gaeḋilge ar biṫ, ceapaim go mbíonn Críost i n-aice linn. Nuair a ḃím insna bailtiḃ móra i riṫ an lae ní mar sin a ḃíos an sgéal."

"Ní ċuireann sin iongnaḋ orm," adeir an t-Aṫair Muiris. "Nuair a ḃímíd insna buiḋniḃ Gaeḋilge éiriġeann an cáirdeas, an ċarṫannaċt, agus an ċroiḋeaṁlaċt atá ionainn—sin é spiorad Ċríost."

"Aċt anois agus arís ceapaim go mbíonn sé cosaṁail leis an spiorad a ḃí in-Éirinn i n-aimsir Ċúċulainn agus i n-aimsir na ḃFiann—nuair naċ raiḃ eolas ar Ċríost i n-Éirinn ar ċor ar biṫ," duḃairt Caoiṁġín.

"'Seaḋ," arsan t-Aṫair Muiris. "Tá spiorad Gaeḋeal an lae indiu fíor-ċosaṁuil le spiorad na nGaeḋeal a ḃí 'na mbeaṫaiḋ i n-aimsir Ċúċulainn agus i n-aimsir na ḃFiann. Tá spiorad Ċríost ionnta seo anois; agus ḃí spiorad Ċríost ionnta súd annsin, ċóṁ cinnte agus ḃí fíreanna ann sul ar rugaḋ Dante. Ḃí spiorad Ċríost sa gcineaḋ daonna ċóṁ fada siar agus do ḃí ann. Ḃí diaḋaireaċt agus cráiḃṫeaċt imeasg na 'bPáganaċ.' Ḃí an saoġal i n-allód i ḃfad 's i ḃfad níḋ ba ġlórṁaire 'ná mar ċeapann na sluaiġte indiu. Is deacair é ṁíniú, aċt——"

"Ceapaim go dtuigim é go rí-ṁaiṫ," ar Caoiṁġín. "Táim ag déanaṁ staidéir ar na ceisteanna seo le fada, cuid aca ag cur áṫais orm, cuid eile aca ag déanaṁ buaiḋearṫa ḋam. Léiġeas a lán i dtaoiḃ na siḃialtaċt' a ḃí sa doman na mílte aois ó ṡoin; i dtaoiḃ na Múinteoirí Mór a ḃí ann i ḃfad roiṁ aois ár dTiġearna—briġ a dteagasc cosṁail le briġ Ċríostaiḋeaċta— agus i dtaoiḃ sean-ealaḋan agus sean-ḟeallsaṁnaċta ar fad."

"Léiġeas féin a lán do na rudaí céadna," arsan t-Aṫair Muiris. "Ċuireadar iongnaḋ agus áṫas orm. Ċuireadar ag maċtnaṁ fós mé, agus tá aon níḋ dá ḃárr agam—an obair úd i nGorstrua."

"Is aisteaċ é sin," ar Caoiṁġín. "Tar éis na rudaí móra seo do léiġeaḋ agus do sgrúdú ḋuit baḋ ḋóiġ liom go mbéaḋ dúil-anama ġlórṁar agat agus naċ mbéiṫeá sásta le h-áit iargcúlta mar Ġorstrua."

"Cúpla bliaḋain ó ṡoin ní ḃéinn sásta," arsan t-Aṫair Muiris, "aċt tá mé lán-tsásta anois. Ní furus é ṁíniú, aċt tá sé soilléir dam féin. Smaoiniġ go cúramaċ fá'n gceist ar fad agus b' ḟéidir go mbéaḋ gaċ rud ċóṁ soilléir duit-se agus tá daṁ-sa i ndeire na dála."

Ṡaoil Caoiṁġín gur ṁór an truaġ é. Ċóṁ intleaċtaċ, ċoṁ léiġeanta agus do ḃí an t-Aṫair Muiris—b' ḟéidir leis litriḋeaċt ṁór do ċumaḋ dá mb' áil leis é. B' ḟéidir leis ḃeiṫ ċóṁ mór mar ṫreoraiḋe intleaċtaċ i n-Éirinn agus do ḃí an t-Aṫair Tiobóid 'na ṡliġiḋ féin breis a's trí fiċid bliaḋain roiṁe sin. Aċt fáiríor! Ḃí sé sásta a ḃeiṫ 'na ċoṁnuiḋe san iargcúil, ag toċailt na talṁan sa ló, ag innsint sean-sgéalta cois na teineaḋ ist-oiḋċe, i n-ionad a ḃeiṫ ag sgríoḃaḋ leaḃar nua, agus ag cur a smaointe mór os coṁair an tsaoġail Ḟódlaiġ.

Ar feaḋ uaire ḃí Caoiṁġín ag iarraiḋ air éiriġe as an ḃfeilmeoireaċt, agus obair intleaċtaċ a ċur ċun cinn. Do laḃair an tAṫair Muiris go deas, réiḋ, aereaċ 'na ċoinne.

"Dúiliġeann sinn an iomarca rudaí naċ ḃfuil gáḃaḋ againn leo," ar seisean fá ḋeire. "Tá an smólaċ sásta leis an gceol ċéadna leis na ciantaiḃ Éireann. Tá an sgéal céadna ag an ḃfuiseog agus an londuḃ."

CAIB. A VIII.—FÉILE TOBAC.

Ṫáinig an t-Oireaċtas. Ṡaoil Caoiṁġín go raiḃ sé an-ċosaṁuil le "cuairdiḋeaċt" ṁór, ċóṁ láġaċ, croiḋeaṁuil, aereaċ agus a ḃí gaċ aoinne dá raiḃ bailiġṫe le ċéile ann. Ṫáinig na céadta go Baile Áṫa Cliaṫ cun tobac a ċaiṫeaṁ agus le seanċus a ḃeiṫ aca i seomraí an Rotunda, agus ins na tiġṫe órda, agus ins An Stad, agus ins na sráideanna. Gan aṁrus ṫángadar le h-aġaiḋ an ċeoil, agus le h-aġaiḋ an rinnce, agus le h-aġaiḋ na gcomórtas go léir, agus ba ġnaoi leo iad súd, díreaċ mar ba ġnaoi leo sgéaluiḋeaċt nuair ċuadar ar cuairdiḋeaċt ins na h-oiḋċeanna agus iad fá'n dtuaiṫ. Aċt an ċaint agus an tobac—b' iad-san a b' ḟearr leo. Féile tobac agus féile ċainte an t-Oireaċtas!

Ṡaoil Caoiṁġín tar éis cúpla lá do ċaiṫeaṁ ag an Oireaċtas dó gur b' aṁlaiḋ go raiḃ sé ag dul amuġa go mór le déannaiġe. Litriḋeaċt, anam-eolas, diaḋaireaċt, ait-ionċolnú, na "plánaí" corporḋa, intinneaċ, agus sprioḋálta—níor ḋual do Ġaeḋeala suim a ċur ionnta-san. B' é gnó na nGaeḋeal ar feaḋ na n-aoiseann a bpíopaí tobac do ċaiṫeaṁ agus caint ċroiḋeaṁail a ḃeiṫ eatorṫa!

Dubairt sé aṁlaiḋ sa Stad, oiḋċe. Ḃí imṫeaċta puiblíḋe an lae críoċnuiġṫe, aċt mar sin féin ḃí an t-Oireaċtas ar siuḃal go bríoġṁar, beo. Ḃí sé ar siuḃal sa Stad, agus ins na tiġṫe-órda, agus ins na tiġṫe agus na tigíní annso agus annsúd, agus ins na sráideanna. Ḃí sé ar siuḃal go gliadraċ sa Stad. Ḃí an siopa lán de ḃuaċaillí. Ḃí ceo an tobac—ceo draoiḋeaċta an Oireaċtais—'na dtimċeall. An seomra beag ar ċúl an tsiopa, ḃí sé lán go doras. Ḃí Gruagaċ an Ġrinn agus Fear an Oireaċtais—Séamus na Súl Súgraċ—agus Taiḋgín Éigse, agus Pilib na gClear ann. Ḃí an t-Aṫair Muiris Mac Caṫṁaoil ann, agus é ag caiṫeaṁ tobac ċóṁ maiṫ le các.

"Adṁuiġim anois nár ṫuigeas bríġ agus cinneaṁain na nGaeḋeal i gceart," dubairt Caoiṁġín. "Ṫugas caint fileaḋta uaim ar sprioḋáltaċt na nGaeḋeal. Níl siad sprioḋálta aċt ar ṡliġiḋ ṁeasarḋa. Níl anam-eolas ná anam-ḟéaċaint 'na litriḋeaċt. Tuigeann sinn a ndúṫċas dáiríriḃ nuair a ḃíonn píopaí tobac 'na mbéal aca. 'Sé fear aereaċ an doṁain an Gaeḋeal."

"Taoi ag déanaṁ grinn," ar Taiḋgín Éigse. "Ní ḟeadar cad tá ort le déannaiġe. Tá gliadar is siamsa an Oireaċtais ag baint na feallsaṁnaċta asat. Fear deireaċ an domain an Gaeḋeal, an eaḋ! An fear go ḃfuil tráċt aige fá 'duartan deor' 'na ḟiliḋeaċt gaċ ré! An fear go ḃfuil 'mo ṁíle truaġ, mo ḃuaiḋirt, mo ḃrón' 'gá ráḋ 's 'gá ḟíor-ráḋ! An fear go ḃfuil díombáiḋ ṫar meoḋon 'na ċeol aige!"

"Ní raiḃ na filiḋe dáiríriḃ," ar Pilib na gCleas. "Duḃradar go raiḃ na sléiḃte ag gol go truaiġṁéileaċ uair, agus na h-aiḃne ag sileaḋ na ndeor uair eile. Leig an spéir orna daor, doiliġ aiste uair eile arís. Ba ṁinic iad ag déanaṁ gul-ġáire i n-aoinḟeaċt. Ní fíor-ḃrón é sin."

"Agus tá a lán de ann," ar Caoiṁġín. "Ba líonta gruaḋ an doṁan le duartan deor go minic, do réir na ḃfileaḋ.

'Créad é an tlaċt so air ċeannaiḃ Éireann?
Créad do ḃeo-ġnuiġ snóḋ na gréine?'

Agus—

'Atá smúit san spéir is fraoċ is fearg nimneaċ,
Is dúṫċas Néill go léir fá ḃrataiḃ caointe,
An Ṁuṁain le céile traoċta marḃ claoiḋte.'

Agus arís—

'Do raobadar spéarṫa 'gus tíorṫa,
Do ṫréan-tsloig an t-íseal an t-árd.
'Na ċaoṁ-ċodlaḋ séiṁ do ḃí Typhon
Gur léim d' earbaiḋ taoiḃe ar an tráiġ;
Péiste na mbeul ngorm cíor-ḋuḃ
Gur léigeadar díoḃ uile an t-snáṁ,
Go n-éirḋeaḋ na déiṫe cé an ríoġ-ḟlaiṫ
Do ṡaor-ċlannaiḃ Míleaḋ fuair bás.'"

"Is aisteaċ é sin," arsan t-Aṫair Muiris. "Tá sé cosaṁail le rann ó Sbinburne, rann as 'Atalanta in Calydon' cuir i gcás. 'Do ṫréan-tsloig an t-íseal an t-árd'—tá an líne sin fíor-ċosaṁail le líne ó Sbinburne. Níl morán céille ann, aċt tá ceol breaġ ann."

"Ḃaḋ ċóir an rud céadna a ráḋ fá mórán dár ḃfiliḋeaċt ḃróin," ar Caoiṁġín. "Saġas cluiċe a ḃí ann. Ní dual do Ġaeḋeal a ḃeiṫ fíor-ḃrónaċ."

"Maġaḋ, a Ċaoiṁġín," ar Taḋġín. "Agus tá rud aṁáin dearmadta agat. Duḃairt mé go ḃfuil díomḃáiḋ ṫar meoḋon i gceol na nGaeḋeal. Taisbeánann sin ċóṁ nádúrṫa agus tá a gcroiḋe, agus naċ ndúiliġeann siad saoġal spóirteaṁuil, aereaċ i gcoṁnuiḋe mar a ċeapann tú."

"Tá fíor-ċeol na nGaeḋeal go h-aereaċ, gliadraċ," ar Caoiṁġín. "Ní ṫaisbeánann an ceol brónaċ fíor-intinn na nGaeḋeal; ní ṫaisbeánann sé aċt néalta aigeanta."

"Táim ar aon intinn le Caoiṁġín," ar Pilib na gCleas. "Ar ċloisint ceoil ḃrónaiġ na nGaeḋeal dam 'sé deirim liom féin ná 'An fear do ċum an fonn sin ḃí píopa tobac d' easnaṁ air. Ní fíor-ḃrón a ḃí ag cur buaiḋearṫa air aċt easbaiḋ tobac.' "

"Má tá an ceart agaiḃ," ar Gruagaċ an Ġrinn, "tá mé féin níos tuigsionaiġe agus níos dílse do spiorad na h-Éireann 'ná do ṡaoil mé ċeana. Má's dual do na Gaeḋeala tobac a ċaiṫeaṁ agus caint ġreannṁar a spreagaḋ, agus rudaí móra intleaċtaṁla a ṡeaċaint—mar tá siad-san i n-aġaiḋ a nádúire—ḃíos ag caḃrú le spiorad na h-Éireann nuair do ċuireas An Stad ar bun. Ḃíos ag cuidiuġaḋ leis an Zeit-Geist."

"Ḃís, a Ġruagaiġ, ag cuidiú go mór," ar Caoiṁġín. "Príoṁ-teaċ an Zeit-Geist i n-Éirinn an Stad. Túis an Zeit-Geist i n-Éirinn deataċ tobac."

"Tá siḃ ag éirġe beoḋaṁail," arsan t-Aṫair Muiris. "Tá an t-áḃḃar díospóireaċta deas go leor. Is fiú géar-sgrúduġaḋ do ḋéanaṁ air. Ceapaim féin—agus is dóċa go gceapann Caoiṁġín leis—gur féidir leis na Gaeḋeala obair ṁór a ḋéanaṁ agus a ḃeiṫ go h-aereaċ, sonasaċ ins an am céadna. Ní gáḃaḋ ḋóiḃ tobac do ċaiṫeaṁ——"

"Ó! Ó! Ó!" ar gaċ aoinne.

"Ar leaṫtaoiḃ," arsan t-Aṫair Muiris. "Tá ḃríġ tobac ċóṁ tairḃeaċ do'n doṁan intinneaċ agus tá an drúċt do'n doṁan saoġalta. Tá saġas spioraid i dtobac, agus oibriġeann deaġ-ṡíḋeog i ngaċ píopa atá líonta agus lasta."

"Ní féidir an nua-ḟocal sin do ṡárú," ar Caoiṁġín. "Is deas agus is doiṁin é. Agus naċ álainn dúinn smaoiniú ar na mílte fideog ag feideaḋ agus ag seinnm ins na mílte píopaí, agus ag cur bríġe agus sóiġ agus sóláis isteaċ tríd na mílte píopaí ċun na mílte intinn. Agus naċ deas an rud na mílte Gaeḋeala gan gruaim gan buaiḋirt orṫa, aċt ag caiṫeaṁ tobac agus—faoi ċeo draoiḋeaċta an tobac—ag caint go gliadraċ; ag gáiriḋe ó ḃliaḋain go ḃliaḋain agus ó aois go h-aois."

"Ní cóir do Ġaeḋeala ḃeiṫ ċóṁ leisgeaṁail sin," ar Taiḋgín.

"Ní leisgeaṁlaċt é," ar Caoiṁġín. "Ḃéaḋ sé ċóṁ maiṫ ḋuit ḃeiṫ ag ráḋ go ḃfuil drúċt agus solus leisgeaṁail. Tá fuadar éigin faoi gaċ náisiún ar fud na h-Eorpa. Ḃaḋ h-aoiḃinn an rud oileáinín sóiġ agus síoṫċána, oileáinín gáirṫe agus gail tobac a ḃeiṫ againn annso i mbóċna an iarṫair. Ḃéaḋ áṫas orainne agus iongnaḋ ar an doṁan dá ḃárr."

D' ḟanadar mar sin, ag díospóireaċt agus ag déanaṁ grinn dóiḃ féin no go raiḃ an meaḋón oiḋċe ṫart. Annsin ċuaiḋ cuid aca go dtí teaċ órda a ḃí i n-aice an Staid—teaċ órda 'na raiḃ an t-Aṫair Muiris agus Gaeḋil eile ag cur fúṫa. Ḃí greann agus aoiḃneas aca annsin no go raiḃ an ṁaidin ag breacaḋ.

CAIḂ. A IX.—AISTEOIREAĊT AN TSAOĠAIL.

Casaḋ Caoiṁġín agus an t-Aṫair Muiris ar a ċéile lá ar n-a ḃáraċ i Seomra Cruinn an Rotunda le linn na comórtais ḃeiṫ ar siuḃal. Rinnce a ḃí ann an taca sin. Ḃí morán daoine ag féaċaint ar na rinnceoirí. Ḃí daoine eile ag caint annso agus annsúd. Cursá an Oireaċtais caint, mar duḃairt Gruagaċ an Ġrinn.

"Ḃíos tuirseaċ le teann gáire aréir," duḃairt Caoiṁġín leis an Aṫair Muiris.

"Ḃí an sgéal céadna agam-sa," arsan t-Aṫair Muiris. "Ní dóiġ liom go raiḃ an oiread sin grinn imeasg Fileaḋ na Máiġe fad ó agus atá againn-ne le linn oiḋċeannta an Oireaċtais."

"Ḃí sé go h-aoiḃinn," ar Caoiṁġín. "Aċt ḃí sé go h-an-aisteaċ ar ḟliġṫiḃ. Ní raḃamar ag caint ar son

ċainte, mar adéarfá; agus ní raḃamar ag innsint bréag, agus ní raḃamar dáiríriḃ; ḃí morán de'n ḋíospóireaċt cosaṁail le cluiċe. Aisteoirí a ḃí ionainn. Naċ aisteaċ an rud é daoine intleaċtaċa—mar sinne go léir!—a ḃeiṫ ag déanaṁ aisteoireaċta i n-aimsir an Oireaċtais!"

"Ní haisteaċ," arsan t-Aṫair Muiris. "Tá an cineaḋ daonna go léir, naċ mór, ag déanaṁ aisteoireaċta. Is beag fear naċ ḃfuil ag déanaṁ aisteoireaċta, gan fios dó féin, ar feaḋ a ṡaoġail. Is suaraċ an aisteoireaċt í go minic. Aċt an aisteoireaċt atá 'gá déanaṁ againn le linn an Oireaċtais tá sí go deas beoḋaṁail."

"Ní léir dam, áṁṫaċ, go ḃfuil an cineaḋ daonna ag déanaṁ aisteoireaċta," ar Caoiṁġín.

"Is aṁlaiḋ atá an sgéal," arsan t-Aṫair Muiris. "Níl aon rud fíor-ḃuan ann aċt aṁáin anmanna—atá i n-aondaċt le Dia: Anam na Cruinne. Crot nó cruṫ nó néall atá i ngaċ aon rud eile: corpórḋa, saoġalta, intleaċtaċ, ⁊l., gioḋ go ḃfuil cuid aca sain maiṫ go leor, ceart go leor, tairḃeaċ go leor 'na sliġṫiḃ féin. Aċt tá siad sealadaċ, tamallaċ. Deireann feallsaṁain áiriṫe naċ ḃfuil an intleaċt féin fíor nó fíor-ḃuan, aċt aṁáin ċóṁ fada agus téiḋeann beagán bríġe agus soluis ón anam isteaċ innte. Ḃíoḋ sin mar atá sé, ins na mílte daoine, an ċuid is mó de'n ċineaḋ daonna, tá an t-anam beagnaċ fá ċeilt ar fad. Ag gaḃáil le rudaí saoġalta—roinnt ḃeag aca le rudaí intleaċtaċa—a ḃíonn siad ar feaḋ a saoġail; agus is aisteoireaċt í sin, gioḋ go ḃfuil sí go breaġ, b' ḟéidir, agus go h-áluinn féin, go minic. Nuair a ḃíonn fear ar ardán, mar Naoise nó mar Ḟionn, nó mar Hamlet, nó mar Eidipus, ceapann sé gurab é féin Naoise, Fionn, Hamlet, nó Eidipus. Nuair a ḃíonn an cluiċe críoċnuiġṫe ḃíonn sé 'na ṗearsain féin arís. Nuair baineann sé culaiḋ na h-aisteoireaċt' de, imṫiġeann 'Naoise,' nó 'Fionn,' nó 'Hamlet,' nó 'Eidipus.' Seaḋ, agus nuair atá 'duine' ag fáġail ḃáis tá 'culaiḋ aisteoireaċt'' dá ḃaint de. Tá rudaí saoġalta, rudaí intleaċtaċa, ag sleaṁnuġaḋ uaiḋ. Agus nuair atá siad imṫiġṫe is léir do'n anam—an t-aon rud atá fíor agus fíor-ḃuan—naċ raiḃ i mbeaṫaiḋ an 'duine' ar an tsaoġal aċt saġas aisteoireaċta."

"Tuigim anois," ar Caoiṁġín. "Míniġeann tú ar do ṡliġiḋ féin a lán dár ċualas i gCumann Eriugena. Aċt ní léir dam cé'n fáṫ go gcuireann tú an oiread sin suime ins

an Oireaċtas agus i rudaí a ḃaineas leis an gConnraḋ. Creideann tú naċ ḃfuil i rudaí intleaċtaċa féin aċt saġas airteoireaċta. Dá ḃríġ sin——"

"Duḃras leat," arsan t-Aṫair Muiris, agus é ag mion-ġáiriḋe, "duḃras leat go mbíonn airteoireaċt go deas, aoiḃinn 'na ṡliġiḋ féin go minic. Agus tá mé ċóṁ 'daonna' le daoiniḃ eile, agus d'á ḃríġ sin cuirim spéis i n-airteoireaċt. Agus ná duḃras leat gur féidir leis an anam cuid d'á ḃríġ agus d'á ṡolus a noċtaḋ agus a ṫaisbeánt tré neiṫe saoġalta agus tré neiṫe intleaċtaċa? Rud de'n tsaġas sin atá ag tuitim amaċ i n-Éirinn iaṫ-ġlas Gaeḋeal indiu. Tá beagán ḃríġe anama le moṫú tríd na rudaí intleaċtaċa, agus tríd na rudaí greannṁara féin. Béiḋ a lán de le moṫú lá éigin, le congnaṁ Dé."

B' éigin do Ċaoiṁġín dul go dtí an oifig annsin, le heolus fáġail ar a mbéaḋ le déanaṁ aige ar feaḋ an tráṫnóna. . . .

"A Ṁic Uí Ċearnaiġ," arsan t-árd-ṫuairisgeoir leis, "do sgríoḃ tú an iomarca indé fá an 'swóij' úd, an t-Oireaċtas; féile na ngealt ba ċeart dam a ráḋ."

Do rinne Caoiṁġín gáire. Gaeḋeal a b'eaḋ an t-árd-ṫuairisgeoir, aċt sgigire ċóṁ maiṫ leis.

"Ḃí Mac Uí Ḋonnaḃáin"—fear eagair na nuaiḋeaċta—"ag casaoid go mór," ar seisean. "Ṫug sé a ṡeaċt mallaċt ar an Oireaċtas, agus ar ar ḃain leis. Ní raiḃ mórán 'sliġeaḋ' aige aréir. B' éigin dó dá ċoluṁan a raraḋ ar an óráid a ṫug an Tiġearna Bombast uaiḋ ṫall i Lunndain; caiṫeaḋ dá ċoluṁan eile faoi an trioblóid i dTiombuctú; coluṁan faoi aṫrú riaġaltais i dTír an Airgid; coluṁan go leiṫ faoi an bplaiġ insna h-Indiaċaiḃ Ṫiar; leaṫ-leaṫnaċ faoi an óráid a ṫug Fear-ionaid an Ríoġ uaiḋ ag an Taisbeántas. Timċeall an ṁeaḋoin oiḋċe ṫáinig sgéal an dúnṁarḃṫa i bPáiris. Fá ḋeire ḃí sé beagnaċ as a ṁeaḃair faoi an iomarca nuaiḋeaċta agus easbaiḋ sliġeaḋ sa bpáipéar. Ba ḋeacair dó trian coluṁain a ṫaḃairt do nuaiḋeaċt an Oireaċtais—agus sgríoḃ tú áḋḃar coluṁain!"

"Baḋ ċóir dó ceiṫre coluṁain ar a laiġeaḋ a ṫaḃairt do nuaiḋeaċt an Oireaċtais," ar Caoiṁġín.

"Má tá páipéar ag Fear na Gealaiġe is cóir dó fiċe coluṁan a ṫaḃairt di," arsan t-árd-ṫuairisgeoir. "Aċt craoḃsgaoiltear 'An t-Sean-ḃean Liaṫ' i n-Éirinn."

"Agus cuireann sí níos mó suime i dTír an Airgid agus i dTiombuctú 'ná i n-Éirinn."

"Cuireann sí suim ins an doṁan mór," arsan t-árd-ṫuairisgeoir. "Agus 'sí nuaiḋeaċt an doṁain ṁóir atá ag teastáil ó ḋaoiniḃ ciallṁara. Tá eolas go leor againn ar an oileán ḃeag seo. Nuaiḋeaċt na h-Éireann i bpáipéar Éireannaċ! Ḃéaḋ sé cosaṁail le duine ag sgríoḃaḋ litre ċuige féin."

"Táir ag magaḋ, mar a ḃíonn tú i gcóṁnuiḋe," ar Caoiṁġín.

"Táim ag cur i n-úil duit smaointe fear riarta na h-oifige seo," arsan t-árd-ṫuairisgeoir. "Aċt níl maiṫeas i gcaint, agus tá gnó le déanaṁ againn anois. Ná sgríoḃ an iomarca i dtaoiḃ an Oireaċtais anoċt, agus bíoḋ ciall sa gcúntas—duḃairt Mac Uí Ḋonnaḃáin go raiḃ sé lán d' ḟiliḋeaċt i ḃfuirm prós aréir. Ní cóir dúinn taisbeánt do ḋaoiniḃ go ḃfuil 'An tSean-ḃean Liaṫ' ag cailleaḋ an ḃeagáin céille a ḃí aici ċeana. Tá rud eile le déanaṁ agat. Tionólfar Mná Freastail na gCat Fánaċ le ċéile i dTiġ an Árd-Ṁaoir ar a trí a ċlog. Sgríoḃ cúntas fán gcruinniú agus fá óráideaċa na mban uasal. Agus féaċ! Ná bíoḋ oiread agus focal grinn sa gcúntas. Ní réiḋ-tiġeann greann agus 'An t-Sean-ḃean Liaṫ' le ċéile."

"Cia an caṫ marḃ a ṫug annso mé?" ar Caoiṁġín. "An duine céadna ag sgríoḃaḋ tuairisce an Oireaċtais agus cúntas ċruinniġṫe Ban Freastail na gCat Fánaċ! Is aisteaċ an oifig í seo."

"Ḃaḋ ṁaiṫ leat ḃeiṫ ṫuas sa Rotunda ar feaḋ an lae ag éisteaċt le píobaireaċt agus aḃránuiḋeaċt, agus ag caint le filiḋe agus le tinncéirí ó'n dtuaiṫ! Ní obair é sin, a ṁic ó. 'Seirḃís agus saoṫar! Sin a ḃfuil uaim-se' ars 'An t-Sean-ḃean Liaṫ.'"

Ag dul amaċ do Ċaoiṁġín smaoiniġ sé ar an obair aistiġ, ḟuaraiġ a ḃí aige le déanaṁ, mar ṫuairisgeoir, go minic: rudaí i ḃfad 's i ḃfad níḋ ba ṁeasa 'ná cúntas fá ċruinniú ar son na gcat fánaċ. Ba ṁinic dó a ḃeiṫ tuirseaċ di, ba ṁinic dó a ḃeiṫ ag gáiriḋe fúiṫe. Fairíor! Na laeṫeannta i gCluaintobair nuair ṡaoil sé gurḃ' ionann tuairisgeoireaċt agus litriḋeaċt!

Ċuiṁniġ sé um an am so ar an Aṫair Muiris agus an ċaint úd fá aisteoireaċt. 'Is beag fear naċ ḃfuil ag déanaṁ aisteoireaċta, a gan ḟios dó féin, ar feaḋ a ṡaoġail.'

'Seaḋ, go deiṁin. Agus an airteoireaċt a ḃí 'ga déanaṁ ag fir riarṫa ṗáipéir ḃí sí níḋ ba h-amaidiġe 'ná aon airteoireaċt eile fá'n ġréin. Ṡaoil Caoiṁġín anois agus arís gur geilteanna neaṁ-ċúinsiġe a ḃí i muinntir na gcaṫraċ go coitċeann, agus gur geilteanna amaċ 's amaċ a ḃí i luċt riarṫa na bpáipéar.

An cruinniú i dtaoiḃ na gCat Fánaċ ḃí sé maiṫ go leor. Ṫug na cainnteoirí beagán ráiméise uaṫa, agus maidir leis an dtruaiġṁéileaċt ar son na gcat fánaċ ḃí sí rud beag díċéillíḋe, aċt do ṫaitniġ an ċuid ba ṁó di le Caoiṁġín. Ba ḃoċt é cás na gcat fánaċ, baḋ ċeart do ḋaoiniḃ freastal ar a son. Aċt ḃaḋ ṁór an truaġ nár ċuir na freastalaiḋṫe an oiread sin suime i gcás na mboċt ndaonna. Agus gan truaiġ ċóir do ḋaoiniḃ ní ḃéaḋ truaiġ ḟeileaṁnaċ d' aon níḋ beo ann. . . .

Ḃí árd-oiḋċe aca ag cuirm ċeoil an Oireaċtais. Do noċtuiġ an caṫaoirleaċ ainmneaċa na ndaoine a fuair duaiseanna ins na comórtais litearḋa. Ḃí an caṫaoirleaċ go gliondarac, greannṁar, agus léiġ sé amaċ le h-áṫas agus le fuinneaṁ gaċ a nduḃairt na moltóirí fá na sgéalta agus fá na h-airtiḋe agus fá'n ḟiliḋeaċt. Duḃairt sé go raiḃ Éire ar ḃealaċ a leasa arís. Ba léir di anois an saiḋḃreas mór a ḃí innte féin. Do réir mar ċuir sí suim 'na tiġ féin, do réir mar ḟaoṫruiġ sí a síḃialtaċt féin ḃí a meaḃair ċinn agus a h-innteleaċt ag dul i dtreise, agus bríġ agus áilneaċt a h-intinne ag méadugaḋ. Ḃí sí ag fáġail a saoirseaċta intleaċtaiġe arís. Ḃéaḋ sí fós ag Cáit Ní Ḋuiḃir.

Ḃí gáir ṁór ṁolta is ṁaoiḋte ann annsin. Ḃí croiḋe na ndaoine go meiḋreaċ. Baḋ ḋóiġ leat orṫa go raiḃ an Aois Ḟorórḋa tagaiṫe.

Fuair Caoiṁġín an ċéad duais i gcomórtas na n-uir-sgéal. Ḃí iongnaḋ air nuair ċuala sé breiṫ na moltóirí. Duḃairt sé leis féin go mbéaḋ áṫas ar Úna Ní Ċuilleannáin ar ċloisint an sgéil di. Is air ba ġearr an ṁoill éalú amaċ agus nóta a ċur ċuice tríd an bpost. Duḃairt sé go raċaḋ sé go Fine Gall maidin lá ar n-a ḃárac, dá mb'ḟéidir é, cun í ḟeácaint. Ḃí sluaiġte na nGaeḋeal ag éirġe níḋ ba ḃrónaṁla gaċ oiḋċe, aduḃairt sé, aċt buḋ h-aoiḃinn le n-a ċroiḋe féin a ḃeiṫ i bḞine Gall i n-aice na fairrge léi.

Cuireaḋ críoċ ar an gcuirm ċeoil, agus annsin d' éiriġ an ċaint agus an seanċus. Ḃí greann agus gáirdeaċas ins An Stad i dtaoiḃ duaise Ċaoiṁġín. Ċum Taḋgín Éigse dán i Sean-Ġaeḋilg fá " an ġlóir-réim litearḋa " a ḃí roiṁe. Do ṡeinn an Sluagaċ é le port meiḋreaċ, agus 'na ḋiaiḋ sin le port brónaċ.

Ag dul a ḃaile go Duṁaċ Tráġa Muirḃṫean do Ċaoiṁġín san oiḋċe ġil, ġlórṁair ḃí iongnaḋ air faoi naċ raiḃ a ṫuilleaḋ áṫais air mar ġeall ar an nduais. Go deiṁin is beag áṫas a ḃí air annsin. Duḃairt sé leis féin go raiḃ na sgéalta úd ró-ṡimpliḋe ar faḋ. Ḃaineadar le saoġal simpliḋe, saoġal coitċeann a ḃaile dúṫċais féin. " Ní fíor-ḃeaṫa í sin," duḃairt sé. Ḃí beaṫa níḋ ba ḋoiṁne go mór i ngaċ fear a ġlac rán 'na láiṁ i gCluaintobair. Ḃaḋ ċeart do sgríḃneoir fíor-ḃeaṫa a noċtaḋ 'na sgéalta, nó a ḃeiṫ 'na ṫost go deo. Ḃa léir an saoġal coitċeann do gaċ aoinne; ḃí saoġal mór eile ins an doṁan so féin, agus do b'é gnó an sgríḃneora bríġ an tsaoġail sin do ṫaisbeánt. Ní litriḋeaċt, ní sóisgéaluiḋeaċt, gan í.

Na ceisteanna móra ḃíoḋ os cóṁair an Ċumainn Erigena, na ceisteanna a ḃíoḋ faoi ṫráċt aca nuair casaḋ an t-Aṫair Muiris agus é féin ar a ċéile, do ḃaineadar-san le fíor-ḃeaṫaiḋ, beaṫa an anama. Na sgéilíní a fuair an duais!—ḃaineadar le bóiṫríní, agus le píopaí tobac, agus le piseoga. Duais a ṫaḃairt dó mar ġeall orṫa-san i n-aimsir an Oireaċtais! B' in é an magaḋ amaċ 's amaċ.

CAIB. A X.—COIS NA FAIRRGE I ḂFINE GALL.

D' éiriġ Caoiṁġín go moċ ar maidin lá ar n-a ḃáraċ. Ḃa ġnáṫ leis moiċ-éirġe ó aimsir a óige, aċt an lá sin ḃí sé ag corruġaḋ um an moċ-ṫráṫ. Ḃí cosaṁlaċt lae ġil ḃreáġa ann. Táinig sé anuas an staiġre sul ar éiriġ aoinne eile, agus ag gaḃáil aḃráin dó féin do ġléas sé a roṫar i gcóir an turais go Fine Gall.

" Marḃóċaiḋ an ṁoċóirġe ṫú," ar Cáit, an cailín aimsire, nuair táinig sí anuas. " Ḋeaṁan i ḃfad a ḃís i do leabaiḋ aréir i n-ao' ċor. Sin sgéal gaċ aoinne i n-aimsir an Oireaċtais. Níl teora liḃ."

" Ní ḟeicim go ḃfuil gáḃaḋ le oiḋċe ar biṫ le linn an Oireaċtais," ar Caoiṁġín. " Níl gáḃaḋ ag Gaeḋeala léi, pé sgéal é."

Níorḃ' ḟada go raiḃ Caoiṁġín ar an mbóṫar, agus é ċóṁ sona le fuiseóig. Ḃí a ṁalairt de ṫuairim aige annsin i dtaoiḃ na duaise agus na sgéalta. An saoġal ar a raiḃ tráċt ionta súd ḃí nadúrṫaċt agus croiḋeaṁlaċt agus cráiḃṫeaċt ann; ḃí carṫannaċt agus croiḋe na féile ann; ḃí grása Dé ann. “ A Ṫiġearna do b' ionṁum liom sgéiṁ do ṫiġe agus ionad cóṁnaiḋṫe do ġlóire.” Ḃí cuid sgéiṁe ṫiġe Dé agus lonnraḋ a ġlóire le feicsint agus le fáġail i gCluaintobair féin. Ba ṁaiṫ an ṁaise dó a greann agus a grádṁaireaċt a noċtaḋ tríd sgéilíní.

Aċt cé an fáṫ go raiḃ an oiread sin difríġeaċt' idir an tuairim a ḃí aige annsin agus an tuairim a ḃí aige an oiḋċe roiṁe sin? Sin ceist a ḃí ag Caoiṁġín air féin agus é ag dul tré Ḃaile Áṫa Cliaṫ. Níor ṫáinig aṫrú ar na sgéalta. Ḃí an intinn ċéadna aige féin. Ba léir gur ṫuit rud éigin amaċ san “ ṁór-intinn,” san “ ḃeaṫaiḋ fá ċeilt,” nuair ḃí “ sé ” 'na ċodlaḋ. Agus nárḃ' iongantaċ an rud a ċorp agus a intinn a ḃeiṫ i n-a gcodlaḋ, agus an ṁór-intinn fá ċeilt a ḃeiṫ ag obair san am céadna! Is minic a ḃíodar ag tráċt i gCumann Erigena i dtaoiḃ a raiḃ 'gá ḋéanaṁ ag an ṁór-intinn nuair a ḃí an gnáṫ-ḋuine 'na ċodlaḋ. Ní gáḃaḋ a ráḋ naċ mbéaḋ eolas ná cuiṁne ar an obair sin ag an ngnáṫ-ḋuine ar ḋúiseaċt dó. Dá mba rud é go mbéaḋ is air a ḃéaḋ an-iongantas.

Ḃí Úna ag fanaṁaint le Caoiṁġín i dtiġ an Ċanónaiġ. Tar éis seal do ċaiṫeaṁ dóiḃ ag caint le n-a ċéile ċuadar amaċ, agus d' imṫiġeadar leo tarsna na mbánta go bruaċ na fairrge.

Gaċ uair a ḃí Úna le n-a ṫaoiḃ ṫáinig aṫrú i n-intinn Ċaoiṁġín nár ḃ'ḟéidir leis ṫuigsint. Ṫáinig árd-ḟuaiṁneas 'na anam, agus do saṁluiġeaḋ dó go raiḃ fios iongantaċ, áiriṫe aige ar ċúrsaiḋe an anama agus ar ḃríġ an traoġail. Is minic do ḃí Úna ag magaḋ faoi, go sáṁ, caoin, deis-ḃéalaċ, aċt do ḃí a magaḋ ċóṁ aoiḃinn leis agus do ḃí a molaḋ.

“ Níor ċeapas go dtiocfá dom' ḟéaċaint ar ċor ar biṫ,” ar Úna, ar suiḋe síos cois na fairrge dóiḃ. “ Úġdar mór atá ionnat anois, agus ní gnáṫaċ le h-úġdair móra suim a ċur i n-daoine coitċeannta.”

Do ṗóg sé a béal agus duḃairt sé:

"Is iongantaċ an cailín tú. Táir ċóṁ h-aereaċ, ċóṁ deis-ḃéalaċ sin a's naċ gceapfaḋ duine go ḃfuil fíor-ċroiḋe ionnat ar aon ċor."

"Agus b' ḟéidir naċ ḃfuil," ar Úna. "Abair gur cailín ceann-éadtrom, sgigeaṁail mé, cailín naċ fiú smaoineaḋ ó uġdar mór an Oireaċtais."

"Cailín naċ féidir le huġdair an Oireaċtais go léir cur síos ar a háilneaċt, a míne, agus a gráḋṁaireaċt," ar Caoiṁġín.

"Is dear an sgéal é," ar Úna, "rí-uġdar ag leigint air gur mór aige cailín simpliḋe ó'n dtuaiṫ. Nó, b' ḟéidir, a uġdair ṁóir, go ḃfuilir faoi ḋraoiḋeaċt na maidne, nó faoi ḋraoiḋeaċt an Oireaċtais fós. Aċt ná bí ró-ṗlámásaċ ar fad——"

"Táir ag éiriġe níos deis-ḃéalaiġe 'ná mar ḃís riaṁ," ar Caoiṁġín. "Ní fiú 'uġdar' a ṫaḃairt orm fós. Ní fuaras aċt duais ar son sgéilíní simpliḋe a ḃaineas le mo ḋúṫċas féin——"

"Ó!" ar Úna. "Níl ionnat aċt sgéalaiḋe na tuaiṫe! Agus mé dá ráḋ liom féin ó ṁoċ-ṫráṫ na maidne 'béiḋ uġdar mór ag teaċt dom' ḟéaċaint'! Agus an ṁórdáil a ḃí orm 'na ṫaoḃ! A Ċaoiṁġín Uí Ċearnaiġ, is mealltóir ṫú, mealltóir críoċnuiġṫe. Tar éis an méid feallsaṁnaċt' atá cruinniġṫe i do ċeann níor ḟaoileas go ndéanfá sgéalta ar rudaí suaraċa, áiteaṁla——"

"Fan go fóill!" ar Caoiṁġín. "Tá lá eile ag teaċt. Nuair a ḃím i d' ḟocair ḃíonn sár-áṫas orm. Ní ionann an 'duine' a ḃíos ionam annsin agus an 'duine' a ḃíos ionam agus mé im' aonar. Nuair a ḃéas tú liom i gcoṁnuiḋe béiḋ mé i n-ann litriḋeaċt do ċumaḋ a ċuirfeas iongnaḋ ar Éirinn."

"Agus táir cinnte glan go mbéiḋ mé leat," ar Úna, ag mion-ġáire.

"Adṁuiġim go mbíonn eagla orm—anois agus arís—naċ féidir é," ar Caoiṁġín. "Saoilim annsin go mbéaḋ sé ró-iongantaċ, ró-aoiḃinn. Aċt tá na mílte fear agus na mílte ban pósta le ċéile, 'na gcoṁnuiḋe le ċéile, agus sonas ṫar meoḋan orta. Cé'n fáṫ naċ mbéaḋ an sgéal céadna againne? Agus nuair a ċuiṁniġim ar a raiḃ le ráḋ ag do ṁáṫair ḋíl 'nár dtaoiḃ níl aṁras ar biṫ orm."

Níor laḃair Úna ar feaḋ tamaillín. D' ḟéaċ sí i dtreó na fairrge, agus clóḋ smuainteoraċta uirṫe.

Nuair ḃí sí ag caint do h-aereaċ, deis-ḃéalaċ baḋ ḋóiġ le duine gur gearr-ċaile beoḋa, leanḃaċ a ḃí innte. Nuair d' éiriġ sí smuainteaċ, mar d'éiriġ sí annsin, ba ṁór an t-aṫrú 'na cruṫ agus 'na gnúis. Ba léir gur óig-ḃean ġleoiḋte, snóḋ-ḃinn, snoiḋte, míonla í. Ba léir go raiḃ sár-intinn aici.

D' ḟéaċ sí arís ar Ċaoiṁġín, agus scáil ar a gnaoi.

"Do b' aisteaċ an taiḋḃreaḋ é súd," ar sise. "Is minic do ḃíos ag smaoineaḋ air ó ṡoin. Anois agus arís ḃíonn imniḋe orm i dtaoiḃ mo ṁáṫar. Saoilim ar uairiḃ go ḃfuil sí in-aice liom go fóill, agus gur ṁian léi rud éigin do ċur in-iúl dam. Arḃú indé ḃíos annso cois na fairrge timċeall an ṁeaḋoin lae. Ḃíos ag léiġeaḋ leaḃair ar feaḋ tamaill. 'Na ḋiaiḋ sin ḃíos ag smaoineaḋ ar an obair atá róṁam. D' éiriġeas beagán tuirseaċ, agus ṫáinig néall codalta orm. Níor ḟan sé aċt cúpla nóimead, aċt ḃí taiḋḃreaḋ an-íongantaċ agam le n-a linn. Ṡaoileas go raḃas annso i ḃFine Gall, aċt go raiḃ daoine agus neiṫe im' ṫimċeall naċ ḃfacas ariaṁ. Ċonnaiceas mo ṁáṫair 'na measg. Níor laḃair sí aċt ċuaiḋ sí i n-aoinḟeaċt liom cois na fairrge go Duṁaċ Tráġa Muirḃtean. Ċuaḋmar tré ṡráidín a ḃí i n-aice na fairrge. Ċonnaiceas solus i dtiġ áiriṫe. Annsin ṫugas fá ndeara go raiḃ tusa i do ṡeasaṁ os cóṁair an dorais amaċ. Ḃí tú ag féaċaint go brónaċ. Do riṫeas ċugat. Annsin—do ḋúisiġ mé de ṗreab."

"Is an-aisteaċ é," ar Caoiṁġín. "Tá sráidín deas i n-aice na fairrge i nDuṁaċ Muirḃtean, agus ḃíos ag ceapaḋ le déannaiġe cóṁ aoiḃinn agus a ḃéaḋ tigín fúinn féin ann. Maidir leis an dtaiḋḃreaḋ déarfaḋ mo ċáirde i gCumann Erigena go raḃais ar an 'bPlána Soillseaċ' úd go raḃmar ag tráċt faoi go minic."

"Giḋ go raiḃ morán tráċt againn 'na ṫaoiḃ," ar Úna, "tá eagla orm go ḃfuil an scéal trí n-a ċéile fós agam. Duḃraḋ liom agus mé im' leanḃ go raiḃ Neaṁ ṫar na spéarṫa, agus is deacair dom míniuġaḋ eile a ṫuigsint."

"Ná bac le míniú," ar Caoiṁġín, agus ṗóg sé arís í. "Ar ṡliġṫiḃ táir ar Neaṁ ceana féin. Anam cóṁ glan, dílis, dúṫraċtaċ agus atá agat-sa, is cuid de Neaṁ é agus tá Neaṁ 'na ṫimċeall."

"Má's fíor an scéal sin," ar Úna agus í ag gáire, "béad in-ann an-obair a ḋéanaṁ i mBaile Áṫa Cliaṫ.

Tá an Canónaċ ag fáġail 'paráiste' annsin—béiḋ sé ag fágaint na h-áite seo i gceann tamaill. Tá an paráiste nua go h-an-ḃoċt, agus tá áṫas air ḋá ḃárr. Ḃíos ag ceapaḋ go mb' ḟeárr dom éirġe as an gcléirċeas a ḃí 'gá ḋéanaṁ agam agus oibriuġaḋ i n-aoinḟeaċt leis i measg na mboċt i n-Áṫ Cliaṫ. Tá dúil ṁór agam i n-obair de'n tsaġas sin, agus tá sí ag teastáil go géar sa gcaṫair."

Ċeap Caoiṁġín ar dtús naċ raiḃ Úna dáiríriḃ, aċt ċuir sí 'na luiġe air go raiḃ.

"Ḃéiṫeá leaṫ-ṁarḃ i gceann tamaillín," ar seisean. "Rud eile. Ní ḃéaḋ aon ṁaiṫeas i n-obair céad ban ar son na mboċt i mḂaile Áṫa Cliaṫ. Teastuiġeann claoċlóḋ, mór-aṫarraċ ṡaoġail, annsin."

"Ní ḟuláir dúinn tosnuġaḋ, a Ċaoiṁġín."

"Ní h-í sin an obair atá róṁat, a Úna. Aċt nuair a ḃéas sinn pósta——"

"A Ċaoiṁġín Uí Ċearnaiġ, cuireann tú mórán spéise i ḃfeallsaṁnaċt, agus tá míniú fá leiṫ agat i gcóir a lán rudaí. Cia an ḃríġ a ḃaineann tú as sgéal Áḋaiṁ agus Éaḃa?"

Ḃí míniú agam tamaillín ó ṡoin, aċt fuaras amaċ nárḃ' é an míniú ceart nó an míniú iomlán é. Tá an sgéal loitiġṫe ar ṡliġṫiḃ. Tá mórán sgéalta eile de'n tsaġas céadna ann——"

"Míneóċad an sgéal ar mo ṡliġiḋ féin," ar Úna. "Ḃí fear óg agus bean óg ann. Ḃíodar ar stáid ṡonasaiġ, ġlan, ḟial, ḟileaḋta. Ṫáiniġ an 'naṫair niṁe,' agus——"

"Ní maiṫ liom an t-ainm sin 'naṫair niṁe,' a Úna ḋil. Ins na sgéalta ba ṡine ḃí ḋá ṡaġas naṫraċ, uasal agus íseal. Ṫug an 'naṫair' uasal tuigsin naoṁṫa, árd-eolus ó Neaṁ, do'n ḟear agus do'n ṁnaoi, nó má's maiṫ leat, do'n ċineaḋ daonna. 'San tsliġiḋ ċéadna ṫug Prometeus——"

"Fágaimís an 'naṫair' mar atá sí," ar Úna, ag gáire ḋi. "Ní ṫeastuiġeann naṫair le h-agaiḋ an ṁíniġṫe. Tosnóċaiḋ mé arís. Ḃí fear óg agus bean óg ann. Stáid ġlan, ṡonasaċ a ḃí orṫa. Ḃí árd-nádúir ins an mbeirt. Ḃí obair ṁór le déanaṁ aca, dá mb' áil leo í ḋéanaṁ, aċt ċóṁ maiṫ leis an árd-nádúir ḃí nádúir íseal, ṡaoġalta, ṁío-ċartannaċ ins an mbeirt. Faraor! do ṫréigeadar, do rinneadar dearmad ar an árd-nádúir. Do ċuireadar

spéis i ngráḋ, i bpléisiúr, i ndíoṁaoinear, gan suim i n-aoinne ná i n-aon rud aċt aṁáin iad féin. Níor ċuireadar a n-árd-nádúir ċun críċe, agus tar éis tamaill níor ḟaoileadar go raiḃ sí ann ar ċor ar biṫ. D'éiriġeadar mío-ḟonasaċ, tuirseaċ, duḃailceaċ, cráiḋte. Cuireaḋ a mbeaṫa ó raṫ.

"Is mór an míniuġaḋ é sin," ar Caoiṁġín, "aċt níl aon ḃaint aige linne."

"Fan go fóilín! Tá obair le déanaṁ agam-sa imeasg na mboċt agus ar son na mboċt i mBaile Áṫa Cliaṫ. Tá sé buailte isteac im' aigneaḋ gur cóir dom í déanaṁ. Tá go maiṫ. Maidir leat-sa, tá árd-smaointe agat, agus táir i n-ann sgríoḃaḋ go bríoġṁar. Tá sonas agus síoṫċáin id' aigneaḋ agat, agus níl aon rud ag cur corga ort. Teasduiġeann sgríḃneoirí i n-Éirinn indiu, sgríḃneoirí go ḃfuil glan-intinn agus árd-smaointe aca. Sóirsgéaluiḋṫe móra, iongantaċa a ḃéaḋ ionta mar deir an Canónaċ. 'Seaḋ anois. Tá saoġal breaġ fíor-aċraċ roṁat, má's maiṫ leat. Is furus duit d' árd-nádúir a ċur ċun críċe."

"Ceapann tú gur gaisgiḋeaċ ar fad atá ionam, a Úna. Aċt naċ cosaṁail go mbéinn i n-ann sgríoḃaḋ níḋ baḋ áilne agus níḋ baḋ ḃríoġṁaire agus tusa agus mise a ḃeiṫ pósta le céile?"

"Tá amrus agus imniḋe orm faoi sin, a Ċaoiṁġín. Is eagal liom an pósaḋ, ar do ṡon-sa go h-áiriṫe. Tréigeint d' árd-nádúire a ḃéaḋ ann, b'ḟéidir. Sgéal Áḋaiṁ agus Éaḃa arís, a ċara! Agus bíonn tú ag taiḋḃreaḋ i lár an lae ġréine. B'ḟéidir go mbéaḋ droċ-ḋúireaċt roṁat annsin. Ní ṫuigeann tú an saoġal fós, ní ṫuigeann tú ċóṁ cruaiḋ agus atá sé. Dá n-éireoċaḋ sé cruaiḋ ort baḋ ḋeacair duit do ċuid smaointe móra a noċtaḋ, agus buḋ ṁór an ċailleaṁain í sin. Agus an briseaḋ croiḋe a ḃéaḋ orm-sa!"

"Is fíor-iongantaċ an cailín ṫú, a Úna. Go deiṁin a's go dearḃṫa is rí-ḃean ṫú," ar Caoiṁġín, agus ṗóg sé arís í. "Baḋ dóiġ le duine ar uairiḃ naċ ḃfuil ionnat aċt páisde aereaċ greannṁar, aċt i n-ionad sin is aṁlaiḋ gur ban-ḟeallsaṁ atá ionnat. Aċt ná bíoḋ ceist ort. Muna mbéaḋ tusa ḃéaḋ an donas orm. Aċt nuair a bím le do ċois nó ag smaoineaḋ ort—i gcoṁnuiḋe beagnaċ—ní ṁoṫuiġim gur duine a ḃíos ionam aċt anam iomlán."

"Mar sin, tá sé ċóṁ maiṫ dúinn fanaṁaint mar atámuid," ar Úna. "Oibreoċaiḋ mé imeasg na mboċt i n-Áṫ Cliaṫ. Cuirfiḋ tú do ċuid airtí fileaḋta agus do ċuid sgéalta móra ċun cinn go réiḋ, breaġ, slaċtmar, agus déanfaiḋ tú árd-ṁaiṫeas i n-Éirinn—"

"Filiḋeaċt, a Úna! Caiṫfiḋ sinn beiṫ i n-aoinfeaċt le ċéile i gcóṁnuiḋe. Nuair ḃéiḋmíd pósta—"

"Níl maiṫeas i gcainnt, a Ċaoiṁġín. Támuid an-óg fós, pé sgéal é. Déanaimís ár ndíṫċeall i mBaile Áṫa Cliaṫ, mise imeasg na mboċt, tusa mar ughdar, ag cur síos ar ṡaoġal agus ar spiorad na h-Éireann nua. Déanfamuid aṫsmaoineaḋ ar ċeist an ṗósta i gceann deiċ mbliaḋna."

Ṁeas Caoiṁġín naċ raiḃ sí dáiríre ar fad, aċt ṁeas sé san am céadna naċ raiḃ sí ag déanaṁ grinn. Ḃí sé san gcás céadna go minic agus é ag caint léi. Aċt ba ċuma leis, ḃí sí ċóṁ aoiḃinn sin. Agus nuair d' éirig sí ro-ḋeisḃéalaċ do ṗóg sé a béal.

D' ḟanadar mar a raḃadar cois na fairrge áilne ar feaḋ uaire eile, ag caint fá'n tsaoġal, agus fá Tír na n-Óg, agus fá ṗósaḋ. Aċt i ndeire na dála níor léir do Ċaoiṁġín cia'n tuairim i dtaoiḃ pósta ḃí i n-aigneaḋ Úna. Ḃéaḋ sé ċóṁ maiṫ ḋó a ḃeiṫ ag cur ceisteanna ar ḟiḋeoig.

CAIB. A XI.—FÁSTAR INTLEAĊT I gCEILT I n-ÉIRINN.

Ar dteaċt ar ais go tiġ an Ċanónaiġ do Ċaoiṁġín agus d' Úna ḃí an Canónaċ ann rómpa. Ċuir sé fáilte a's fiċe roiṁ Ċaoiṁġín agus d' ḟan sé ag caint leis ar feaḋ tamaill.

"Is aoiḃinn liom a ċloisint, a Ċanónaiġ, go mbéiḋ tú i mBaile Áṫa Cliaṫ súl i ḃfad," ar Caoiṁġín. "Teasduiġeann fir mar tusa go géar ann ċun a spiorad do ḃrostú."

"Tá súil le Dia agam beagán a ḋéanaṁ imeasg na mboċt," arsan Canónaċ.

"Tá daoine i mBaile Áṫa Cliaṫ agus ar ṡliġtiḃ táid níos boiċte 'ná na 'boiċt,'" ar Caoiṁġín. "Níl smaoineaḋ, ná cóṁ-ṁotuġaḋ, ná dúil anama ionta. Tá morán daoine sa gcaṫair agus ní ḟaoṫruiġeann siad an

intleaċt agus an ċúṁaċt intinne atá aca. Tá fóir-géaluiḋṫe ag teastáil uata, mar duḃairt tamall ó ṡoin. Tá súil agam go mbéiḋ tú d'á mbrostuġaḋ."

"Ar ḟliġtiḃ, ní mór do gaċ fear a ḃeiṫ 'na ḟóirgéaluiḋe dó féin," adeir an Canónaċ. "Déintear an obair is mó ann féin, agus ní féidir linn go léir aċt congnaṁ a taḃairt dó. Maidir le sagart mar mise ní cóir dam bacaḋ le h-obair ṗuibliḋe. Ag cuidiú leis na boċtaiḃ, ag cur 'na luiġe ar ḋaoiniḃ ċóṁ breaġ, aoiḃinn, éifeaċtaċ agus atá carṫannaċt, cóṁ-oibriú, uṁluiġeaċt croiḋe—'sí sin an ḟíor-obair atá agam le déanaṁ."

Rinne Caoiṁġín tagairt do eaglaisiġe móra a raiḃ baint aca le poilitiḋeaċt, le litriḋeaċt, agus le h-ealaḋain, aċt duḃairt an Canónaċ nár ṁaiṫ leis iad, nár ṫuigeadar fíor-spiorad na Críostaiḋeaċta, agus go ndearnadar mórán díoġḃála do'n Eaglais. Níor ċóir do ṡagart ḃeiṫ fá ċlú san traoġal coitċeann duḃairt sé. Beaṫa sagairt toil an Aṫar; níor ṁór dó a nádúir coitċeann a ċéasaḋ.

D' imṫiġ an Canónaċ annsin; ḃí air cuaird a taḃairt ar ṡean-ṁnaoi ḃoċt a ḃí 'na cóṁnuiḋe cúpla míle ó'n áit. D' ḟan Caoiṁġín ag caint le h-Úna, ag casaoid faoi naċ raiḃ an Canónaċ toilteannaċ teaċt amaċ os coṁair an ṗoḃail agus iad a ḃrostú—faoi ruḋaí intleaċtaċa agus ruḋaí cumannaċa. "Fágtar an iomarca intleaċta agus an iomarca ḃríġe fá ċeilt i n-Éirinn," ar seisean.

Do rinne Úna gáire.

"A Ċaoiṁġín, a ċroiḋe," ar sise, "buḋ ṁaiṫ leat gaċ srideoġ a ḃeiṫ 'na fiolar agus gaċ mullán 'na ṁullaċ. Béiḋ ciall agat lá éigin."

Nuair do b' éigin dó imṫeaċt ċuaiḋ sí leis ar feaḋ tamaill de'n ḃealaċ. Laḃair sí go h-aereaċ, magaṁail, aċt ba ċuma leis é sin.

"Naċ léir duit gur cailín sgigeaṁail, ceann-éadtrom mé!" ar sise. "Níl aon ċroiḋe ionam."

"Is dual dam a ḃeiṫ creidṁeaċ," ar seisean.

"Dá mba ruḋ é go bpósfainn duine eile, cad a ḋéanfá, a Ċaoiṁġín?"

Ċuiṁniġ Caoiṁġín ar a raiḃ le ráḋ ag na feallsaṁnaiḃ móra faoi "ċéasaḋ an ġnáṫ-ḋuine." Táinig sgáil ar a ġnaoi. Ní duḃairt sé aon ruḋ.

Ċuir Úna a láṁ ḋeas ar a gualainn.

“ Níl ciall ar biṫ agat,” ar sise. “ Ag déanaṁ grinn a ḃíos.”

Do ṗós sé í, aċt ní duḃairt sé aon rud ar feaḋ tamaill.

Nuair d’ ḟág sé slán aici sa deireaḋ ċuaiḋ sí anonn go mall go bruaċ na fairrge, agus do ṡuiḋ sí síos arís. D’ ḟan sí i ḃfad annsin, ag féaċaint tar an ḃfairrge, agus ag smaoineaḋ ar ċúrsaiḋe a beaṫaḋ agus ar an difriġeaċt a ḃí innte ó casaḋ Caoiṁġín agus ise ar a ċéile an ċéad uair.

“ Buḋ h-aoiḃinn liom ḃeiṫ pósta leis,” ar sise léi féin, “ aċt, fáiríor, ní ḃéaḋ sé ceart.”

CAIB. A XII.—COGAḊ IDIR CROIḊE AGUS ANAM.

Ar roċtain Ḃaile Áṫa Cliaṫ do Ċaoiṁġín ċuaiḋ sé isteaċ sa Rotunda. Ḃí na Gaeḋil go gliadraċ ann, aċt ḃí brón ’na gcroiḋe faoi ráḋ a’s go raiḃ deire an Oireaċtais ag druideaṁaint leo. Ba ṫruaġ leo gan an t-Oireaċtas a ḃeiṫ ann i gcómnuiḋe díreaċ mar ḃí caṫair na Teaṁraċ agus aoiḃneas na Teaṁraċ ann ó ṫús deire na bliaḋna i n-allód. Nárḃ aoiḃinn go Ġaeḋeala an lae indiu ḃeiṫ i n-ann teaċt o’n dtuaiṫ cóṁ minic agus a b’ áil leo agus an t-Oireaċtas ḟáġail i mBaile Áṫa Cliaṫ faoi lán-tseol rómpa!

An tráṫnóna céadna ḃí seanċus idir Caoiṁġín agus an t-Aṫair Muiris sa tiġ ósta. Ḃí an t-Aṫair Muiris le dul a ḃaile go Gortrua ar n-a ḃáraċ.

“ Tá gaċ aoinne ag casaoid faoi naċ ḃfuil an t-Oireaċtas aca ar feaḋ na bliaḋna,” arsan t-Aṫair Muiris. “ Tá dearmad mór déanta aca. Tá an t-Oireaċtas ann i gcoṁnuiḋe. Is ionainn féin atá an t-Oireaċtas.”

“ Tá ḟios agam,” ar Caoiṁġín, “ agus tá neiṫe i ḃfad níos glórṁaire ’ná an t-Oireaċtas ionainn leis, aċt nílimíd foiġdeaċ go leor agus meisneaṁail go leor ċun iad ḟáġail.”

“ Níl aċt aon ċaoi aṁáin ċun iad ḟáġail,” arsan t-Aṫair Muiris. “ Caiṫfiḋ sinn béiṫ ullaṁ ċun gaċ rud is maiṫ le n-ár gcroiḋṫe san tsaoġal so do ċailleaṁaint. Ní faġtar go gcailltear. Imṫiġeann dúil ṡaoġalta, tigeann

dúil anama. Mar deireann na saoiṫe naoṁṫa tá Críostos i ngaċ duine agus 'sí sliġe a ċroise nádúir ṗearsanta an duine féin. Is féidir leis an gCríostos éirġe go glórṁar ar an nádúir ṗearsanta, agus a ḃeiṫ i Ríoġaċt Neiṁe—'sé sin, árd-ċuma áluinn, sár-aoiḃinn, spioradálta—sar a ḃfaġann sé bás corpordha féin. Aċt is fada an bealaċ sin, agus is mall an t-éirġe úd."

Ċuir sé iongnaḋ ar Ċaoiṁġín go minic ċóṁ mór agus do noċtuiġ an t-Aṫair Muiris a ċroiḋe dó agus ċóṁ furus agus a ḃí sé dó féin a ċroiḋe do noċtaḋ do'n Aṫair Muiris. "B' ḟéidir go raḃamar ar an tsaoġal go minic roiṁe seo agus go raiḃ ár n-anmanna muinnteardha le ċéile ann," ar seisean leis féin.

Um an am so mar ḃíodar ag tráċt ar árd-nádúir agus nádúir ṗearsanta coitċeann, ċuiṁniġ sé ar a raiḃ le ráḋ ag Úna nuair a ḃíodar 'na suiḋe cois na fairrge agus ar an leagan eile a ċuir sí ar sgéal Áḋaiṁ agus Éaḃa. Ċuir sé a ḃríġ i n-iúl do'n Aṫair Muiris.

"Ní raḃas ag caint le h-Inġean Uí Ċuilleannáin aċt uair aṁáin," arsan t-Aṫair Muiris, "aċt ċeapas an uair sin go raiḃ tuigsin fá leiṫ aici. Na neiṫe aduḃairt sí leat-sa i dtaoiḃ an ġráḋa, ḃíodar géar-ċúiseaċ go leor. Is beag sagart a ḃéaḋ ċóṁ feallsaṁnda léi fán gceist ċéadna. Ní furus í ḟreagraḋ. Aċt deirtear go ḃfuil trí ċinéal gráḋa ann—an cinéal corpordha nó saoġalta, an cinéal príchic nó íogṁar agus an cinéal spioradálta. An ċéad ċinéal, tá sé ainṁianaċ ar fad beagnaċ. Tá an dara cinéal maiṫ go leor; tá sé áluinn 'na ṡliġiḋ féin go minic. Is annaṁ a ḃíos gráḋ spioradálta—an tríoṁaḋ cinéal—idir fear agus bean; aċt ó am go h-am bíonn gráḋ ann 'na ḃfuil an cinéal príchic agus an cinéal spioradálta measgtha le céile. Duine go ḃfuil gráḋ spioradálta aige do ṁnaoi níl fonn pósta air bit air; aċt má aṫruiġeann a intinn, má ṫigeann gráḋ príchic i n-ionad gráḋa spioradálta, agus annsin má ṗósann sé í tréigeann sé a árd-nádúir gan amras."

"Is deacair é sin do ċreideaṁ," ar Caoiṁġín, "as deacair ar fad. Má tá an gráḋ oireaṁnaċ, glan—bíoḋ sé príchic nó a ṁalairt—tá an pósaḋ nádúrṫa annsin, agus ní léir dam cá ḃfuil an loċt."

"Ar ṡliġiḋ níl loċt ann," arsan t-Aṫair Muiris. "Aċt tá tuitim ann, agus tá tráġċaint ann."

Do leanadar ar an díospóireaċt ar feaḋ i ḃfad. Ċuir an t-Aṫair Muiris i gcuiṁne do Ċaoiṁġín cad duḃairt Erigena agus feallsaṁain eile fá 'la tempérament sensuelle' agus rudaí a ḃaineas léi. Duḃairt Erigena go raiḃ colann spioradálta ag gaċ aoinne ar dtús. Nuair ṫáinig peacaṁlaċt isteaċ san tsaoġal—cibé caoi ṫáinig sí—ċailleadar an ċolann spioradálta, agus d'éirig an nádúir ainṁianaċ agus eidirḃealḃaḋ innscine. Nuair a ḃéas an cineaḋ daonna i n-aoinḟeaċt leis an Aondaċt Ḋiaḋa arís ní ḃéid "fear" nó "bean" ann; béiḋ colann spioradálta ag gaċ aoinne, ag gaċ anam, arís.

"Ní gáḃaḋ ḋam a ráḋ naċ ḃfuil ins an méid sin aċt tuairim—tuairim ḟeallsaṁan ṁóir, áṁṫaċ," arsan t-Aṫair Muiris. "Mór-ḟompla de sṁaoineaḋ na saoiṫe fá'n gceist is eaḋ é."

"Feallsaṁ mór a b' eaḋ Erigena," ar Caoiṁġín, "aċt ní raiḃ eolas aige ar a lán teagaisg rúnda agus diaṁaireaċt' an t-sean-ṡaoġail—ar ḟeallsaṁnaċt rúnda an Oirṫir go h-áiriṫe. Ba ṁór é a ṁíniuġaḋ, aċt níorḃ é an míniuġaḋ iomlán é. Ḃí Erigena ró-ċruaiḋ ar faḋ ar na mnáiḃ, 'sé sin, má tuigim i gceart an tráċt fá'n ḃantraċt san 'De Divisione Naturæ.' 'Sé mo tuairim féin go ḃfuil an ḃantraċt níos spioradálta go mór 'ná atámuid-ne. Agus mar duḃras ċeana, má tá an gráḋ glan, oireaṁnaċ, ní ċreidim go ḃfuil tuitim ná tráġċaint i bpósaḋ—ann féin."

I n-a ḋiaiḋ sin a's uile, ḃí intinn Ċaoiṁġín ag éirġe neaṁ-ṡuaimneaċ. Ḃí eagla air go raiḃ sé 'gá ṁeallaḋ féin, agus go raiḃ an ceart, nó cuid de'n ċeart, ag Úna agus ag an Aṫair Muiris. Ḃí cogaḋ ag bagairt ar a intinn, cogaḋ idir a ċroiḋe agus a anam—an cogaḋ is mó agus is measa atá i gcinneaṁain do ḋuine fá'n ngréin.

CAIḂ. A XIII.—AN LEAḂAR MÓR.

Nuair a ḃí an t-Oireaċtas ṫart do ṫosnuiġ Caoiṁġín ag sṁaoineaḋ ar an obair go mbaḋ ċóir ḋó a ḋéanaṁ. Ḃí sé cinnte go raiḃ neiṫe 'na intinn ba ċeart ḋó ċur ċun críċe ar son na h-Éireann. Ḃí spiorad nua sa tír, aċt ḃí smaointe ag teasdáil. Ḃí na Gaeḋil ag corruġaḋ, aċt

ní raḃadar aċt i mbéal a maiṫeasa fós; níor ṫuigeadar a mbealaċ ná a dtír ná an aois nua i gceart; agus na treoruiḋṫe intleaċtaċa a ḃí aca, ní raiḃ dúil i dtreorú ag a ḃformór. Ċeap cuid aca gur leor dóiḃ tobac a ċaiṫeaṁ ins An Stad agus aḃráin do ċumaḋ ar an sean-nós; ṡaoil cuid eile aca gurḃ iad "fuaimeanna" a ċuirfeaḋ spiorad na h-Éireann i n-aondaċt le ceol treoruiġṫe na cruinne. . . . Ḃuḋ ċóir do ġaċ sgríḃneoir go h-áiriṫe smaoiniuġaḋ agus oiḃriuġaḋ i mbárr a anama.

D' éiriġ Caoiṁġín go moċ gaċ maidin, agus amaċ leis ar a rotar ṫar na bóiṫre idir na sléiḃte agus an ḟairrge. Ḃí "draoiḋeaċt na maidne" 'na ċroiḋe agus 'na ṫimċeall, agus diaiḋ ar ndiaiḋ do ṡocruiġ sé ar leaḃar mór, táḃaċtaċ, intleaċtaċ do sgríoḃaḋ.

Diaṁaireaċt agus síḃialtaċt bun a's bárr an leaḃair —diaṁaireaċt agus síḃialtaċt na nGaeḋeal. Ḃ' eol dó go raiḃ síḃialtaċt i n-Éirinn, agus ar fud an doṁain, na mílte bliaḋain roiṁ Aois ár dTiġearna. An ċaint do ċuala sé agus na leaḃra do fuair sé i gCumann Eriġena ċuireadar crot nua, iongantaċ ar sgéal an ċiniḋ ḋaonna. Agus maidir leis an rud ar a nglaoḋtar "stair," ḃí sé ċóṁ cosaṁail le fíor-stair agus do ḃí "nuaiḋeaċt" na bpáipéar laeṫeaṁail le beaṫaiḋ spriodálta agus le beaṫaiḋ intleaċtaiġ na h-Éireann. Ḃí sé cinnte go raiḃ diaṁaireaċt áluinn i n-Éirinn i n-allód, agus gan eolus a ḃeiṫ againn faoi an ndiaṁaireaċt sin ní féidir linn síḃialtaċt agus saoṫar agus sgéal ár sean do ṫuigsint. Cailleaḋ an diaṁaireaċt agus milleaḋ an saoġal i n-Éirinn i ḃfad sul ar ṫáinig na Loċlannaiġ. D'éiriġ an-ċuid daoine go h-aċrannaċ, d'éiriġ cuid eile aca go foirmeaċ. Ḃí morán eolais fá leiṫ ag Caoiṁġín i dtaoiḃ an tsean-ṡaoġail agus na sean-ḟeallsaṁnaċta agus na sean-ealaḋan agus na sean-ṡíḃialtaċta; agus ċuir sé leagan nua ar an iomad rud a ḃain leis na sean-déiṫe, leis na sean-nósa, agus leis na sean-sgéalta. Ḃa léir dó gur ṫuig an sean-sean-Ġaeḋeal, ċóṁ maiṫ leis an nGréagaċ, ⁊c., an diaḋaireaċt a ḃí ann féin; ba ḟeasaċ dó-san go raiḃ ríoġaċt Neiṁe ann féin. Aċt ba ṡuaraċ é smuaineaḋ na n-Éireannaċ i dtaoiḃ an tsaoġail agus an ċiniḋ ḋaonna le fada. Ní raiḃ fios aca— mar a ḃí ag a sinnsir—ar an ndiaḋaireaċt agus ar an nglóire a ḃí le fáġail ionta féin. Aċt do ṫaisbeáin spiorad an

Oireaċtais go raiḃ aṫrú ag teaċt orṫa. Duḃradar go mba ṁaiṫ leo a ḃeiṫ ċóṁ Ġaeḋealaċ le n-a sinnsir, agus a ḃeiṫ cosaṁail leo do réir spioraid agus do réir smaointe. Ḃí go maiṫ. De ḃríġ go raiḃ an sgéal mar sin baḋ ċeart a lán eolais ar spiorad agus smaointe na sean-Ġaeḋeal a ṫaḃairt dóiḃ, duḃairt Caoiṁġín leis féin. Ċeap sé mar ṫeideal an leaḃair: "Creideaṁ agus Saoṫar ár Sinnsir," agus mar ḟó-ṫeideal: "An Ceangal atá idir Diaṁaireaċt agus Fíor-ṡíḃialtaċt." Do ṫosnuiġ sé ar clár do riaraḋ.

Do sgríoḃ sé ċuig Úna gaċ lá. Ḃí an-ṫráċt ins na litreaċa fá "An Leaḃar Mór." Uair aṁáin ḃí sé go h-aereaċ, fileaḋta, uair eile ḃí sé go fuinneaṁail, uair eile arís ḃí sé go brónaċ.

Sgríoḃ sé maidin:

"Is iongantaċ iad na h-imṫeaċta a ḃíos ar siuḃal san 'ṁór-intinn' agus an 'duine' 'na ċodlaḋ. Oiḋċe aréir ḃíos an-ṫuirseaċ tar éis teaċt a ḃaile ón oifig dom. Rinne mé iarraċt ar leanaṁaint ar an gcaibidil úd i dtaoiḃ ban-déiṫe na sean-Ġaeḋeal, aċt do ṫeip orm glan. Ḃí na smaointe trí n-a ċéile, agus níor ḃ'ḟéidir liom bríġ an sgéil do noċtaḋ ar aon ċor. Do ċailleas an oiḋċe agus ċuaiḋ mé do ċodlaḋ ar a dó a ċlog ċóṁ tnáiḋte, agus ċóṁ mí-ṡásta liom féin a's do ḃí mé riaṁ. Aċt ar ndúiseaċt dom ar maidin ṡaoileas ar feaḋ nóimid go raḃas cois tráġa áilne agus go raiḃ mná sár-ḃinne ag caint i n-aice liom. Saṁluiġeaḋ dom gur ḃan-déiṫe a ḃí ionta, nó go raḃadar ag cainnt i dtaoiḃ na mban-déiṫe. An ċéad nóimead eile ḃíos im' lán-ḋúiseaċt, agus ḃí an 'tráiġ' agus na 'mná' imṫiġṫe. Aċt na neiṫe nár ḃ'ḟéidir liom socruġaḋ aréir ḃíodar go soilléir agam annsin. Táim tar eis cuid ṁaiṫ de'n ċaibidil a sgríoḃaḋ. Aċt fáiríor, is éigin dom stad anois. Caiṫfiḋ mé dul go dtí an oifig—agus ní ḟeadar cia'n obair ṡuaraċ, neaṁ-ṫairḃeaċ atá róṁam. Óċ, a ḃan-déiṫe mo ċroiḋe, ní féidir liom freastal oraiḃ no go dtiocfaiḋ an oiḋċe arís. Tá 'An t-Sean-ḃean Liaṫ' ag glaoḋaċ orm."

Sgríoḃ Úna ar ais ċuige:

"An é sin an saġas 'staire' atá d'á sgríoḃaḋ agat?—rudaí a ċualais mná síḋe ag ráḋ cois tráġa draoiḋeaċta ar osgailt dó [illegible]il duit ar maidin! Sin é an Forus Feasa dáiríriḃ! Ḃfuil an réaṁráḋ sgríoḃṫa ag Clíoḋna fós? An mbéiḋ nótaí agat ón nGobán Saor?"

Sgríoḃ sé ċuice oiḋċe:

"Tá amadán an domain 'na ċomhnuiḋe i nDumhaċ Trágha Muirḃtean. Caoimhgín Ó Cearnaigh is ainm dó. Do ċrom sé ar leabhar mór do sgríoḃaḋ, ċun ceist mhór do noċtaḋ. Aċt fiċe duine foghlumṫa ag obair go dian ar feaḋ fiċead bliaḋna—ní ḃéidir i n-ann an t-eolas go léir—ábhar an leaḃair—a ḃailiughaḋ. Ḃéaḋ orṫa a lán leaḃra agus a lán sgéalta agus a lán lámh-sgríḃinne sean-Ghaeḋilge a sgrúdú, agus annsin a lán leaḃra Frainncise, agus a lán leaḃra Gearmáinse, ⁊l, a sgrúdú. Annsin ḃéaḋ tús maiṫ déanta aca. Aċt ní ḃéaḋ ann aċt tús. Ċeap an gogaille gó úd, an Caoimhgín réamhráiḋte, go mb'ḟéidir leis féin an obair go léir a ḋéanamh i n-aon ḃliaḋain amháin! . . . Is éigin dam aṫrú ċláir a ḋéanamh. Sgríoḃfaiḋ mé ar dtús ar ḋiaḋaċt agus ar ḋiamhaireaċt an ċiniḋ Airian agus ar ḋiamhaireaċt an tsean-ṡaoghail i gcoitċeann. Annsin sgríoḃfaiḋ mé ar na príomh-Ċeiltiġ ag a raiḃ an t-eolas céadna agus an diamhaireaċt ċéadna—nó ag a múinteoirí agus a n-ollamhain pé sgéal é. Annsin feicfiḋ Éireannaigh an lae indiu an ḃeaṫa mhór sprioradálta a ḃí ag na príomh-ṡleaċta. Feicfiḋ siad rud mór eile: an tslighe is fearr ċun an ḃeaṫa mhór sprioradálta ċéadna a ṡaoṫrughaḋ ionta féin."

Duḃairt Úna gur deas an taiḋḃreaḋ é, aċt naċ raiḃ ann aċt taiḋḃreaḋ. B' ḟurus a ċeapaḋ agus a ráḋ go raiḃ Aois Forórḋa ann ar dtús, agus go mbéaḋ sí ann arís. Fáiríor, ní raiḃ ins an méid sin aċt finnsgéal, agus ní raiḃ ins an méid seo aċt dóċas agus dúil anama. Ḃéaḋ sé ċómh maiṫ dó ḃeiṫ ag ráḋ go raiḃ faṫaigh ann i n-allód.

Agus b' ḟéidir go raiḃ, duḃairt Caoimhgín san ċéad litir eile. "Deirtear gurab é an cúigeaḋ cineaḋ daonna atá ins an domhan anois. Glaoḋtar an cineaḋ 'Atlantean' ar an gceaṫramhaḋ cineaḋ. Deirtear gur cineaḋ faṫaċamhail a ḃí ann nó i gcuid de. Deirtear fós go raiḃ fuigheall an ċiniḋ sin ar an domhan nuair ṫáinig ár gcineaḋ féin, agus dá ḃríġ sin ḃí corp na fírinne sna céad sgéalta i dtaoiḃ na ḃfaṫaċ. Nílim ag ráḋ go ḃfuil sé fíor nó naċ ḃfuil. Aċt táim cinnte i dtaoiḃ síbialtaċt' an tsean-ṡaoghail. Taisbeánann sean-sgéalaċt, nó ealaḋa ṡean-ċomhartaiḋe, an tsíbialtaċt mhór a ḃí ag na daoine a mhair i ḃfad roimh ár n-aimsear féin, na mílte bliaḋain

roiṁ Aois ár dTiġearna. Ḃí caṫraċa ċóṁ mór le n-ár gcaṫraċa féin aca. Ḃí foġluim mór, doiṁin aca; coiṁéadaḋ ó aois go haois i dteangain rúin-diaṁraiġ ḟaṁlaċtaiġ í. Ḃí i ḃfad níḋ ba ṁó eolais aca i dtaoiḃ an anama 'ná atá againne. Cuiṁniġ ar na Gréagaiġ féin agus an stuidéir a rinneadar faoi Ethos. Deir Platon go ḃfuil an t-anam tríonóideaċ, go ḃfuil trí neiṫe ann—an nous, atá diaḋaireaċ agus síorruiḋe, an anoia, atá éigciallḋa, agus an psyche. Is miṫid do na h-Éireannaiġ fíor-stuidéir a ḋéanaṁ fá'n anam arís, agus fá ḃríġ na cruinne."

Ḃí go maiṫ, duḃairt Úna, aċt naċ rinne sé dearmad mór? Ó éirġe na Críostaiḋeaċta naċ raiḃ gaċ rud i dtaoiḃ an anama go soiléir?

Ní raiḃ, duḃairt Caoiṁġín. "Do ṫaisbeán Críost, agus do ṁíniġ Sé, bun-riaġlaċa sprioḋálta. Tá siad simpliḋe, tá siad an-iongantaċ. Ní mór dúinn iad a ċoiṁéad agus a ċóiṁlíonaḋ. Dá ndéanfaimís sin amuiġ 's amaċ do ġeoḃaimís tús Ríoġaċta Neiṁe san tsaoġal so agus ionainn féin. Aċt tá beagnaċ ḋá ṁíle bliaḋain caiṫte, agus níl aċt tosnuġaḋ déanta fós. Tá na bun-riaġlaċa dearmadta ag a lán agus tá a gCríostaiḋeaċt go foirmeaċ. Tá diaṁaireaċt Ċríost agus diaṁaireaċt na saoiṫe naoṁṫa dearmadta. Agus dá ḃríġ sin tá dliġṫe agus iongnaḋ an anama gan noċtaḋ; táimíd neaṁ-eolgasaċ 'na dtaoiḃ. Ceapaim féin anois naċ mbéiḋ a ṁalairt de sgéal againn no go dtuigimíd an diaṁaireaċt atá i dteagasg Ċríost, agus fós—no go dtuigimíd go ḃfuil aiṫ-ḃreiṫ nó aiṫ-ionċolnuġaḋ ann. Ċreid ár sinnsir go raiḃ sé ann; agus ní gáḃaḋ ḋam a raḋ go réiḋtiġeann sí le teagasg agus le diaṁaireaċt Ċríost."

Duḃairt Úna gur ċuir an smaoineaḋ sin sgannraḋ uirṫe. Buḋ uaṫḃásaċ an rud sinne a ḃeiṫ ag teaċt ar ais arís agus arís eile ar an doṁan dolásaċ so. Baḋ ċeart go mbéad suaiṁneas agus síoṫċáin ag duine boċt tar éis aon turais aṁáin.

Ní duḃairt aoinne, ar Caoiṁġín, go dtiocfaḋ "duine"—an "gnáṫ-ḋuine"—ar ais arís. Níl sa ngnáṫ-ḋuine aċt saġas aisteora, gan ḟios dó féin. 'Sé an t-anam an fíor-duine, agus is é an t-anam a ṫigeas ar ais arís—an t-anam agus ' an ċolann ċúiseaċ,' do réir saoiṫe áirṫe—i gcolainn ċorpordha nua. Agus is maiṫ leis an anam féin

é sin do ḋéanaṁ, agus iarraċt nua agus cleaċtuġaḋ nua a ḃeiṫ aige sa doṁan. Is léir do'n anam, sul má nglacann sé colainn nua, naċ mbéiḋ 'na "ḃeaṫaiḋ" nua ar an tsaoġal aċt seal beag i gcóimṁeas le saoġal na saoġal agus leis an aoiḃneas síorruiḋe atá roiṁe—nó atá aige, baḋ ċeart a ráḋ. Aċt saoileann sinne—"gnáṫ-ḋaoine," "airteoirí" i gcruaiḋ-ċluiċe, mar atáimíd—go ḃfuil an saoġal an-ḟada, an-tuirseaċ ar fad. Tá ḟios ag ár n-anamainn—ár ḃfíor-ḋaoine fá ċeilt—naċ aṁlaiḋ atá an sgéal."

Ḃí an sgéal mar sin ag Caoiṁġín agus Úna ar feaḋ i ḃfad. Sgríoḃadar áḋḃar leaḃair ṁóir i ḃfuirm litreaċa. Aċt ḃí Caoiṁġín ag éirġe go mío-ḟoiġdeaċ, mí-ṡásta, cráiḋte. Uaireannta ní raiḃ sé i n-ann focal de'n leaḃar a sgríoḃaḋ. Ċaill sé an oiḋċe ar fad go minic. Ba ḋeas a ḃeiṫ ag sgríoḃaḋ ċun Úna, ba ḋeacair rud eile do sgríoḃaḋ, nuair a ḃí sé tuirseaċ, agus fonn air a ḃeiṫ ag caint le h-Úna nó ag sgríoḃaḋ ċuiċe. Uaireannta eile ḃí sé tnáiḋte tar éis na h-oibre i gcóir an ṗáipéir, agus na smaointe bríoġṁara a ḃí 'na intinn ar maidin ḃíodar imṫiġṫe glan. Ḃíoḋ sé ag á iarraiḋ ar Úna a h-intinn a ḟocruġaḋ ċun an ṗórta. Dá mbéaḋ sí aige mar ṁnaoi ḃéaḋ an saoġal go h-áluinn, agus ḃéaḋ seisean i n-ann an leaḃar do ċur ċun cinn go breaġ, réiḋ, bríoġṁar, duḃairt sé. Ḃéaḋ sé i n-ann fíor-litriḋeaċt do ċumaḋ ar a ṡuaiṁneas. Fuair sé freagarṫa sultṁara magaṁla ó Úna. Aċt ḃí imniḋe uirṫe.

CAIḂ. A XIV.—NA SEANDAOINE I GCRUAḊ-ĊÁS.

Do ċruaiḋ an saoġal ar Lorcán Ó Cearnaiġ agus ar a ṁnaoi ar an ḃfeilm ḃig i gCluaintobair. Ḃíoḋ Lorcán ag obair go moċ mall, aċt ḃí sé ag éirġe aosta agus ní raiḃ an sean-ḟuinneaṁ ann ná an trean-ċlisteaċt aige, agus dá ḃríġ sin níor éiriġ leis leaṫ ċoṁ maiṫ agus d' éiriġ roiṁe sin. Diaiḋ ar ndiaiḋ do ċruaiḋ an saoġal orṫa go mór.

Ċeap an ḃeirt ṁac go mb'ḟearr dóiḃ dul go h-Aimeirioca, agus ċuadar. Tamall 'na ḋiaiḋ sin ċuaiḋ an ḃeirt ingean ann mar an gcéadna. Duḃradar ar imṫeaċt dóiḃ

go mbéaḋ an-ċongnaṁ le fáġail ag an aṫair agus an ṁáṫair uaṫa. Aċt is doiliġ go leor a ḃí a saoġal san Oileán Úr ar feaḋ cúpla bliaḋan.

Níor ċuireadar i n-úil do Ċaoiṁġín go raḃadar ag imṫeaċt. Ḃí fios aca go maiṫ go mbéaḋ fearg agus brón air faoi a n-imṫeaċt, gioḋ naċ raiḃ—nó ċeapadar naċ raiḃ—sliġe beaṫaḋ le fáġail sa mbaile aca. Agus ċeap an t-aṫair agus an ṁáṫair go mb'ḟearr an scéal a ḟéanaḋ air ċóṁ fada agus do b'ḟéidir leo é.

Ṫáinig iongnaḋ orṫa faoi nár scríoḃ Caoiṁġín ċuca aċt corr-uair tar éis an Oireaċtais. Annsin d' imṫiġ na míosa agus níor ṫáinig cúntas ar biṫ uaiḋ. Duḃairt sé rud éigin fá an “ leaḃar ” ar dtús, agus ḟaoileadar ar uairiḃ gurḃ é siúd an fáṫ faoi nár scríoḃ sé. Measadar gur obair ṁillteaċ ṁór í, leaḃar do ċumaḋ agus do ċur le ċéile. Nuair ṫáinig na comarsana isteaċ san oiḋċe ḃí an-tráċt i dtaoiḃ an leaḃair aca.

“ Béiḋ teine cnáṁ againn ċóṁ luaṫ i n-Éirinn agus a ṫiocfas an leaḃar amaċ,” ar Máirtín Gréasaiḋe. “ Béiḋ Cluaintobair faoi ċlú ar fud na h-Éireann feasta. A leiṫéid de ġníoṁ ní ḋearna fear ar Cluaintobair ó ḃí Áḋaṁ 'na ḃaitsiléar. Ag baint ṗrátaí agus ag déanaṁ bróg agus ag innsint scéal—sin é ḃí Cluaintobair a ḋéanaṁ le sinnsearaiḃ. Anois is féidir le Cluaintobair a ráḋ—nó béiḋ, i gceann tamaillín—‘ tá leaḃar déanta agam.’ ”

“ Cé an sagas leaḃair é, a Lorcáin? ” ar Seán Gaḃa. “ 'Mbéiḋ aon rud fá ṗiseoga nó fá ṫaiḋḃsí nó fá na síḋeoga ann? ”

“ Ní ḟeadar 'an tsaoġal, a Ṡeáin,” ar Lorcán. “ Ní duḃairt Caoiṁġín aon rud 'na ṫaoiḃ aċt aṁáin go raiḃ sé d'á scríoḃaḋ. Is fada ó duḃairt sé an méid sin, agus tá súil agam go ḃfuil an leaḃar críoċnuiġṫe anois.”

“ Ná bí ag tráċt ar ṗiseoga ná ar ṫaiḋḃsí,” ar Máirtín. “ Ní ar rudaí de'n tsórd sin a ḃéaḋ fear óg, léiġeannta ag tráċt 'na leaḃar. Ní ċuireann muinntir Ḃaile Áṫa Cliaṫ aon truim i bpiseoga, agus ní ḟacadar taiḋḃse ariaṁ.”

“ Cá ḃfios duit náċ ḃfacadar? ” ar Seán.

“ Tá fios ag an saoġal naċ féidir le taiḋḃse dul tar uisge atá 'na riṫ,” ar Máirtín. “ Tá uisge ag riṫ idir Cluaintobair agus Baile Áṫa Cliaṫ.”

"Aċt b'ḟéidir go ḃfuil taiḋḃrí ar an taoḃ ṫall de'n uisge," ar Seán.

"B'ḟéidir go ḃfuil agus b'ḟéidir naċ ḃfuil," ar Máirtín. "Níor ċualas ariaṁ go raiḃ taiḋḃrí le feicsint insna bailte móra. Aċt ḃíoḋ siad ann nó ḃíoḋ siad as ní orṫa-san a ḃéas Caoiṁġín ag cur síos."

"Agus cé'n rud a mbéiḋ sé ag cur síos air?" ar duine.

"Ní ḟeadar," ar Máirtín. "Ní léir dam cé an sagas áite í Tír na nÓg. Ní léir dam cad tá ceilte i n-intinn duine mar Ċaoiṁġín aċt ċóṁ beag. Aċt tá ḟios agam go maiṫ go ḃfuil rud mór dá ḋéanaṁ aige. Is iongantaċ an saoġal é. Támuid annso cois na teineaḋ, daoine simpliḋe mar atáimid, ag smaoineaḋ ar ṗrátaí agus ar ṗiseoga, agus tá obair dá déanaṁ i mḃaile Áṫa Cliaṫ a ċuirfeas clú orainn go léir. Béiḋ gaċ aoinne sa gcaṫair ṁór dár molaḋ."

"'Seaḋ," ar Seán, "béiḋ éileaṁ mór i mḃaile Áṫa Cliaṫ annsin ar ḃróga é láiṁ Ṁáirtín. Béiḋ siad ag teastáil ó gaċ fear uasal. Ní béiḋ tú i n-ann teaċt ar ċuairdoiḋeaċt annsin, a Ṁáirtín, béiḋ tú ċóṁ gnóṫaċ sin."

"Oċ is furus do ḋuine a ḃeiṫ ag déanaṁ grinn," ar Máirtín, "aċt ní greann atá sa sgéal aċt glóire. Gan ḟios dúinn féin tá clú ár bparáisde bige ag fás do ló ar d' oiḋċe, díreaċ mar a ḃíonn na bláṫanna ag fás faoi ṫalaṁ sa ngeiṁreaḋ, nuair naċ dóiġ le n-a lán againn go ḃfuil siad ann ar ċor ar biṫ. Is cóir dúinn ḃeiṫ áṫasaċ faoi an leaḃar mór——"

"Muise, a Ṁáirtín a ċroiḋe," ar Máire, máṫair Ċaoiṁġín, "is beag áṫas atá orm-sa faoi an leaḃar céadna, cibé rud atá ann nó as, agus is truaġ liom go ḃfuil Caoiṁġín i n-ann é sgríoḃaḋ, nó i n-ann aon leaḃar a sgríoḃaḋ. B'ḟearr liom gan dúil a ḃeiṫ aige i n-aon rud de'n tsórd sin, óir annsin ḃéaḋ sé annso i n-ár measg againn." Agus do ċrom sí ar gol.

"Óċ, ná bíoḋ ceist ort, a Ṁáire," ar Máirtín. "Tá Caoiṁġín ag déanaṁ go breáġ, agus níl Baile Áṫa Cliaṫ i ḃfad uainn. Aċt dar ndóiġ is deacair na mná do ṡásaṁ i gcoṁnuiḋe. Dá mbéaḋ mac agam-sa agus é i n-ann leaḃar do sgríoḃaḋ ḃéinn ag léimneaċ as mo ċorp."

"Is suaraċ leaḃar do ċroiḋe máṫar i gcóiṁmeas le mac," ar Máire. "Óċ is orm a ḃí eagla i gcoṁnuiḋe fá

na leaḃra céadna. Agus anois tá mo ṁac dil imṫiġṫe uaim go deo mar ġeall orṫa.”

“Ná h-abair é sin, a Ṁáire,” ar Seán. “Níl Caoiṁġín imṫiġṫe go deo, ná imṫiġṫe uait i n-aon ċor, aċt anonn go Baile Áṫa Cliaṫ. Agus tá obair ṁór dá déanaṁ aige. Gan amras béiḋ Cluaintobair fá ċlú mar ġeall ar an obair ċéadna.”

Do ċrom Máire a ceann agus níor labair sí a ṫuilleaḋ.

Tar éis imṫeaċt do na coṁarsana d' ḟan Lorcán agus Máire 'na suiḋe cois na teineaḋ ar feaḋ i ḃfad, ag cur a's ag cúiteaṁ fá na cruaiḋ-ċeisteanna a ḃí ag déanaṁ buaiḋearṫa dóiḃ. Ḃí fiaċa orṫa le fada agus ḃí imniḋe orṫa i dtaoiḃ an ċíosa. An beagán airgid a ḃí bailiġṫe aca b'éigin dóiḃ í ṫaḃairt do'n ḃeirt ingean i gcóir costais a dtriallta go h-Aimeirioca. Níor ṁaiṫ leo a gcruaḋ-ċás a ċur i n-úil do na coṁarsana, agus buḋ ḋeacair dóiḃ a ċur i n-úil do Ċaoiṁġín—níor sgríoḃ ceaċtar aca oiread agus nóta le daċad bliaḋain. Agus buḋ olc leo a ḃeiṫ ag casaoid.

“Is cóir dúinn beiṫ foiġdeaċ,” ar Máire sa deire. “Is giorra caḃair Dé 'ná an doras.”

CAIB. A XV.—AN SOCRUĠAḊ.

Ḃí an leaḃar agus ceisteanna a ḃain leis an leaḃar, agus ceisteanna eile naċ iad, ag déanaṁ buaiḋearṫa do Ċaoiṁġín. Aċt ċuir sé roiṁe go minic i rit na bliaḋna litir a ċur ag triall ar a aṫair agus a ṁáṫair. Tóg sé peann agus páipéar ar uairiḃ agus duḃairt leis féin gur ṁitid dó tosnuġaḋ. Aċt ċuir sé ar aṫ-lá é. Níor ṁaiṫ leis sgríoḃaḋ ċuca gan tráċt fá Úna a ḃeiṫ sa litir, aċt níor ḟéad sé a leiṫéid do déanaṁ go fóill. Níor ṁian leis ċur i n-úil dóiḃ go raiḃ fonn pósta air. Ḃí sagar náire air faoi sin. Duḃairt sé leis féin gurḃ aisteaċ an rud é náire ar biṫ a ḃeiṫ air faoi an sgéal d' innsint dóiḃ, aċt 'na ḋiaiḋ sin a's uile ḃí náire air agus ní raiḃ leiġeas aige air.

Ḃí fios aige gurḃ aisteaċ ar fad iad baraṁla sean-daoine i gCluaintobair i dtaoiḃ an ġráḋa agus i dtaoiḃ pósta—pósaḋ na n-ógán go h-áiriṫe. Ċeapadar nár ċeart

ná Críostaṁail é, buaċaillí agus cailíní a ḃeiṫ mór le n-a ċéile, ná fonn pósta ḃeiṫ orṫa. Dá ḃríġ sin ḃí náire ar na daoine óga i dtaoiḃ gráḋa agus pósta. Ba ṁór an t-aṫrú a ḃí tagaiṫe ar intinn Ċaoiṁġín ó d'ḟág sé slán ag Cluaintobair, aċt níor ḟág sé slán ag a ḋúṫċas.

Ḃí troid ar siuḃal 'na intinn i dtaoiḃ an ġráḋa. D' admuiġ a intleaċt nárḃ uasal, tairḃeaċ an rud an gráḋ céadna. D' aontuiġ sé le n-a raiḃ le ráḋ ag na múinteoirí móra agus na saoiṫe naoṁṫa 'na ṫaoiḃ. Ba h-aoiḃinn agus ba h-acraċ do ċuid ṁór de'n ċineaḋ daonna é, aċt ḃí daoine ann agus b' ḟearr go mór dóiḃ ḃeiṫ gan é. Ḃí obair ṁór, neaṁ-ċoitċeann le déanaṁ aca; ḃí sé riaċtanaċ orṫa an gráḋ do ṡeaċaint, agus leanaṁaint go meisneaṁail ar an mbealaċ mór, uaigneaċ gur ḋual dóiḃ a leanaṁaint air. Is minic i gciúineas na h-oiḋċe d' éiriġ árd-aoiḃneas agus sár-ṡonas i n-intinn Ċaoiṁġín; d' éiriġeadar ċóṁ mór sin a's nár ṁoṫuiġ sé go raiḃ an "gnáṫ-ḋuine" ná an gnáṫ-ṡaoġal ann i n-aon ċor. Ba léir dó annsin an árd-ḃeaṫa a ḃí le fáġail aige, dá mb' áil leis í; ba léir dó gur ḃeaṫa gan gráḋ í. Ḃí a intinn socruiġṫe ar feaḋ tamaill. Aċt annsin do ṫiocfaḋ smaointe ar áilneaċt agus ar ġráḋmaireaċt Úna, do ṫiocfaḋ na smaointe sin mar ṫuinn agus mar ṫuile na fairrge. Ba léir dó annsin naċ raiḃ uaiḋ aċt í.

Tar éis morán litreaċa do ċur ċuiċe agus morán litreaċa a ḟáġail uaiṫe ċuaiḋ sé ar cuairt ċuiċe go Fine Gall lá. Ní raiḃ aon rud socruiġṫe aca fós, agus ḃí obair Ċaoiṁġín trí n-a ċéile. Anois agus arís do ċrom sé le fuinneaṁ ar ċumaḋ agus sgríḃneoireaċt an leaḃair, agus d' éiriġ leis go breaġ ar feaḋ tamaill. 'Ná ḋiaiḋ sin ní raiḃ sé 'na ċumas leaṫanaċ a sgríoḃaḋ i riṫ seaċtṁaine, mar ġeall ar an tuirse do ċuir obair an ṗáipéir air agus an draoiḋeaċt do ċuir Úna air.

Ċuadar go bruaċ na fairrge arís, agus do b' ḟada an seanċus a ḃí eatorṫa annsin. Ḃí Úna níḋ ba ḋeis-ḃéalaiġe 'ná riaṁ, aċt ar tagairt do'n ṗósaḋ do Ċaoiṁġín d' éiriġ sí sgáṫṁar. Ċuir sí i n-úil dó an imniḋe agus an eagla a ḃí uirṫe roiṁ an bpósaḋ. I ndeireaḋ na dála d' admuiġ Caoiṁġín 'na intinn féin go raiḃ an ceart aici.

"Béiḋmid go gráḋṁar dá ċéile i gcoṁnuiḋe, a Ċaoiṁġín," ar sise. "Béad-sa ag obair imeasg na

mboċt, béiḋ tusa ag obair go bríoġṁar ar son na h-Éireann agus ar son do ṁuinntire féin, agus go lá ár mbáis——”

Do stad sí. Níor ḃ'féidir léi a ṫuilleaḋ do ráḋ.

“Ar son do ṁuinntire féin.” Ar gclos na ḃfocal sin do Ċaoiṁġín ċuiṁniġ sé ar a aṫair agus ar a ṁáṫair i gCluaintobair. Ba ḃeag an méid oibre a rinne sé ar a son le déanaiġe. Ba ṁór an náire dó é sin, ar seisean leis féin. Ċuiṁniġ sé ar a ndearnadar i n-aimsir a óige ar a ṡon-san, an t-ualaċ agus an méid fulaing a ḃí orṫa, agus ċóṁ foiġdeaċ agus ċóṁ sásta agus do ḃíodar ċóṁ fada agus do ḃí seisean ag fáġail an oideaċais. Aċt an t-am so, agus iad ag éirġe aosta, rinne sé dearmad orṫa! 'Seaḋ. Ḃí an ceart ag Úna. Milleaḋ carṫannaċta a ḃ'eaḋ an grád. Ċuir sé an t-anam ó raṫ. Do ḋíbir sé ċóṁ-ṁoṫú.

Ċuiṁniġ Caoiṁġín ar an méid mór feallsaṁnaċta a ḃí léiġṫe agus sgrúduiġṫe aige ó ṫeaċt go Baile Áṫa Cliaṫ dó. Dá ṁéid é ba ḃeag an maiṫeas dó é, óir ba léir dó go raiḃ sé ag cur an iomarca suime ann féin.

D'éiriġ sé 'na ṡeasaṁ. Do ċrom sé a ċeann agus do ṗóg sé Úna.

“Tá an ceart agat, a Úna, agus bíonn an ceart agat i gcoṁnuiḋe,” ar seisean. “Rinne mé dearmad ar Éirinn agus ar mo ṁuinntir féin, agus ar gaċ rud aċt amáin mé féin.”

Ċuaiḋ sé go dtí an áit i raiḃ a roṫar. Do léim sé air, agus rúd amaċ é.

Ċuir sé dá ṁíle de'n ḃóṫar de. Annsin do stad sé ċoṁ h-obann sin gur ḃeag nár ṫuit sé ar an talaṁ. Léim sé anuas, agus d' iompuiġ sé an roṫar. I gceann cúpla nóimead ḃí sé ag riṫ ar ais go Fine Gall i mbárr an anama.

Ḃí Úna 'na suiḋe ins an áit ċéadna ar ḃruaċ na fairrge. Níor ṁoṫuiġ sí ag teaċt é no go raiḃ sé le n-a cois. Ḃí rian na ndeor 'na súiliḃ, aċt nuair ċonnaic sí Caoiṁġín do rinne sí mion-ġáire.

“A ndearna tú dearmad ar rud éigin?” ar sise go sáṁ.

“Rinne,” ar seisean. “Rud beag dear—tusa féin.” Agus do ṡuiḋ sé síos le n-a taoiḃ agus do ċuir sé a láṁ le n-a muinéal.

"'Seaḋ," ar seisean. "Rinne mé dearmad ort-sa. Agus is beag nár imṫiġ an t-anam asam."

"Is dóċa go gcaiṫfiḋ mé ḃeiṫ leat," ar sise. "Níl leiġeas air. Is beag nár ḃris mo ċroiḋe ó ṡoin."

Ḃí gaċ rud socruiġṫe aca i gcóir an ṗósta sul ar ṫángadar ar ais go tiġ an Ċanónaiġ.

CAIB. A XVI.—TÍR NA n-ÓG.

Ċuir Caoiṁġín obair an leaḃair ar leaṫ-taoḃ. D'ḟág an Canónaċ slán ag Fine Gall. Ṫáinig Úna go Baile Áṫa Cliaṫ san am céadna. D'aontuiġ sise agus Caoiṁġín a ḃeiṫ 'na gcoṁnuiḋe i n-aice Ċuain Áṫa Cliaṫ tar éis an ṗósta. Fuaradar tigín deas i nDuṁaċ Ṁuirḃtean, i ngar do ṫiġ Seáin Uí Ṁurċaḋa, 'na raiḃ Caoiṁġín ag cur faoi ċeana. Ḃí Seán ag fágáil na háite, óir ḃí sé tar éis posta ḟágail mar eagarṫóir caḃruiġṫe i mBéilfeirsde. Ba ṫruaġ le Caoiṁġín é a ḃeiṫ ag imṫeaċt. Aċt ḃí go leor le déanaṁ aige, agus ṡaoil sé go raiḃ sé ina ċoṁnuiḋe i dTír na nÓg ċeana féin. Socruiġeaḋ go mbéaḋ an pósaḋ ann i dtús a laeṫeannta saoire i gceann míosa.

Tar éis a bpósta ċaiṫeadar seal i ḃFine Gall cois na fairrge, agus 'na ḋiaiḋ sin ḃíodar i nGleann na Bóinne agus i gceanntar na Teaṁraċ ar feaḋ tamaill, agus sa deire ċuadar go dtí an tlarṫar. Tar éis seaċtṁaine ba ḋeacair do Ċaoiṁġín a ċreideaṁain naċ raḃadar pósta le bliaḋanta. An saoġal a ḃí aige roiṁe sin saṁluiġeaḋ dó naċ raiḃ ann aċt rud éigin do léiġ sé i ḃfad ó ṡoin i sean-sgéal—ní raiḃ fíor-ḃeaṫa aige go dtí seo. Ċreid sé go raiḃ dearmad mór déanta ag feallsaṁna i dtaoiḃ pósta. Iad so aduḃairt gur tréigeant árd-nádúire a ḃí ann, ḃíodar ag dul amuġa go mór. Ní raiḃ a anam ċóṁ beoḋa ariaṁ agus do ḃí sé annsin. Ḃí an-ṫráċt ag na feallsaṁna agus na saoiṫe naoṁṫa faoi "an ḃantraċt"; finn-sgéalaiḋeaċt spriodálta í sin. Fá ḋuḃailcear do ċruṫuiġ an cineaḋ daonna féin do ċuireadar an milleán ar "Ḃean," díreaċ mar do ċuireadar milleán eile ar an "Diaḃal." An cineaḋ daonna a ḃí cionntaċ ó ṫús go deire.

Lá dá raḃadar 'na suiḋe i ngleanntán áluinn, uaigneaċ cois na Bóinne ċuir sé i gcuiṁne do Úna an eagla agus an imniḋe a ḃí uirṫe roiṁ pósaḋ.

“ Ní ṫuigim anois cad a ḃí orm annsin,” ar sise. “ Aċt tá sé imṫiġṫe ar nós taiḋḃriḋ. Saoilim go ḃfuilim im' ḃeaṫaiḋ dáríriḃ fá ḋeoiḋ. Níor ṡaoilear gur ḃ'ḟéidir an oiread sin sonais a ḃeiṫ fá'n ngréin agus atá orm-sa.”

“ Tá an sgéal céadna agam-sa,” adeir Caoiṁġín.

“ Agus seo rud iongantaċ eile,” ar Úna. “ Nuair ḃí sonas orm roiṁe seo ḃí eagla orm go n-imṫeoċaḋ sé. Níl aon eagla orm anois.”

“ Ní dóiġ liom go ḃfuil ár sgéal-ne cosaṁail le sgéal aon ḃeirte eile dár ċualas trácht air ariaṁ,” ar Caoiṁġín. “ An ċéad uair do ċasamar ar a ċéile ṡaoilear go raiḃ sean-aiṫne againn ar a ċéile, agus go raiḃ cáirdeas croiḋe eadrainn i ḃfad roiṁe sin.”

“ Adṁuiġim anois, rud nár adṁuiġeas dom féin ar dtús, gur ṫugas gráḋ ḋuit an ċéad uair,” ar Úna.

“ Rinne mé aṁlaiḋ i do ṫaoiḃ-se,” ar Caoiṁġín. “ Ḃí mo ḋúil ort o'n gcéad uair. Aċt ariaṁ roiṁe sin níor ċuireas an oiread sin suime i gcailíní agus do ċuireas i dtaiḋḃrí.”

“ Níor ṫuigeas cé an saġas rud an gráḋ sul ar ċasamar ar a ċéile,” ar Úna. “ Ṫuigeas go maiṫ é 'na ḋiaiḋ sin.”

“ D'aiṫin ár n-anamanna a ċéile,” ar Caoiṁġín. “ Táim fíor-ċinnte anois go ḃfuil aiṫ-ḃreiṫ ann.”

“ Is iongantaċ an smaoineaḋ sin,” ar Úna. “ Ċuir sé sgannraḋ orm ar dtús. Níor ṫuigeas i gceart é. Níor ḃ'eol dam gur míniġis dom í, an difríġeaċt atá idir an ‘ gnáṫ-ḋuine ’ agus an ‘ fíor-ḋuine.’ Ní ḟeadar go ḃfuil sé fíor, aċt tá sé an-iongantaċ. Is truaġ naċ gcuireann sinn go léir níos mó spéis ins an ḃ-‘ fíor-ḋuine.’ Ba minic nuair ḃí árd-áṫas orm duḃairt mé liom féin ‘ cé'n fáṫ naċ ḃfuilim mar so i gcóṁnuiḋe, óir is é an “ mé ” céadna atá ionam i gcoṁnuiḋe? Agus má tá árd-áṫas orm aon uair aṁáin is féidir árd-áṫas a ḃeiṫ orm i gcoṁnuiḋe, agus annsin ḃéinn ar Neaṁ i gcoṁnuiḋe, ar ṡliġiḋ pé sgéal é.’ ”

“ Feallsaṁ atá ionnat,” ar Caoiṁġín, agus ṗóg sé í.

“ Má's feallsaṁna atá ionainn, a Ċaoiṁġín, is aisteaċ an dúil atá againn i bpóga. Níl teora linn.”

"Is féidir le feallsaṁ mórán d'ḟoġluim ar póga," ar seisean.

"Ḃíomar ag tráċt," ar sise, "ar an ḃfíor-ḋuine' atá fá ċeilt i ngaċ aoinne, agus ar an árd-áṫas a ḃíos air ó am go h-am——"

"I gcoṁnuiḋe," ar Caoiṁġín. "Ḃíonn áṫas ar an ḃ-'fíor-ḋuine' i gcoṁnuiḋe. 'Sé an fáṫ naċ mbíonn áṫas 'orainn' i gcoṁnuiḋe: an 'fíor-ḋuine' atá i ngaċ aon againn a ḃeiṫ ṫíos, ceilte, dearmadta, i n-ionad a ḃeiṫ ṫuas, beoḋa, faoi réim, treorаċ."

"'Seaḋ," ar Úna. "Sin a ḃí im' aigneaḋ. Agus naċ féidir le gaċ aoinne an 'fíor-ḋuine' a ḟaoṫruġaḋ, mar adéarfá, agus é a ḋéanaṁ síṫ-ḃeo i ndeireaḋ na dála? Agus annsin naċ mbéaḋ gaċ aoinne ċóṁ sásta, sonasaċ 'na ṡliġiḋ féin agus támuid-ne anois? Annsin naċ mbéaḋ an Aois Ḟor-órḋa tagaiṫe?"

"Béaḋ," ar seisean. "Aċt gioḋ go nduḃairt ár dTiġearna go ḃfuil Ríoġaċt Neiṁe ionainn féin, agus gioḋ go dtuigeann an 'fíor-ḋuine' an ḟírinne ġlórṁar sin, ní ṫuigeann agus ní ċreideann an 'gnáṫ-ḋuine' í; agus riaġluiġeann an 'gnáṫ-ḋuine' an doṁan fós. Cad a ḃí i ngaċ 'gluaiseaċt' mór ó aois go h-aois? Cad atá i ngluaiseaċt seo na Gaeḋilge? Éirġe-amaċ na ḃ-'fíor-ḋaoine' i n-agaiḋ na 'ngnáṫ-ḋaoine.' Diaḋaireaċt, diaṁaireaċt, fíor-ġráḋ, fíor-ḟiliḋeaċt, fíor-ċeol, cartannaċt, cóṁ-ṁoṫuġaḋ—'siad sain go léir beaṫa agus obair an 'fíor-ḋuine.'"

Uair eile ḃíodar 'na suiḋe ar Ċnoc na Teaṁraċ. Iarnóin aoiḃinn a ḃí ann. Ḃíodar ag tráċt ar an sean-ṡaoġal a ḃí ann.

"Is uaṫḃásaċ an rud é an oiread sin aoiḃneasa a ḃeiṫ caillte," ar Úna.

"Ní ċreidim go ḃfuil sé caillte," ar Caoiṁġín. "Na h-anamanna a ḃí annso i dTeaṁair fad ó tá siad i n-áit éigin nó ar stáid éigin sa gcruinne. B'ḟéidir go ḃfuil cuid aca tagaiṫe ar ais arís agus go ḃfuilid ag obair fá ċolna eile i n-áiteaċa eile ar fud na h-Éireann. B'ḟéidir go mbéaḋ caṫair ní ba ḃreaġṫa agus níḋ ba ḃeaṫaṁla 'ná an sean-Teaṁair annso lá éigin."

"Is deacair é sin do ċreideaṁ" ar Úna, "cóṁ uaigneaċ agus tá an áit indiu. Dá mbéaḋ fuinneaṁ agus

áṫas i n-anam na h-Éireann ḃéaḋ a ṁalairt de sgéal againn.''

'' Níor ṡaoileamar féin an oiread sin áṫais a ḃeiṫ ionainn agus atá,'' ar Caoiṁġín. '' Béiḋ eolus ar a cúṁaċt mór ag Éirinn lá éigin, agus annsin cuirfiḋ sí Teaṁair agus neiṫe níos iongantaiġe 'ná Teaṁair ar bun arís.''

'' Béiḋmid tar éis báis annsin,'' ar Úna, '' ní ḟeicfimid-ne Caṫair na Teaṁraċ go deo,''

'' Nílim cinnte naċ ḃfeicfimid,'' ar Caoiṁġín. '' Níl fios ná fáirnis againn ar na turais atá i gcinneaṁain d'ár n-anamainn. Ní ḃéiḋmid marḃ ar aon ċuma. Níl bás dáiríriḃ ann aċt aṫrú cloḋa agus aṫrú staide. Níl Teaṁair caillte aċt aṫruiġte.''

'' Is iongantaċ an duine tú, a Ċaoiṁġín,'' ar Úna. '' Annso fá uaigneas na Teaṁraċ níl brón ná neiṁ-ṁeisneaċ ar biṫ ort. Ní ċuiṁniġeann tú ar a ḃfuil caillte.''

'' Ḃí mór-ṫaoide ḃeaṫaḋ annso uair aṁáin,'' ar Caoiṁġín. '' D'imṫiġ an taoide agus anois tá an tráiġ go h-uaigneaċ. Aċt tiocfaiḋ an taoide ar ais i n-am 's i dtráṫ. Tá áḋḃar na taoide síṫ-ḃeo.''

CAIB. A XVII.—INS AN IARTAR.

Ḃí Caoiṁġín agus Úna i n-áit uaigneaċ san Iarṫar, agus ḃí deire na laeṫeannta saoire ag druideaṁaint leo. Sgríoḃ Caoiṁġín do'n árd-ṫuairisgeoir, 'na oifig, ag ráḋ go mbaḋ ṁaiṫ leis cúpla lá eile a ḃeiṫ aige i dtreo go mbéaḋ sé in-ann dul go dtí Feis Ṁór an Iarṫair, agus aiste speisialta a sgríoḃaḋ 'na taoiḃ. Baḋ ṫruaġ leis, duḃairt sé, gan an ḟeis ṁór úd d'ḟeicsint.

Fuair sé freagra gan ṁoill. Ċuir an t-árd-ṫuairisgeoir ċuige fós an uiṁir litearḋa, '' uiṁir áirṫe an tsaṁraiḋ,'' a táinig amaċ breis a's seaċtṁain roiṁe sin. Ḃí sgéal i nGaeḋilg innte ó láṁ Ċaoiṁġín féin.

'' Teasduiġeann a tuilleaḋ laeṫeannta saoire uait, an eaḋ?'' duḃairt an t-árd-ṫuairisgeoir. '' Duḃairt bean liom go nduḃairt bean léi go ḃfuil bean ṗósta agat anois. Má's fíor é sin ní iongnaḋ go ḃfuil a tuilleaḋ laeṫeannta saoire ag teasdáil uait. Ní dóiġ liom gur fíor an sgéal

áṁṫaċ—ní ċuireann feallsaṁ mar ṫusa suim ar biṫ i neiṫe saoġalta mar ṁnáiḃ. Aċt is aisteaċ an rud nár ċuiris i n-úil dom cá raḃais ag dul ar do laeṫeannta saoire. Maidir le laeṫeannta saoire eile béiḋ siad agat, ar ṡliġiḋ—mí ar a laiġead. Cloisim go ḃfuil na prátaí millte in áiteaċa ó Iorrus go Cois Ḟairrge—táinig an duḃaċán i dtús na seaċtṁaine—agus ceapann ‘ An tSean-ḃean Liaṫ ’ gur ċóir dúinn airtí áiriṫe a ḃeiṫ againn ar an sgrios. Crom ar an obair ċóṁ luaṫ i n-Éirinn agus is féidir leat.”

Ṁíniġ sé an sagas airtí a ḃí ag teasdáil, agus rudaí eile a ḃain leis an obair, agus annsin duḃairt sé:

“ Tá sé ċóṁ maiṫ duit gan a ḃeiṫ le feicsint annso go ceann tamaill. Agus déan do ṡeaċt ndiṫċeall leis na h-airtí. Saoileann ‘ An tSean-ḃean Liaṫ ’ anois gur claḋaire agus ‘ fear baoġalaċ ’ atá ionnat. Ḃí ‘ fits ’ aici le déanaiġe mar ġeall ort, agus mar ġeall ar do sgéal atá san uiṁir áiriṫe. De ḃríġ go raiḃ sé i nGaeḋilg ní raiḃ Ó D. (an tEagarṫóir) ró-ċúramaċ. Aċt anois! Ceapann ‘ An tSean-ḃean Liaṫ ’ agus daoine móra go ḃfuil an donas déanta. Deireann tú sa sgéal, nó deireann ‘ character ’ éigin, go dtéiḋeann Protastúnaiġ ar Neaṁ ċóṁ maiṫ le daoine eile; naċ ḃfuil i n-Ifreann aċt stáid, gan teine dá laiḋ ar biṫ; naċ ḃfuil aḋarca ar an Diaḃal; go raiḃ creideaṁ na bPágánaċ go breaġ, uasal; agus a lán rudaí eile nár ċuala duine i n-Éirinn ariaṁ. Is maiṫ an rud naċ raḃais annso timċeall le seaċtṁain ó ṡoin, no ċuirfiḋe an ruaig ort. Tá súil agam go mbéiḋ an trioblóid ṫart sul a ḃéas tú ar ais. Aċt bíoḋ a ḟios agat—agus cuimniġ air as so amaċ—go ḃfuil ‘ An tSean-ḃean Liaṫ ’ ‘ sensitive.’ Ná déan ‘ coup ’ eile de’n tsaġas céadna arís go bráṫ.”

Ċeap Caoiṁġín gur amaideaċ an rud é aoinne a ḃeiṫ ag casaoid faoi neiṫe aduḃairt daoine i sgéal, nuair ḃí corp na fírinne ionnta go h-áiriṫe. Ḃí mórán daoine ag tráċt faoi litriḋeaċt na nGaeḋeal le déanaiġe. Gan cead ag na sgríḃneoirí a ḃfíor-smaointe a noċtaḋ baḋ ṡuarac an litriḋeaċt í! Ní raiḃ sé sásta no gur sgríoḃ sé litir ṁór ċuig an Aṫair Muiris faoi an sceist ar fad. Duḃairt Úna gur alt, apologia, áḋḃar leaḃair a ḃí inte.

Is iomḋa cupar a ḃí ag an mbeirt nuair do luiġ Caoiṁġín isteaċ ar na h-airtí i dtaoiḃ an duḃaċáin. Do ṡáraiġ boċtaineas an Iarṫair ar a ḃfacadar riaṁ. Duḃairt

Caoiṁġín sna h-airtí go raiḃ boċtaineas na nGaeḋeal tar meoḋon, agus nárḃ olc agus nárḃ uaṫḃásaċ an rud é na daoine ag a raiḃ iarsma na sean-ṡiḃialtaċta a ḃeiṫ i n-a leiṫéid de stáid? Nárḃ uaṫḃásaċ an rud é fós intinní agus anamanna a ḃeiṫ d'á milleaḋ annsin ó ḃliaḋain go bliaḋain agus ó aois go h-aois. Ṫáinig duḃaċán na h-intleaċta ann—go deiṁin ḃí sé ann i gcoṁnuiḋe—ċóṁ maiṫ leis an nduḃaċán eile. Duḃairt sé a lán faoi na neiṫe seo. Sgríoḃ an t-árd-ṫuairisgeoir ċuige:

“Tá na h-airtí go breaġ ar ḟliġtiḃ, aċt tátar ag casaoid go mór annso faoi an méid a sgríoḃann tú ar Ġaeḋeala agus ar ṡean-ṡiḃialtaċt agus ar anamainn. Ná bac leo feasta. Is beag an tsuim a ċuireann ‘An tSean-ḃean Liaṫ’ ionta súd. Ní ḃaineann siad le ‘nuaiḋeaċt.’ Sgríoḃ ar ṗrátaí, a ḃuaċaill!—ar ṗrátaí atá loitiġṫe, millte. Tuigeann ‘An tSean-ḃean Liaṫ’ ṗrátaí loḃṫa; ní ṫuigeann sí anamanna agus ní maiṫ léi siḃialtaċt, nua ná sean. Tá an sgéal céadna ag a léiġṫeoirí.”

Duḃairt Caoiṁġín le hÚna go raiḃ sé ag éiriġe tuirseaċ de ṗáipéirí nuaiḋeaċta, ‘An tSean-ḃean Liaṫ’ go h-áiriṫe. Níor ċuireadar suim aċt i rudaí suaraċa, aimsearḋa. Measas sé go minic, aduḃairt sé, gur ċóir dó éiriġe as obair de'n tsaġas úd, agus gan aċt obair litearḋa a ḃeiṫ idir láṁaiḃ aige. Annsin ḃéaḋ sé ag leanaṁaint ar a ḟíor-obair. Mar ḃí sé pósta, agus saoġal aoiḃinn, áṫasaċ aige, baḋ ċóir dó ḃeiṫ i n-ann fíor-litriḋeaċt do ċumaḋ.

Tráṫnóna aṁáin nuair ḃí a ċuid oibre san iarṫar beagnaċ críoċnuiġṫe ḃíodar ag tráċt faoi an gceirt seo agus iad ag siuḃal cois loċa áluinn.

“A Ċaoiṁġín,” ar Úna, “bíonn tú ag taiḋḃreaḋ i gcoṁnuiḋe. Bíonn saġas draoiḋeaċta ar do ṁeaḃair agus ar do ṡúile agus ní ḟeiceann tú an saoġal coitċeann ar ċor ar biṫ. Is maiṫ an rud é sin ar ḟliġtiḃ; go deiṁin is áluinn é; aċt tá eagla orm 'na ṫaoiḃ. Ċíḋfiḋ tú lá éigin naċ ḃfuil an saoġal mar a ċeapann tú é a ḃeiṫ. Béiḋ a ḟuaraċas agus a ċruaiḋeas soiléir duit. Annsin faraor! Béiḋ tú——”

Do stad sé agus do ṗóg sé í.

“Ní ċuirim suim ar biṫ sa tsaoġal coitċeann,” ar seisean. “Tá tusa agam. Agus ó's rud é go ḃfuil tá an saoġal go h-áluinn agam. Agus o's rud é go ḃfuil sé ċóṁ

h-áluinn sin baḋ ċóir go mbéinn ag cumaḋ litriḋeaċta. Fan go mbéaḋ ar ais i mBaile Áṫa Cliaṫ."

Do b'ḟada an ḟanaṁaint í. Aċt is beag a ṡaoileadar go mbéaḋ an sgéal mar sin.

CAIB. A XVIII.—AN LITIR Ó N-A ṀÁṪAIR.

Maidin lá ar n-a ḃáraċ fuair Caoiṁġín beart litreaċa a ṫáinig ċun na h-oifige dó. Ċuir an t-árd-ṫuairisgeoir ċuige iad fá ċlúdaċ mór. Aċt ó ḃí Caoiṁġín ag triall go tapaiḋ ó áit go h-áit ní ḃfuair sé i dtráṫ iad. Nuair d' osgail sé an clúdaċ fuair sé imeasg na litreaċ ceann a ḃí ar an mbealaċ le fada. Cuireaḋ ar dtús go Dúṁaċ Tráġa Ṁuirḃtean í—fá ċúram Ṡeáin Uí Ṁurċaḋa. Annsin cuireaḋ go teaċ Ṡeáin i mBéilfeirsde í. 'Na ḋiaiḋ sin ċuir Seán go dtí oifig Ċaoiṁġín i mBaile Áṫa Cliaṫ í, agus ċuir an t-árd-ṫuairisgeoir go Caoiṁġín i gCúige Ċonnaċt í, i n-aoinfeaċt leis na litreaċa eile.

" Go deiṁin, is fada go dtáinig tú, a litir ḃoiċt," ar seisean. " Agus gan bréag a ráḋ tá rian an turais ort."

Annsin do ċonnaic sé, do réir mairc ṗosta, gur as a ḃaile dúṫċais féin a ṫáinig sí ar dtús. D' osgail sé go tapaiḋ í.

Ba ḋeacair an rud í léiġeaḋ. Ba léir dó naċ raiḃ cleaċtú ag an sgríḃneoir. Aċt ṫáinig toċt ar a ċroiḋe nuair fuair sé amaċ gurḃ í a ṁáṫair féin do sgrioḃ í. . . .

" Cad tá ort, a Ċaoiṁġín a ċroiḋe?" ar Úna agus imniḋe uirṫe. " An ḃfuair tú droċ-sgéal?"

" Fuaras, faríor!" ar seisean, " aċt níl sé soiléir dam i n-aon ċor. Tá trioblóid éigin ar mo ṁáṫair."

Do sgrúdaiġ sé an litir ar feaḋ tamaill eile. Annsin d' ḟéaċ sé ar Úna, aċt níor ḟéad sé focal a ráḋ.

Ċuir an ṁáṫair i n-úil dó—nó rinne sí iarraċt ċun é ċur i n-úil dó—go rabadar i gcruaḋ-ċás, aċt go raiḃ " ticéidí an turais " tar éis teaċt ó na cailíní. Baḋ ṫruag leo imṫeaċt as Cluaintobair, aduḃairt sí, aċt ḃí eagla orta naċ raiḃ leigeas aca air. Do ġuiḋ sí air litrín a ċur ċuca ċóṁ luaṫ i n-Éirinn agus a b'ḟéidir leis.

Níor tuig Caoiṁġín an tráċt i dtaoiḃ na gcailíní, aċt ṫáinig imniḋe agus eagla ar a ċroiḋe. A aṫair agus a

ṁáṫair i gcruaḋ-ċás! Agus a lán ama caillte ċeana! Agus iad ag ceapaḋ, b'ḟéidir, go raḃadar dearmadta ar fad aige! Ṫáinig uaigneas agus sgannraḋ agus cráḋ croiḋe air.

Ḃí a intinn trí n-a ċéile, aċt ṁínig sé an sgéal do Úna ċóṁ maiṫ agus do b'ḟéidir leis. Ṫáinig brón agus eagla uirṫe.

D' aontuiġ sí leis gur ċóir dó dul go Cluaintobair láiṫreaċ bonn. Ḃí gáḃad mór leis sin. D' aontuiġeadar go raċaḋ sise go Baile Áṫa Cliaṫ agus go ḃfanfaḋ sí ar feaḋ na h-oiḋċe i dtiġ an Ċanónaiġ. Ċeap Caoiṁġín go mbéad sé féin i mBaile Áṫa Cliaṫ ar n-a ḃáraċ—b'é tuairim an árd-ṫuairisgeora nár ġáḃaḋ dó fanaṁaint níḋ ba ḟuide i gCúige Ċonnaċt.

D' éiriġ an lá fliuċ, dorċa. Ba ṁór an t-aṫrú é. Ṡaoil Caoiṁġín go raiḃ sé cosaṁail le n-a intinn féin. Do ṁéaduiġ an imniḋe agus an eagla a ḃí ar ċroiḋe Úna.

CAIB. a XIX.—BÁRR DONAIS I gCLUAINTOBAIR.

Ḃí an oiḋċe ann nuair ṡroiċ Caoiṁġín an traen-ṗort ag Baile an t-Sioda Móna. Ḃí turas fada roiṁe fós, óir tá Cluaintobair i ḃfad ó'n mbótar iarainn. Is air ba ġearr an ṁoill an roṫar d' ḟáġail, agus i gceann cúig nóiméad ḃí sé ag dul síos amaċ, ar ḃótar na móna i mbárr an anama. Ḃí an oiḋċe maiṫ go leor ar dtús, aċt tar éis leaṫ-uaire do ṫuit sé ag báistiġ, agus ba ḋeacair agus ba ḃaoġalaċ é roṫaireaċt do ḋéanaṁ. Níor ṁó ná gur ṁoṫuiġ Caoiṁġín cé an saġas oiḋċe a ḃí ann. Ḃí fiaḃras 'na aigneaḋ ó ṁaidin, ċuir litir a ṁáṫair an oiread sin buaiḋearṫa air. Ba ḋoiliġ leis an méid trioblóiḋe agus duaiḋ a ḃí uirṫe agus ar a aṫair le déanaiġe—agus é féin ċóṁ aṫáraċ, ċóṁ neaṁ-ċuiṁneaċ a's do ḃéaḋ duine i dTír na nÓg! Ba ṁór an náire dó é sin, dubairt sé leis féin. Níor léir dó an fáṫ faoi nár sgríoḃ sé go minic ċuca; níor léir dó an fáṫ faoi nár ċuidiġ sé leo aċt ċóṁ beag. Saṁluiġeaḋ dó nárḃ é an duine céadna a ḃí ann um an am so ḃí ann seaċtṁain nó mí roiṁe sin. Aċt b'ḟearr a ḃeiṫ mall 'ná ró-ṁall, agus, le congnaṁ Dé do réiḋteoċaḋ sé gaċ rud láiṫreaċ baill, agus ḃéaḋ teolaiḋeaċt aca ar an ḃfeilm ḃig go lá a mbáis.

Nuair ṡroiċ sé Cluaintobair d'éiriġ a ċroiḋe. Do ṁotuiġ sé arís cóṁ-ċeangal iongantaċ idir a ċroiḋe agus gaċ rud a ḃain le n-a ḃaile dúṫċais. An trean-áit!—Ḃí sí beo, croiḋeaṁuil, ní raiḃ an spiorad céadna i n-aon áit eile.

Ḃí sé beagán déiḋeannaċ, agus níor casaḋ duine air i gCluaintobair féin. Ba ṁaiṫ an rud é sin, do ṡaoil sé. Níor ṁaiṫ leis labairt le duine ar biṫ no go mbéaḋ seanċus le n-a aṫair agus a ṁáṫair aige.

Ar teaċt do'n ḃóiṫrín dó ḃí deireaḋ leis an roṫaireaċt; b'éigin dó ṡiubal go dtí an teaċ.

Ní raiḃ solus le feicsint sa tiġ. Ċeap sé go raḃadar 'na gcodlaḋ. Do ḃuail sé ar an doras. Ciúineas! Tost! Do ḃuail sé arís. Do ḃuail sé arís eile. Ní raiḃ freagra ná fuaim le cloisint.

Do ḃuail sé arís, do ḃuail sé go raiḃ tuirse 'na láiṁ Níorḃ aon ṁaiṫeas dó é. Níor ṫáinig freagra ċuige, níor airiġ sé fuaim aċt fuaim an ḃuailte.

Ṫáinig eagla mór ar a ċroiḋe. Do ṡiubail sé ṫart timċeall an tiġe. D'féaċ sé ar na fuinneogaiḃ. Do ḃuail sé ar an ndoras arís.

Ṁotuiġ sé duine ag teaċt ó'n mbóiṫrín.

“Cé ṫú féin, nó cad tá uait?” arsan duine—Máirtín Spéaraiḋe a ḃí ann. “Naċ ḃfuil fios agat——”

“An tusa atá ann, a Ṁáirtín,” ar Caoiṁġín. “Táim ag bualaḋ an dorais le deiċ nóimid. Ní feadar cad tá orṫa istiġ.”

“Go ḃfóiriḋ Dia orainn an oiḋċe ḃeannuiġṫe seo,” ar Máirtín. “Ḃfuilim ag taiḋḃreaḋ, nó an é Caoiṁġín Ó Cearnaiġ féin atá ann?”

“Tá cuid de ann go cinnte,” ar Caoiṁġín, “aċt saoileann sé go ḃfuil cuid dá anam imṫiġṫe.”

“Agus i n-ainm Dé, a Ċaoiṁġín, cé'n fáṫ faoi go dtáinig tú annso an uair seo?”

“Níor ḃ'féidir liom teaċt níḋ ba luaiṫe,” ar Caoiṁġín. “Ḃí sé 'na oiḋċe nuair ṡroiċeamar Baile an t-Síoda Móna——”

“Aċt cé'n fáṫ go dtáinig tú i n-aon ċor?” ar Máirtín.

“Cé'n fáṫ faoi do dtáinig mé i n-aon ċor? Is aisteaċ an ċeist í sin, a Ṁáirtín. Ar maidin indiu fuair mé litir ó mo ṁáṫair——”

“Ar maidin indiu?”

"Sgríoḃ sí an litir tamall maiṫ ó ṡoin, aċt ḃíos ag dul ó áit go háit, agus ní ḃfuaras í go dtí maidin indiu. Duḃairt sí go raiḃ trioblóid ṁór orta——"

"Mo léan-ċreaċ géar!" ar Máirtín. "Trioblóid níḃ ba ṫruime ní raiḃ ar ċroiḋe máṫar i gCluaintobair riaṁ."

"I n-ainm Dé, a Ṁáirtín, cad tá dá ráḋ agat! Ná h-abair go ḃfuil aoinne aca marḃ." Agus do ḃuail sé ar an doras.

"Níl aoinne aca marḃ, buiḋeaċas mór le Dia," ar Máirtín, "aċt is iongnaḋ liom naċ ḃfuil an sgéal ar fad agat-sa, a Ċaoiṁġín."

"Is annaṁ a fuair mé tuairisg ó Ċluaintobair," ar Caoiṁġín. "Sgríoḃ na cailíní ċugam corr-uair ar dtús, aċt is fada ó ċuireadar oiread agus líne ċugam."

"B'ḟéidir go raiḃ fáṫ faoi sin, a Ċaoiṁġín. Ḃí cráḋ croiḋe orra, agus is boċt a ḃí an saoġal aca san Oileán Úr go dtí le déanaiġe."

"'San Oileán Úr!" ar Caoiṁġín, agus iongnaḋ an domain air. "Níor ċualas go raḃadar san Oileán Úr. Ná cailíní boċta!——"

"Ċualas do ṁáṫair ag ráḋ uair amáin nár ċeart an sgéal a ċur i n-úil duit fós. Ḃéaḋ sé ag déanaṁ buaiḋearṫa duit, adeir sí. Aċt ceapas go raiḃ sé agat—agus sgéal na mbuaċaillí leis—i ḃfad roiṁe seo."

"Sgéal na mbuaċaillí!" ar Caoiṁġín. "Ḃfuil Art agus Donnċaḋ imṫiġṫe mar an gcéadna?"

"Ċuadar leaṫ-ḃliaḋain roiṁ na cailíní," ar Máirtín. "Táid go léir i mBoston. Agus is dóċa go ḃfuil d'aṫair agus do ṁáṫair ḃoċt ann anois——"

Do ṗreab Caoiṁġín. Is beag nár stad a ċroiḋe.

"M' aṫair agus mo ṁáṫair imṫiġṫe! I n-ainm Dé ḃfuil tú dáiríriḃ, a Ṁáirtín?"

"Fairíor, a Ċaoiṁġín, táim lom dáiríriḃ, agus tá mo ċroiḋe cráiḋte faoi ráḋ a's go ḃfuilim. D' imṫiġeadar coictiġeas ó ṡoin beagnaċ. B'in é an báire donais orainn go léir."

Níor labair Caoiṁġín ar feaḋ tamaill. Agus annsin nuair laḃair sé ṡaoil Máirtín gur "taiḋḃse goṫa" a ḃí aige.

"Tuigim anois rudaí nár ṫuigeas ċeana i litir mo ṁáṫar," ar seisean. "Is náireaċ, is uaṫḃásaċ an sgéal é. Is orm atá an loċt ar mórán sliġṫe, aċt, ní raiḃ

eolas agam ar a stáid, agus níor ċuireadar i n-úil dam é——"

"Níor ċuireadar i n-úil d'aoinne é go dtí le déanaiġe," ar Máirtín. "Ṡaoileamar go rabadar compórdaċ go leór. Ċeapadar, mar duḃradar liom sa deire, go mbéaḋ aṫrú ar an sgéal ó ṁí go mí. Aċt ḃí fiaċa orṫa, agus ní raḃadar ábalta ar an cíos do ċur le ċéile. Duḃradar liom go raiḃ De Faoite (an tiġearna talṁan) foiġdeaċ go leór; aċt ba léir dóiḃ naċ mbéidís i n-ann sliġe beaṫaḋ d' ḟáġail annso, agus nuair ṫáinig na 'ticéidí' ó na cailíní——"

"Go ḃfóiriḋ Dia orṫa," ar Caoiṁġín de ġuṫ brónaċ. "Tá eagla orm go ḃfuil a gcroiḋe briste. Ḃí gráḋ an doṁain aca do'n ḃfeilm ḃig. 'Sé an mí-áḋ cráiḋte é nár sgríoḃadar ċugam i bfad ó soin. Sin rud naċ dtuigim i n-aon ċor."

"Ṫáinig an sgéal go Cluaintobair leaṫ-ḃliaḋain ó soin go raiḃ tú ar tí pósaḋ, agus——"

"Ní ḟeadar cé ċuir an sgéal sin go Cluaintobair," duḃairt Caoiṁġín leis féin. "Seán Ó Murċada, b'ḟéidir. . . . Ḃí an ceart sa sgéal," ar seisean ós árd, "agus tá bean óg, áluinn agam."

Ḃíodar ag cainnt i dtaoiḃ Úna ar feaḋ tamaill.

"Tá brón orm faoi an sgéal," ar Máirtín. "Aċt níl maiṫeas dúinn a ḃeiṫ ag fanaṁaint annso, a Ċaoiṁġín. Táim cinnte go ḃfuil tuirse agus ocras ort ċóṁ maiṫ le brón. Tar liom anois, mar fear maiṫ——"

"A Ṁáirtín, ḃfuil fios agat cé'n áit 'na mbéiḋ m'aṫair agus mo ṁáṫair ag fanaṁaint i n-Aimeirioca, nó cá ḃfuil na cailíní nó na buaċaillí?"

"Muise, go deiṁin, tá," ar Máirtín. "Is minic do ċualas an seolaḋ céadna. Seo é——"

"Fan nóimid, a Ṁáirtín."

Ṫóg sé leaḃrán cuiṁne agus peann luaiḋe as a ṗóca, agus annsin ċuaiḋ sé fá ḋéin lóċrainn an roṫair.

"Anois, a Ṁáirtín."

Ċuir Máirtín an seolaḋ i n-úil dó, agus sgríoḃ sé síos sa leaḃrán cuiṁne é.

"Go raiḃ míle maiṫ agat, a Ṁáirtín," ar seisean. "Táim buiḋeaċ ó ċroiḋe duit mar ġeall ar do ċinéaltas. Aċt ní raċaiḋ mé leat anoċt. Ní raċaiḋ mé isteaċ i do ṫiġ, ní raċaiḋ mé trasna táirrsiġe i gCluaintobair sul a

raċaiḋ mé tarsna táirsiġe an tiġe seo, tiġ m' aṫar féin, agus é féin agus mo ṁáṫair boċt istiġ róṁam. Agus déanfaiḋ mé sin, le congnaṁ Dé, sul a ḃéas an ḃliaḋain seo caiṫte. Tá sé orm anois gaċ rud do ṡocrugaḋ agus a ċur i gcóir, agus iad a ṫarraing ar ais ar an ḃfeilm ḃig."

"Aċt anoċt, a Ċaoiṁġín——"

"Táim ag dul ar ais go Baile Áṫa Cliaṫ. Béiḋ traen na litreaċ ag Baile an t-Sioda Móna ar a——"

"Go ḃfóiriḋ Dia orainn," ar Máirtín. "Béiḋteá marḃ amaċ 's amaċ. Agus béaḋ na coṁarsana ar buile——"

"Abair leo i mbárac, a Ṁáirtín, agus cuir i n-úil dóiḃ nár ḃ'ḟéidir liom fanaṁaint, agus nár ṁaiṫ liom fanaṁaint, mar ġeall ar an náire atá orm faoi sgéal agus staid m'aṫar agus mo ṁáṫar. Aċt nuair a ḃéas siad-san ar ais arís ní náire aċt bród a ḃéas orm agus mé i gCluaintobair."

Ċuaiḋ Máirtín go mór agus go fuinneaṁail i n-aġaiḋ imṫeaċta Ċaoiṁġín. Rud ċóṁ diṫċéillíḋe níor ċuala sé ariaṁ. Ḃí Caoiṁġín tuirseaċ tnáiḋte ċeana féin, agus ḃéaḋ sé leaṫ-ṁarḃ sar a mbéaḋ leaṫ an ḃealaiġ siuḃalta aige.

"Ní ḟanfaiḋ mé i gCluaintobair, ní laḃróċaiḋ mé leis na coṁarsana, ní raċaiḋ mé tarsna táirsiġe sa bparáirde nó go mbéiḋ m'aṫair agus mo ṁáṫair ar ais arís. Sin é a ḟaid 's a leiṫead agat, a Ṁáirtín," ar Caoiṁġín.

"Aċt tearduiġeann rud le n-iṫe uait, pé'r doṁan é. Caiṫfiḋ tú ḃeiṫ ciallṁar——"

"Dá mbéaḋ fleaḋ na ḃFiann féin ar siuḃal, a Ṁáirtín, níor ḃ'ḟéidir liom fanaṁaint. Ní féidir liom aon rud a ḃlaiseaḋ."

B'éigin do Ṁáirtín cead a ċinn a ṫaḃairt dó. Siuḃladar le ċéile suas an bóiṫrín, agus ar sroiċint an ḃóṫair ṁóir dóiḃ d'ḟág Caoiṁġín a ṡlán ag Máirtín, do léim sé ar a roṫar, agus as go bráṫ leis.

Do stad Máirtín ar an mbóṫar ar feaḋ tamaill, agus buaiḋirt ar a ċroiḋe. D'éirig an ġaoṫ, agus do ṫosnuig sé ag báisdiġ. Do ċrom Máirtín a ċeann agus do ċuaiḋ sé a ḃaile go brónaċ.

CAIB. A XX.—CAOIṀĠÍN AR IARRAIḊ.

Cailín an-aereaċ a b'eaḋ Úna do réir a carad. Ḃí an tuairim ċéadna ag Caoiṁġín féin ar dtús. Níorḃ eol do mórán aca ċóṁ smuainteaċ, ċóṁ intleaċtaċ, ċóṁ gráḋṁar agus a ḃí sí. Ṫuig Caoiṁġín an sgéal i bḟad roiṁe seo.

Ag dul ar ais go Ḃaile Áṫa Cliaṫ di baḋ ḋóiġ le duine naċ raiḃ sí aereaċ ná sonasaċ ariaṁ. Ḃí uaigneas ṫar meoḋan uirṫe. Ḃí brón uirṫe um an am so faoi naċ ndeaċaiḋ sí i n-éinfeaċt le Caoiṁġín go Cluaintobair. Ḃí a croiḋe ag cur ṫar maoil le grá ḋó, agus ba ḋoiliġ léi iad a ḃeiṫ i bḟad ó ċéile ar feaḋ aon lae aṁáin.

Níor ṫáinig Caoiṁġín ar ais ar n-a ḃáraċ. Ḃí sí cinnte go mbéaḋ sé ar ais um tráṫnóna, mar duḃairt sé naċ ḃfanfaḋ sé i dtiġ a aṫar aċt ar feaḋ oiḋċe aṁáin agus go ḃfágfaḋ sé Cluaintobair roiṁ an nóin. Aċt ṫáinig an oiḋċe agus ní raiḃ sé le feicsint. Ṡaoil sí annsin gur ṁian leis fanaṁaint sa tsean-áit ar feaḋ oiḋċe eile. B'ḟéidir go raiḃ sé tuirseaċ, nó b'ḟéidir go raiḃ an trioblóid níḋ ba ṁeasa 'ná do ṡaoil sé. Aċt ḃí iongnaḋ uirṫe faoi nár ċuir sé sreang-sgéal ċuiċe. Annsin ċuiṁniġ sí go nduḃairt sé léi go minic go raiḃ Cluaintobair i bḟad ó ḃaile agus ó ṡráid-ḃaile féin. Ḃí sí cinnte, áṁṫaċ, go ḃfaiġfeaḋ sí litir uaiḋ ar maidín lá ar n-a ḃáraċ.

Ṫáinig an lá, aċt níor ṫáinig litir agus níor ṫáinig Caoiṁġín. D'éiriġ sí uaigneaċ, buaiḋearṫa; aċt ċeap sí go raiḃ sé ar a ḃealaċ agus go mbéaḋ sé i mBaile Áṫa Cliaṫ roiṁ tuitim na h-oiḋċe. Aċt ní raiḃ.

Ṫáinig an tríoṁaḋ lá, aċt ní raiḃ tásg ná tuairisg air. Ṫáinig imniḋe ṁór uirṫe annsin. Ċuaiḋ sí ċun oifige an ṗorta agus ċuir sí sreang-sgéal ċuige, ag fiafruiġe de cionnus mar ḃí an sgéal aige agus cé'n uair a ḃéaḋ sé ar ais.

Ḃí sí ag fanaṁaint go mí-ḟoiġdeaċ le freagra ar feaḋ i bḟad. Fá ḋeireaḋ ṫáinig sgéal ċuice ó oifig an ṗorta—ní raiḃ an "t-addressee" le fáġail: deirtear go ndeaċaiḋ sé go Baile Áṫa Cliaṫ cúpla lá roiṁe sin!

Ṫáinig iongnaḋ agus eagla uirṫe. Aċt tar éis tamaill di ag smaoineaḋ d'éiriġ sí go h-obann. "An páipéar, b'ḟéidir," ar sise. Cuireaḋ ar ġnó éigin áirṫe go minic é. B'ḟéidir go ḃfuair sé sreang-sgéal ón árd-ṫuairisgeoir,

agus go raiḃ sé ag obair i n-áit éigin fá'n dtuaiṫ. Aċt cé'n fáṫ faoi nár sgríoḃ sé ċuice féin?

Ċuaiḋ sí fá ḋéin na h-oifige. Duḃairt cléireaċ léi náċ ḃfaca sé Caoiṁġín Ó Cearnaiġ le fada, aċt b'ḟéidir go mbéaḋ sgéal le fáġail i Roinn na Tuairisge. Ċuaiḋ sé go seomra áiriṫe. Ṫáinig sé ar ais tar éis cúpla nóimid. Ní raiḃ Mac Uí Ċearnaiġ tagaiṫe fós, duḃairt sé, agus níor ṫáinig sgéal uaiḋ. Ḃí iongnaḋ orṫa faoi sin, óir baḋ ċeart dó ḃeiṫ ar ais cúpla lá roiṁe sin.

Ḃí eagla mór ar ċroiḋe Úna annsin. Ċuaiḋ sí ar ais go tiġ an Ċanónaiġ. Ḃí an Canónaċ as baile. Ċeap sí gur ċeart di dul go Cluaintobair gan ṁoill ar lorg eolais: ḟaoil sí nár ḃ'ḟéidir léi fanaṁaint i mBaile Áṫa Cliaṫ ar aon ċuma. Duḃairt bean a' tiġe naċ mbéaḋ sí i gCluaintobair roiṁ tuitim na h-oiḋċe agus go mbéaḋ sé ċóṁ maiṫ di fanaṁaint go maidin. Duḃairt Úna go raiḃ mórán ama caillte ċeana, go raiḃ eagla uaṫḃárac uirṫe, agus nár ṁór di brostú. . . .

Ḃí tuitim na h-oiḋċe ann nuair ṡroiċ sí Baile an tSíoda Móna féin. Ní raiḃ an "baile" le feicsint, oir ḃí sé leaṫ-ṁíle ón traen-ṗort, aċt ḃí teaċ órda i n-aice leis an mbóṫar iarainn. Ċuaiḋ Úna fá ḋéin an tiġe órda ċun cupán tae fáġail agus réiḋteaċt do ḋéanaṁ i dtaoiḃ carra go Cluaintobair.

Ṫug bean an tiġe órda fá deara go raiḃ deifir agus imniḋe uirṫe.

"Is fada an bealaċ é," ar sise go cineálta, nuair ċuir sí an cupán os coṁair Úna, "agus is léir go ḃfuilir tuirseaċ go leór ċeana féin——"

"Ḃfuil eolas agat ar Ċluaintobair?" ar Úna.

"Níl," arsan ḃean, "aċt ċualas go minic go ḃfuil an bóṫar an-ḟada agus an-uaigneaċ. Agus is iomḋa duine a ċonnaic taiḋḃrí ar an mbóṫar céadna ist-oiḋċe."

Do ṫráċt sí ar na taiḋḃrí go ceann tamaillín.

"Is fada agus is contaḃarṫaċ an bealaċ é," ar sise. "Aċt b'ḟéidir go ḃfuil rudaí níos measa 'ná taiḋḃrí ann. An fear óg boċt a ṫáinig annso ó Ċluaintobair i dtús na seaċtṁaine, ní ḟaca sé ṫaiḋḃse, aċt fuair sé——"

"Cé an fear?" ar Úna, ag preabaḋ. D'ḟéaċ bean an tiġe órda uirṫe go géar aċt go cineálta.

"Táinig fear óg annso oiḋċe Dé Luain, nó maidin Dé Máirt ba ċeart dam a ráḋ," ar sise. "Ní ḟeadar cé h-é féin. Ḃí sé ag féaċaint go lag, tuirseaċ, brónaċ. Duḃairt sé go dtáinig sé ar a roṫar ó Ċluaintobair i gcóir traen na litreaċ go Baile Áṫa Cliaṫ, aċt ḃí sé ró-ḋéiḋeannaċ—deiċ nóimid nó mar sin; ḃí an donas ar an oiḋċe, agus ní raiḃ sé i n-ann siuḃal go mear. Duḃairt sé go mbéaḋ sé amuiġ i gcóir an ċéad traen eile ar maidin lá ar n-a ḃáraċ, aċt nuair ṫáinig an ṁaidin ḃí an fear boċt i gcruaḋ-ċás, agus tá sé i gcruaḋ-ċás ó ṡoin—fiaḃras inċinne air."

Ḃain na focla deireannaċa geit ṁór as Úna.

"Cé an saġas fir é féin?" ar sise.

Ṫug an ḃean gearr-ṫuairisg di.

Do ṗreab Úna 'na seasaṁ.

"Ċuaiḋ m'ḟear-céile féin go Cluaintobair maidin Dé Luain," ar sise. "Níor ṫáinig sé ar ais go Baile Áṫa Cliaṫ, agus tásg ná tuairisg ní ḟuaras air ó ṡoin. Tá mo ċroiḋe beagnaċ briste. Is cosaṁail gurab é an fear——"

"Go ḃfóiriḋ Dia orainn! Is aisteaċ an sgéal é," arsa bean an tiġe ósda, ag preabaḋ. . . .

Ċuadar suas na staiġrí. Ċuadar isteaċ i seomra mór. Ḃí banaltra 'na suiḋe cois leabṫa. Ḃí Caoiṁġín 'na luiġe sa leabaiḋ.

CAIB. a XXI.—AN FIAḂRAS.

An staid 'na raiḃ Caoiṁġín ḃí sé go dona. Is beag nár ḃris croiḋe Úna an oiḋċe sin agus í ag freastal agus ag faire. Is iomḋa oiḋċe freastail de'n tsaġas céadna a ḃí roimpe.

Nuair d'ḟág Caoiṁġín slán aici i gCúige Ċonnaċt ní raiḃ rian ná cosaṁlaċt teinnis air gioḋ go raiḃ sé buaiḋearṫa brónaċ. Ḃí sé láidir go leor i gcóṁnuiḋe. Dá ḃríġ sin do b' iongnaḋ léi mar ṫuit sé ċóṁ breoiḋte sin go h-obann. Ċuir sí nóta ċun an Ċanónaiġ le cur i n-iúl dó cá raiḃ sí agus 'ġá ráḋ go raiḃ fiaḃras mór ar Ċaoiṁġín. Ċeap sí fós gur ċeart an sgéal a ċur ċun a aṫar agus a ṁáṫar. Ṁiniġ sí an ceist do ṁuinntir an tiġe ósda, agus is orṫa ba ġearr an ṁoill teaċtaire a ċur go Cluain-

tobair. Ṫáinig an teaċtaire ar ais agus duḃairt sé le h-Úna go raiḃ an t-aṫair agus an ṁáṫair imṫiġṫe go h-Aimeirioca le breis agus coictiġeas. Do ċrom Úna a ceann agus ṫáinig deora 'na ṡúiliḃ. Ṫuig sí go maiṫ annsin cad do ṫuit amaċ do Ċaoiṁġín.

Duḃairt an teaċtaire fós go raiḃ brón ar na sean-ċoṁarsana fá'n sgéal go raiḃ Caoiṁġín ar an leabaiḋ breoiḋte. Ḃí gac aoinne ag tráċt ar a ċuairt go Cluaintobair san oiḋċe agus ar an seanċus le Máirtín Gréasaiḋe. Ḃí Máirtín ag innsint an sgéil do ló a's d'oiḋċe. D'innis sé ó ṫús go deireaḋ do'n teaċtaire é. D'innis an teaċtaire ó ṫús go deireaḋ do Úna é. Ḃí gaċ rud soiléir annsin.

Ṫáinig Máirtín féin agus a lán eile do na sean-ċoṁarsana go Baile an t-Síoda Móna ar lorg eolais faoi an stáid 'na raiḃ Caoiṁġín. Ṫáinig cuid aca go minic. Ba ṁór an ċeist a ḃí orṫa 'na ṫaoiḃ ar dtús. D'ḟan Máirtín agus cuid eile aca san áit ar feaḋ na h-oiḋċe ar ṫáinig iompóḋ an ḟiaḃrais, agus níor imṫiġeadar a ḃaile no go ḃfuaireadar amaċ ó Úna go raiḃ rian bisiġ le feicsint. Is orṫa a ḃí an t-áṫas annsin. Níorḃ ḟada go dtáinig an lá nuair aduḃairt Úna go raiḃ an " baoġal " ṫart do réir an doċtúra. Ḃí éadtromú croiḋe i gCluain-tobair an oiḋċe sin.

Annsin ċuiṁnig Úna ar rudaí nár ḃ'ḟéidir léi bacaḋ leo roiṁe sin. Ċuir sí nóta ċun an árd-ṫuairisgeora dá ċur i n-úil dó cad a ṫuit amaċ do Ċaoiṁġín agus an feaḃas a ḃí ag teaċt air. Ċuir sí litir ṁór ċun an Ċanónaiġ, litir 'na raiḃ bród agus mór-ġáirdeaċas agus buiḋeaċas ó ċroiḋe mar ġeall ar an ḃfeaḃas ċéadna.

Nuair ṫáinig Caoiṁġín ċuige féin níor ġáḃaḋ dó míniuġaḋ a ṫaḃairt dá ṁnaoi. Ḃí bród an tsaoġail láiṁe air faoi go ḃfuair sí amaċ an áit 'na raiḃ sé, agus faoi go raiḃ sí ag freastal air i rit an ḟiaḃrais. Ba ḋóiġ leis ar dtús gur aingeal a ḃí cois na leabṫa.

Maidin aṁáin ḃíodar ag caint faoi an oiḋċe ar ar ṫuit sé breoiḋte.

" Ḃí an donas ar an aimsir sa deireaḋ," ar seisean, " agus bí an donas orm-sa fós. Aċt duḃairt mé liom féin gur ṫuilleas é, agus a ḋá oiread leis. Ḃíomar ag caint go minic faoi ' ċéasaḋ an ġnáṫ-ḋuine.' Ṫuigeas é go maiṫ annsin, agus céasaḋ an anama ċóṁ maiṫ leis.

Do ċuimniġeas ar a lán aduḃrais an lá úd a ḃíomar cois na fairrge i bFine Gall. Ḃí tráċt agat ar ḟear óg agus ar ṁnaoi óig a ṫréig a n-árd-náḋúir, a ċuir spéis i ngráḋ, i n-aoiḃneas, i ndíoṁaointeas, gan suim i n-aon rud aċt aṁáin iad féin——"

"Ná bac leo," ar Úna. "Ní ḃaineann siad linne. Tuigim a lán rudaí anois nár ṫuigeas i gceart an uair sin. Táim i bfad níos ciallṁaire indiu. Bean atá ionam anois. Tréigean na h-árd-náḋúire, an eaḋ! A' gceapann tú gur ṫréig sinne ár n-árd-náḋúir—an méid atá againn—nuair ṗósamar le céile. Má ċeapann tú aṁlaiḋ béiḋ troid eadrainn, a Ċaoiṁġín Uí Ċearnaiġ.

"Ní ċeapaim," ar Caoiṁġín ag gáire, "aċt sar a ṗós mé tú baḋ ċeart dam a ḃeiṫ cinnte go raiḃ teolaiḋeaċt ag m'aṫair agus ag mo ṁáṫair, go raḃadar compórdaċ ar an bfeilm ḃig. Rinne mé dearmad mór, agus is beag nár ċaill mé mo ṁeaḃair nuair fuair mé amaċ an ċaoi 'na raḃadar."

Do ṗóg Úna é.

"Déanfaiḋ sin anois," ar sise. "Ná bíoḋ ceist ort as so amaċ. Ḃéiḋ gaċ rud socruiġṫe i gceann tamaillín. 'Sí an ḟírinne ġlan a ráḋ go bfuil do ċroiḋe ró-ḋoiṁin agus ró-ġráḋṁar, agus ní mór duit ḃeiṫ cúramaċ nó béiḋ sé dá ċéasaḋ i gcoṁnuiḋe."

Maidir leis an imirc do ṡaoil sí go raiḃ an oiread loċta ar an aṫair agus an ṁáṫair agus a ḃí ar Ċaoiṁġín aċt ní duḃairt sí ós árd é.

Ċóm luaṫ agus ḃí Caoiṁġín i n-ann sgríoḃaḋ arís ċuir sé litreaċa ċun an aṫar agus na máṫar, agus ċun na mbuaċaillí agus na gcailíní agus ċun an tiġearna talṁan. Ċuir sé airgead ċun an aṫar i gcóir an turais ar ais go hÉirinn. Do ċuir sé rudaí eile ċun cinn. Ní raiḃ a lán airgid fágṫa aige féin sa deireaḋ, aċt ḃí a ċroiḋe agus a aigne sásta.

Sgríoḃ sé ċun an árd-ṫuairisgeora, agus fuair sé freagra go luaṫ.

"Tá buaiḋirt an domain orm i do ṫaoiḃ," arsan t-árd-ṫuairisgeoir, "aċt tá áṫas mór orm faoi go bfuilir ag éirġe láidir. Ná tig ar ais i n-aon ċor no go mbéiḋ tú ċóm slán agus do ḃí tú riaṁ. Tá 'An t-Sean-ḃean Liaṫ' níos diṫċéillíḋe 'ná do ḃí sí riaṁ. Dar ndóiġ tá mé liaṫ aici."

Tamall 'na ḋiaiḋ sin ċuaiḋ Caoiṁġín agus Úna go dtí gleanntán deas, deic míle ó Ḃaile an tSíoda Móna. Ḃíodar annsin ar feaḋ trí seaċtṁaine, agus ḃí an oiread eile áṫais orṫa a's mar ḃí ins na laeṫeannta a ċaiṫeadar cois na fairrge i ḃFine Gall tar éis an ṗósta.

CAIB. A XXII.—AN DROĊ-SGÉAL A FUAIR CAOIṀĠÍN.

D'ḟág Caoiṁġín agus Úna a d'' Tír na nÓg '' fán dtuaiṫ, agus ċuadar ar ais go Ḃaile Áṫa Cliaṫ. Aċt ḃí Tír na nÓg 'na gcroiḋṫe agus 'na n-anamainn féin, agus nuair ċuireadar fúṫa sa dtigín i nDuṁaċ Muirḃṫean do ṡáruiġ a sóġ agus a n-aoiḃneas agus a n-áṫas ar a raiḃ orṫa riaṁ. Ṡaoil Caoiṁġín gur spiorad a ḃí i n-Úna, agus do ċrom sé arís an ċéad lá ar an '' leaḃar mór '' do sgríoḃaḋ. Ṁeas sé go mbéaḋ an leaḃar go h-áluinn, agus go mbéaḋ saoġal aoiḃinn i gcinneaṁain dó féin agus dá ṁnaoi ġleoiḋte, ġráḋṁair. Fuair sé litir ó n-a ṁáṫair a ċuir bród agus suaiṁneas ar a ċroiḋe. Duḃairt sí go raḃadar slán, croiḋeaṁail tar éis na trioblóide, agus go mbéidís ar ais ar an ḃfeilm ḃig i gceann ráiṫe, le congnaṁ Dé. Ċuir Aimeiriocá sgáṫ agus sgannraḋ orṫa, agus ṡaoil sí ar uairiḃ go raiḃ sí ag siaḃránaċt.

Ar maidin Dé Saṫairn 'seaḋ ṫáinig Caoiṁġín agus Úna ar ais go Ḃaile Áṫa Cliaṫ. Dia Luain 'na ḋiaiḋ sin ċuaiḋ Caoiṁġín ċun na h-oifige.

Ṫáinig iongnaḋ air nuair a ċonnaic sé an t-árd-ṫuairisgeoir. Ḃa ċosaṁail go raiḃ rud éigin ag déanaṁ buaiḋearṫa dó.

'' Ḃfuil tú ċóṁ láidir a's do ḃí tú riaṁ,'' arsan t-árd-ṫuairisgeoir.

'' Táim,'' ar Caoiṁġín, '' agus i ḃfad níos láidire, buiḋeaċas mór le Dia.''

'' Is aoiḃinn liom é sin,'' arsan t-árd-ṫuairisgeoir. '' Duḃairt mé leat sa litir gan teaċt ar ais no go mbéiteá ċóṁ láidir agus do ḃí tú riaṁ.''

Ḃí sé ag smaoineaḋ ar feaḋ tamaillín.

'' Tá tú óg, a Ṁic Uí Ċearnaiġ,'' ar seisean fá ḋeoiḋ, '' agus tá tú láidir, agus tá misneaċ agat. Tá go maiṫ.''

Do smaoiniġ sé ar feaḋ tamaillín eile.

"Tigeann fearg luinne orm anois agus arís faoi an oifig seo," ar seisean. "Bím ar tí imṫeaċt aisti agus as Éirinn ar fad. Saoilim ar uairiḃ gur ionann an Diaḃal agus 'An t-Sean-Ḃean Liaṫ'! Tá sí amaideaċ, tá sí neaṁ-ṁisneaṁail, tá sí tíoránta."

"Cad tá ort i n-aon ċor?" ar Caoiṁġín.

"Fearg," arsan t-árd-ṫuairisgeoir. "Tá sé orm droċ-sgéal a ċur i n-úil duit. Níl leiġeas agam air."

"Ní gáḃaḋ ḋuit an méid sin a ċur i n-úil dam," ar Caoiṁġín. "Tuigim go maiṫ é."

"Duḃairt me leat i litir a ċuireas ag triall ort tamall ó ṡoin go dtáinig sgannraḋ orṫa annso faoi an sgéal úd san uimir áiriṫe. Ceapadar gur 'fear contaḃarṫaċ' a ḃí ionnat agus go raiḃ an donas déanta. Ḃíodar ag fanaṁaint le h-uain no 'seans' ċun an ruaig a ċur ort. 'Seaḋ. Níor ṫáinig tú ar ais nuair ḃí an obair críoċnuiġṫe agat i gCúige Ċonnaċt agus ní ḟuair mé tásg ná tuairisg ort no go raiḃ cúpla seaċtṁain caiṫte."

"Ḃí fiaḃras inċinne orm," ar Caoiṁġín.

"Tá ḟios agam go raiḃ," arsan t-árd-ṫuairisgeoir, "aċt ní raiḃ a ḟios agam ar dtús, agus ḃí iongnaḋ an domain orm faoi nár ṫáinig míniuġaḋ nó teaċtaireaċt éigin ċugam. Tar éis seaċtṁaine fuaras orduġaḋ ċun duine eile a ċur i do ṗost, agus b'éigin dom é ḋéanaṁ——"

"Aċt nuair ṫáinig eolus ar an stáid 'na raḃas——"

"Ḃí an duine eile san bpost," arsan t-árd-ṫuairisgeoir go brónaċ. "Níor ṁaiṫ liom an sgéal a ċur i n-úil duit ċóṁ fada agus do ḃí tú lag. Anois——"

"Níl post le fáġail agam," ar Caoiṁġín.

"B'ḟéidir go mbéaḋ post le fáġail i gceann tamaill," arsan t-árd-ṫuairisgeoir. "Déanfaiḋ mé mo ḋíṫċeall ar do ṡon. Aċt tá eagla orm go bfuil ár 'ndaoine móra' go mór i d'aġaiḋ mar ġeall ar an sgéal úd agus mar ġeall ar do ḃaraṁla agus do smaointe faoi go leor rudaí. Is fearr do ḋuine—fear páipéir nuaiḋeaċta go h-áiriṫe—gan a smaointe a noċtaḋ i n-Éirinn. Tá náiṁde an smaoiniġṫe ró-láidir."

"Tá aṫrú ag teaċt ar Éirinn," ar Caoiṁġín.

"Go mall," arsan t-árd-ṫuairisgeoir. "Agus tá an ċuid is mó d' Éirinn feoċta ag an aineolas agus an

mí-ṁeisneaċ. Tearduiġeann Cúċulainn nua, Cúċulainn intleaċtaċ, uainn, agus níl sé le fáġail."

"Tá an spiorad ins na daoine, aċt tá sé fá ċeilt fós," ar Caoiṁġín. "'Sé an rud atá rómainn 'ná an 'gnáṫ-ḋuine' atá i ngaċ aoinne a ḃualaḋ fá ċos, agus an 'fíor-ḋuine' a ċur i n-uaċtar. 'Na ḋiaiḋ sin béiḋ Ríoġaċt Neiṁe againn—nó ionainn."

"Ní ḃéiḋ sí san oifig seo go dtóġfar Cúċulainn mar eagarṫóir agus Prometeus mar 'ṫuairisgeoir iasaċta'" arsan t-árd-ṫuairisgeoir.

CAIḂ. A XXIII.—LAETEANNTA AN DÓLÁIS.

Níor ṡaoil Caoiṁġín ar dtús go raiḃ an sgéal leaṫ ċóṁ dona aige agus do ċeap an t-árd-ṫuairisgeoir é a ḃeiṫ. Go deiṁin níor ṡaoil sé go raiḃ sé go dona ar ċor ar biṫ. Ḃí sé tuirseaċ de ṫuairisgeoireaċt—an sagas di a ḃí ag teardáil ón 'tSean-ḃean Liaṫ' pé sgéal é. An dúil ṁór a ḃí aige i litriḋeaċt, ḃí sí ag éirġe níḋ ba ḋéine agus níḋ ba láidire le déanaiġe 'ná mar ḃí sí ċeana. Ċeap sé gur ṁitid dó fíor-iarraċt a ḋéanaṁ i gcóir saoġail sásaṁail, litearḋa.

Ḃí go maiṫ. Do ċuir sé snas agus slaċt ar an gcéad ċuid de'n leaḃar fá "Ċreideaṁ agus Saoṫar ár Sinnsir," an leaḃar 'nar ṫráċt sé faoi "an ċóiṁ-ċeangal atá idir diaṁaireaċt agus fíor-ṡíḃialtaċt." Do ċuir sé ċun carad í—duine mór de Ċonnraḋ na Gaeḋilge.

Níorḃ ḟada gur ċasadar ar a ċéile.

"Tá an leaḃar léigṫe agam," arsan duine mór. "Do ṫaitnig sé go mór liom féin. Aċt ní féidir leis an gConnraḋ é ḟoillsiuġaḋ. Tá rudaí ann agus níor ṁaiṫ le daoine áiriṫe a n-innsint ná a gcraoḃsgaoileaḋ. Sgaipfeaḋ an leaḃar an iomarca eolais imeasg an tsluaiġ."

"Ní féidir é sin a ḋéanaṁ," ar Caoiṁġín; "ní féidir an iomarca eolais a spaipeaḋ i n-aon tír."

"Is féidir—i n-Éirinn," arsan duine mór. "Is contaḃarṫaċ an rud an t-eolas. Ní fuláir do'n Ċonnraḋ a ḃeiṫ an-ċúramaċ. Caiṫfiḋ sé ḃeiṫ ċóṁ glic le sean-ṁionnaċ."

"Ní ḟeicim aon ċóiṁ-ċeangal idir fírinne staire agus sean-ṁionnaċ," ar Caoiṁġín.

Do ġaḃ gáire an duine mór.

“Tá sin go maiṫ,” ar seisean. “Aċt is fearr gliocas an tsionnaiġ 'ná fírinne staire i n-Éirinn go fóill. Rud eile. Ní ṫaiṫneoċaḋ an leaḃar leis na Gaeḋeala féin. Na daoine a ḃíos ag innsint sgéal cois na teineaḋ insa nGaeḋealtaċt, ní ḃéaḋ baint aca leis. Is rud fá leiṫ an aigne Ġaeḋealaċ, agus ní dóiġ liom go ḃfuil an diaṁaireaċt agus an ḟeallsaṁnaċt úd oireaṁnaċ di ar aon ċor.”

“Aċt tráċtann sé ar aigneaḋ ár sinnsir róṁann,” ar Caoiṁġín. “Aigne Ġaeḋealaċ a ḃí aca súd! Tá daoine ag tráċt faoi an nGaeḋealtaċt le déanaiġe agus níl eolus aca aċt ar iarsma beag de'n Ġaeḋealtaċt—an t-iarsma beag atá le fáġail indiu: aon lá as milliún beo-laeṫeannta na Gaeḋealtaċta. Is beag an truim a ċuireann siad insan mór-Ġaeḋealtaċt ḋo-ḟeicsionaiġ.”

“D'ḟéidir é,” arsan duine mór. “Aċt níl an t-am tagaiṫe fós. Tá aigne na n-Gaeḋeal indiu ċóṁ simpliḋe, creidmeaċ le h-aigneaḋ leinḃ. 'Seaḋ, go díreaċ. Leanḃ na hEorpa an Gaeḋeal. Ní sgéala na Saoi aċt sgéala na síḋe atá ag teasdáil uaiḋ.”

Ḃí an rud céadna le ráḋ ag daoine móra eile agus ag daoine beaga ċóṁ maiṫ leo. Ní raiḃ foillsiġṫeoir i n-Áṫ Cliaṫ toilteannaċ an leaḃar do ċraoḃsgaoileaḋ. Ṫáinig iongnaḋ orṫa 'na ṫaoiḃ. Ḃéaḋ sé ċóṁ maiṫ do Ċaoiṁġín iarraiḋ ar Ḟear na Gealaiġe é foillsiú.

Duḃairt a lán naċ raiḃ smaointe ná litriḋeaċt ag teasdáil ó na Gaeḋeala. Duḃraḋ fós naċ raiḃ smaointe ná litriḋeaċt ag teasdáil ó na h-Éireannaiġ naċ raiḃ teanga a sinnsir aca. Ní raḃadar ag teasdáil i n-aon áit sa tír aċt aṁáin ó ċorr-ḋuine. Do b'aisteaċ an rud é, aduḃairt Caoiṁġín leis féin. Níor ċreid sé é, ar dtús. Aċt na neiṫe liteardḋa a sgríoḃ sé, i nGaeḋilg nó i Sacs-Ḃéarla: neiṫe a ḃain le feallsaṁnaċt, le h-árd-smaointe, le h-anam, le h-intleaċt, ní ċuirfeaḋ aoinne i gclóḋ iad i ḃfuirm leaḃair, agus is beag eagarṫóir páipéir a léiġfeaḋ iad ar fad. Duḃraḋ leis i gcoṁnuiḋe ná tuigfeaḋ an sluaġ iad.

“An raḃas ag taiḋḃreaḋ?” ar seisean i litir do'n Aṫair Muiris. “An raḃamar go léir ag taiḋḃreaḋ le linn an Oireaċtais úd—fadó, mar ṡaṁluiġeann sé dom féin anois. Cá ḃfuil an ‘Éire nua’? Cá ḃfuil an ‘spiorad nua’? Cá ḃfuil an intleaċt mór a ḃí ag éiriġe..

ḋar linn? B'ḟéidir go ḃfuilid go léir ann, aċt ní léir dom go ḃfuil. Tá an donas ar mo ṡaoġal-sa, agus ní ḟeadar 'on doṁan cad is cóir dom a ḋéanaṁ. Litríḋeaċt i mBaile Áṫa Cliaṫ—Faraor! Ċím anois go mbéaḋ sé ċóṁ maiṫ dom ḃeiṫ ag gabáil aḃráin don life. Ní féidir liom port ḟáġail i n-oifig aon ṗáipéir eile. Rinne mé go leor iarraċta. Bíonn mo ċroiḋe cráiḋte go minic. Sa maidin, áṁṫaċ, bíonn aoibneas agus draoiḋeaċt ar mo ċroiḋe, agus bíonn dóċas an doṁain agam. Um ṫráṫnóna, tar éis mé a ḃeiṫ ar lorg oibre ó áit go h-áit, agus i n-oifigí do gaċ uile ċineál—mo ċreaċ cráiḋte!

“Tá saġas scannraḋ ar an ṁnaoi, aċt ní leigeann sí uirṫe go ḃfuil. Tá mo ċroiḋe céasta 'na taoiḃ ó ló go ló. Deireann sí ó am go h-am go gcaiṫfiḋ sinn imṫeaċt as Éirinn. Agus an t-aṫair agus an ṁáṫair ar tí teaċt ar ais, agus dóċas 'na gcroiḋe!—ní heol dóiḃ an stáid 'na ḃfuilmid. Duḃras go minic go dtigeann anam duine ar an doṁan i dtreo go mbéaḋ caṫ agus cleaċtaḋ aige. Caṫ agus cleaċtaḋ! Caṫ agus cleaċtaḋ i gcoṁnuiḋe, gcoṁnuiḋe! 'Seaḋ, duḃras é roiṁe seo; tuigim agus moṫuiġim anois é.”

Duḃairt an t-Aṫair Muiris go mb' ḟearr do Ċaoiṁġín agus Úna Baile Áṫa Cliaṫ d'ḟágáil agus dul go Cluain-tobair. Béaḋ saoġal sonasaċ aca ar an ḃfeilm ḃig, dar leis, agus tar éis oibre an lae béaḋ sé ar a ċumas litríḋeaċt a ḋóṫain do ċumaḋ. “Duḃras leat i ḃfad ó ṡoin go ḃfuil ‘mianaċ smaointe’ le fáġail fá'n dtuaiṫ, agus go ḃfuil doṁan intinne fá leiṫ ag muintir na tuaiṫe. Tiocfaiḋ nua-litríḋeaċt na h-Éireann ó'n dtuaiṫ. Na bailte móra atá againn tá siad feoċta, loitiġte. Níl spiorad Ċríost ná spiorad Ċúċulainn ionta. Fill ar an ḃfeilmeoireaċt, a Ċaoiṁġín, agus béiḋ áḋḃar filiḋeaċta agus áḋḃar litríḋeaċta i do ċroiḋe gaċ lá. 'Seaḋ, agus béiḋ rud atá i ḃfad níos fearr ionat—béiḋ Ríoġaċt Neiṁe le moṫuġaḋ ionat. Táim ċóṁ sona le naoṁ agus mé ag obair ar an ṗarc mór annso i nGortruaḋ. An ḟeilmeoireaċt go bráṫ!”

“Anois agus arís,” ar Caoiṁġín 'na ḟreagra, “saoilim go ḃfuil an ceart agat, agus gur cóir dom dul ar ais go Cluaintobair. Aċt is sgríḃneoir mé gan aon ġó, agus tá sé buailte isteaċ im' aigneaḋ go ḃfuil neiṫe im' intinn gur cóir dom a gcraoḃsgaoileaḋ. Aċt níl sliġe ná uain

agam ċun é sin do ḋéanaṁ. Tá an ḟírinne agat mar ġeall ar na bailte móra. Tá siad feoċta, loitiġṫe. Aċt níl. Tá anam i ngaċ duine atá 'na ċoṁnuiḋe ionta. 'Sé an donas é go ḃfuil na 'gnáṫ-ḋaoine' i n-uaċtar. Ní fuláir dúinn ḃeiṫ foiġdeaċ agus ár ndiṫċioll do ḋéanaṁ gaċ lá dá maireann sinn ċun an 'ḟíor-ḋuine' atá fá ċeilt i ngaċ caṫruiġṫeoir a ṁúsgailt.

"Ṫug an Canónaċ Ó Maoilḃeanna seanmóirí iongantaċa uaiḋ le déanaiġe. Ċuir sé sgannraḋ ar a lán, óir ḃí bríġ a ṫeagaisg fíor-ċosaṁail le cumannaċt. Ḃéiḋ éirġe amaċ imeasg na mboċt lá éigin, duḃairt sé, agus baḋ ṁaiṫ leis é. Tá mé féin boċt go leor anois, agus támuid i gcruaḋċás. Tá imniḋe ṁór orm faoi an ṁnaoi. Is dóċa go raċaiḋ sinn go Cluaintobair i ndeire na tréimse. . . ."

Tamall 'na ḋiaiḋ sin ṫáinig sgannraḋ mór ar Ċaoiṁġín. Do ḃuail Úna breoite. D'éiriġ sí níḋ ba laige ó ló go ló. Ṫáinig an doċtúir ċuice, ṫáinig an Canónaċ gaċ lá dá féaċaint. I gceann coicṫiġise ċeap gaċ aoinne aċt aṁáin Caoiṁġín go raiḃ an bás i ngar di, agus maidir le Caoiṁġín féin gioḋ go raiḃ dóċas aige fós ḃí sé beagnaċ as a ṁeaḃair.

"A Ċaoiṁġín," ar sise tráṫnóna, "is minic a ḃíomar ag tráċt ar an mbeaṫaiḋ agus ar an mbás; is minic aduḃrais naċ ḃfuil sa mbás aċt aṫrú clóḋa; is minic aduḃrais go raiḃ cóiṁ-ċeangal agus cáirdeas idir ár n-anmanna fad ó, agus go mbéiḋ cóiṁ-ċeangal agus cáirdeas eatorṫa go deo na ndeor. Anois, a Ċaoiṁġín, éiriġeaḋ do ċroiḋe, agus bíoḋ meisneaċ agat, agus bíoḋ dóċas ionat. Agus béiḋ m'anam i ngar duit i gcoṁnuiḋe, agus béiḋmid i n-aoinḟeaċt le ċéile arís, agus——"

Aċt ní féidir leis creideaṁ go raiḃ sí ag imṫeaċt. Do ṗóg sé í, agus duḃairt sé go mbéaḋ saoġal fada sonasaċ roimpi. Maidir leis an ḃfeallsaṁnaċt níor ċuiṁniġ sé uirṫe.

CAIḂ. A XXIV.—TRÁĠAIḊEAĊT.

"Go dtugaiḋ Dia solus na ḃflaiṫeas dá h-anam! Tá sí imṫiġṫe uainn," arsan Canónaċ.

Ċuaiḋ Caoiṁġín amaċ as an tseomra. Níor léir dó cad a ḃí dá ḋéanaṁ aige. Ḃí a ċroiḋe céasta, ḃí a intinn trí n-a ċéile.

Ċuaiḋ sé ar an tsráiḋ. Ċuaiḋ sé síos ċun na trága. Ḃuail sé síos 'na ḋiaiḋ sin ar ḃóṫar na fairrge, agus fiaḃras 'na ṁeaḃair.

Ḃí an oiḋċe go geal, glórṁar, aċt níor ċuir sé suim i n-aon ruḋ a ḃí le feicsint nó le moṫuġaḋ. Do ṡiuḃail sé ċóṁ luaṫ agus do ḟéaḋ sé; do riṫ sé ar uairiḃ. D'iompuiġ sé ar ḃóṫar sléiḃe, agus do ṡiuḃail sé níḋ ba luaiṫe 'ná riaṁ. Anois agus arís do riṫ sé i mbárr an anama. Do ṡiuḃail sé agus do riṫ sé, do riṫ sé agus do ṡiuḃail sé i n-uaigneas na h-oiḋċe. Fá ḋeireaḋ ṫiar ní raiḃ sé i n-ann riṫ ná siuḃal. Do ċaiṫ sé é féin ar an dtalaṁ faoi sgáṫ an ċlaiḋe, agus do ġuiḋ sé ċun Dé go mbéaḋ deireaḋ leis.

Ba h-uaṫḃásaċ iad a ḋólás, a ċéasaḋ croiḋe, a ḃuaiḋirt anama. Ba léir dó fá ḋeireaḋ an dearmad mór do rinne sé. Níor ġlac sé le coṁairle Úna, níor lean sé ar a ḟíor-obair, níor ċuiṁniġ sé ar a aṫair agus ar a ṁáṫair. Ċuir sé an iomarca suime ann féin, agus sa ngráḋ, agus i n-aoiḃneas. Agus ṫáinig tubaiste air, ṫáinig mí-áḋ air, dá ḃárr. Dá mbéaḋ ciall aige i n-am ḃéaḋ sé ag obair i gcóir an ṗáipéir fós, agus am agus suaimneas aige i gcóir litriḋeaċta; ḃéaḋ a aṫair agus a ṁáṫair go compórdaċ sa mbaile; ḃéaḋ Úna 'na beaṫaiḋ. Aċt ní raiḃ ciall ná coguḃas aige, agus dá ḃríġ sin do ṫuit dólás agus donas agus bárr donais air. Ní raiḃ súil aige i n-aon ruḋ aċt aṁáin an bás.

Do luiġ sé annsin ar feaḋ uaire, agus do ṁeas sé gur ċosaṁail le h-Ifreann stáid a ċroiḋe agus a intinne. . . . Fá ḋeireaḋ d'éiriġ sé sár-ṫuirseaċ, agus do ṫuit a ċodlaḋ air. . . .

Ṡaoil sé ar ndúiseaċt dó go raiḃ sé i n-áit áluinn, aoiḃinn, agus go raiḃ Úna le n-a ċois, agus í ag féaċaint air go gráḋṁar. Ṫáinig áṫas ṫar meoḋon ar a ċroiḋe. Ḃí sé cinnte gur ċuala sé a guṫ agus go ḃfaca sé glóire a súl. An ċéad nóimid eile ḃí sé 'na lán-dúiseaċt. Fairíor, ḃí Úna imṫiġṫe, aċt do b'iongantaċ an méid síoṫċána agus sonais a ḃí 'na aigneaḋ fós.

D'éiriġ sé 'na ṡeasaṁ. Ḃí an moċ-ṫráṫ ann.

Ḃí sé fíor-ċinnte go raiḃ anam Úna i n-aice leis. Duḃairt sé leis féin go mbéaḋ sé foiġdeaċ, calma, deaġ-ċroiḋeaċ as sin amaċ, agus go leanfaḋ sé go dian, díṫċeallaċ ar obair a ṡaoġail. Níl i mbeaṫaiḋ duine sa réim ċorpordḋa aċt seal, agus ḃéaḋ a anam agus anam

Úna i n-aoinḟeaċt le ċéile ar sráid naoṁta, ḟíorruiḋe. Sa réim seo féin ba ġlan, beannuiġṫe an ġráḋ a ḃí eatorṫa.

Ċuaiḋ sé ar ais go Dúṁaċ Tráġa Ṁuirḃtean.

Caib a XXV.—Aiṫ-ḃeo.

Ar teaċt isteaċ do'n tiġín do Ċaoiṁġín ṫáinig an Canónaċ síos na staiḋrí.

“I n-ainm an Tiġearna cá raḃais, a Ċaoiṁġín?” ar seisean. “Ḃí imniḋe ṁór orm i do ṫaoiḃ, agus ḃí Úna——”

“Ṡaoilear ar dtús go raiḃ mo ċroiḋe briste,” ar Caoiṁġín, “aċt buiḋeaċas mór le Dia táim i ḃfad níos láidire anois.”

“Is mór an truaġ faoi go ndeaċaiḋ tú amaċ,” arsan Canónaċ. “Is mór an dearmad do rinneamar go léir. Nuair ṫáinig Úna ċuice féin arís——”

“I n-ainm Dé, a Ċanónaiġ, an ḃfuilir dáríriḃ——”

“Ṫáinig sí ċuice féin,” arsan Canónaċ, “agus buiḋeaċas mór le Dia ḃí sí níḋ ba láidire 'ná mar ḃí sí le tamall maiṫ. Tá sí 'n-a codlaḋ go sáṁ anois. Tá an doċtúir imṫiġṫe. Tá sé sásta 'na aigneaḋ. Deir sé go ḃfuil biseaċ mór uirṫe.”

Do ṡuiḋ Caoiṁġín síos i gcaṫaoir. Idir iongnaḋ agus mór-ġáirdeaċas níor ḟéad sé oiread agus focal a ráḋ.

“Caiṫfiḋ mé imṫeaċt anois,” arsan Canónaċ. “Is orm atá an t-áṫas. Aċt fan—tá sgéal agam le h-innsint duit. Ḃí an oiread sin buaiḋearṫa orainn nuair ṫáinig mé isteaċ ar tuitim na h-oiḋċe gur imṫiġ sé glan as mo ċuiṁne. Ḃíos i n-oifig na ‘Sean-ṁná’ indiu. Ḃíos ag cainnt leis an eagarṫóir i dtaoiḃ na seanmóirí úd. Rinne mé tagairt duit-se agus do'n trioblóid ṁór a ḃí ort. Duḃairt sé nár ṫuig sé cionnus mar ḃí an sgéal ar aon ċor agus go raiḃ brón mór air mar ġeall ar do ċás. Taḃairfiḋ sé post áiriṫe duit láiṫreaċ bonn má's maiṫ leat é.”

D'imṫiġ an Canónaċ annsin. Ċuaiḋ Caoiṁġín suas na staiġrí. Ṡaoil sé gur bealaċ go Neaṁ a ḃí ann.

Ċuaiḋ sé isteaċ go ciúin, socair sa tseomra. Ḃí Úna 'na codlaḋ, agus í go sáṁ. Do ṡuiḋ sé síos cois na leabṫa.

D'orsgail sí a súile i gceann tamaillín. D'ḟéaċ sí ar Ċaoiṁġín go gráḋṁar. Do ṗóg sé í.

"Is iongantaċ an sgéal a ḃéas agam le h-innsint duit ar ball," ar sise. "Ḃí tú cinnte go raḃas imṫiġṫe uait."

"Ḃí cosaṁlaċt an ḃáis ort, a ġráḋ," ar Caoiṁġín, "agus is beag nár ḃris mo ċroiḋe."

"Tá cuiṁne agat ar ḟís nó taiḋḃreaḋ mo ṁáṫar boiċte i ḃFine Gall," ar Úna. "Ḃíos san stáid céadna. Saṁluiġeaḋ ḋam go raiḃ mé ar mo ċorp do réir mar ḃí mo ṁáṫair. Ba ṫruaġ liom an stáid 'na raḃais, agus rinne mé iarraċt agus síor-iarraċt le cur i n-iúl duit go raḃas i n-aoinḟeaċt leat. Aċt ní ḟacais mé agus níor laḃrais liom ar ċor ar biṫ. Do ṡiuḃaileas leat agus do riṫeas leat cois na tráġa, agus ar ḃóṫar na fairrge, agus ar ḃoṫar sléiḃe, agus do luiġeas le do ċois faoi sgáṫ ċlaiḋe——"

"Tar ar ċualas riaṁ!" ar Caoiṁġín. "Ḃíos ar na bóiṫre go cinnte, agus do ċaiṫeas mé féin faoi sgáṫ an ċlaiḋe. Cuireann sé i gcuiṁne ḋom na sgéala diaṁaireaċta——"

"Aċt níor ċuiris aon tsuim ionam, a Ċaoiṁġín. Níor ḟaoilis go raiḃ mé ann in aon ċor. Ṁoṫuiġeas a lán rudaí iongantaċa im' ṫimċeall, aċt ḃí neart mo ġráḋa ḋom' ċoiméad i n-aoinḟeaċt leat-sa. Ḃí saġas troda naċ léir dam anois ar siuḃal ionam. Fá ḋeire ṫáinig tuirse ṁór orm, agus do ṫuiteas im' ċodlaḋ. Nuair ḋúisiġ mé arís is annso a ḃíos, agus an Canónaċ boċt ag féaċaint orm go brónaċ. Do b'iongantaċ an taiḋḃreaḋ é, dá mba rud é gur taiḋḃreaḋ a ḃí ann."

Do ṫuit sí 'n-a codlaḋ go sáiṁ arís. Ḃí an ġrian ag taitneaṁ ar an dtigín nuair ḋúisiġ sí. As sin amaċ ḃí sí ag éirġe slán láidir aereaċ ó ló go ló.

CAIḂ. A XXVI.—SLÁN AGUS BEANNAĊT!

"Is aisteaċ an fear tú," arsan t-árd-ṫuairisgeoir nuair a ċuaiḋ Caoiṁġín isteaċ 'na ṡeomra. "Cé an dearmad agus cé an donas a ḃí ort a's nár ċuiris i n-iúl dúinn go raiḃ cáirdeas idir tú féin agus an Canónaċ Ó Maoil-ḃeanna?"

"Cé an maiṫeas a ḃéaḋ san méid sin?" ar Caoiṁġín.

"Táir ró-simpliḋe le ḃéiṫ i do ḃeaṫaiḋ ar ṗláinéid mar seo," arsan t-árd-ṫuairisgeoir. "Tá eagla an doṁain ag 'An tSean-ḃean Liaṫ' roiṁ árd-ċléireaċ. Dá mbéaḋ an Pápa 'na ċoṁnuiḋe i mBaile Áṫa Cliaṫ ní ḟeadar cad a ḋéanaḋ sí. Nuair a fuair an fear eagair amaċ go ḃfuil tusa agus an Canónaċ ċóṁ mór sin le ċéile ṫáinig sé ċugam agus duḃairt sé gur ṁór an náire dom gan sgríḃneoir breaġ, clisde mar ṫusa a ċoiṁéad san oifig. Ċuir sé milleán ṫar meoḋan orm. Orm-sa! 'Seaḋ go díreaċ. Anois tá sort áirṫe le fáġail agat, a ṁic ó! Ní ḃéiḋ baint agat le tuairisgeoireaċt ċoitċinn—aċt aisdí speisialta ar imṫeaċta áirṫe: tuairisgeoireaċt liteardha ealaḋanta. Béiḋ sé ort fós príoṁ-aisdí liteardha a sgríoḃaḋ cúpla uair sa tseaċtṁain. Agus béiḋ an oiread eile tuarasdail le fáġail agat a's mar ḃí ċeana. Aċt tá an t-árd-eagartóir ag fanaṁaint leat 'na ḟeomra. Réiḋteoċaiḋ sé an ċeist ar fad."

Agus do réiḋtiġ.

Ar teaċt a ḃaile do Ċaoiṁġín ḃí Úna 'na suiḋe agus í ag léiġeaḋ láiṁ-sgríḃinne an "Leaḃair Ṁóir."

"Is iongantaċ a ḃfuil ráiḋte agat annso i dtaoiḃ ban-ḋéiṫe na nGaeḋeal, a Ċaoiṁġín," ar sise. "Is áluinn an sgéal é. Baḋ ḋóiġ le duine go raiḃ aiṫne agat ar na ban-déiṫe céadna."

"Tá ceann aca i dtigín i nDuṁaċ Tráġa Muirḃṫean cois Cuain Áṫa Cliaṫ," ar seisean. "Is uirṫe a ḃíos ag smaoineaḋ agus mé ag sgríoḃaḋ."

"Is miṫid duit a ḃeiṫ ag éirġe ciallṁar anois," ar sise. "Maraċ go dtáinig mé, agus an mí-áḋ i n-aoinḟeaċt liom, ḃéiṫeá go réiḋ, sonasaċ——"

"Níor ṫuigeas sonas dáiríribh sul ar ṫáinig tú," ar seisean.

"Aċt an trioblóid ṁór a ḃí ort le déanaiġe, nó le fada baḋ ċeart dam a ráḋ——"

"Do ċéas sí an 'gnáṫ-ḋuine' a ḃí ionam," ar seisean, "agus tá an 'fíor-ḋuine' ag teaċt ċun cinn dá ḃárr. Moṫuiġim 'Ríoġaċt Neiṁe' im' ṫimċeall agus ionam ċeana féin. Ḃí an ceart ag na saoite naoṁṫa."

"Moṫuiġim-se aoiḃneas sa tsaoġal naċ raiḃ le moṫuġaḋ ariaṁ roiṁe seo," ar sise.

"Táir ag éirġe slán, aereaċ, deirḃéalaċ arís; tá an t-aṫair agus an máṫair ag teaċt ar ais do'n ḟeilm ḃig; agus tá mór-ṗost nua fáġalta agam—naċ sonasaċ an sgéal ar fad é," ar Caoiṁġín.

Cuir sé i n-úil di a raiḃ le ráḋ ag an árd-ṫuairisgeoir agus ag an eagarṫóir.

"Deirtear gur i ḃfad ó ḃaile ḃíonn na h-iongantais. Ní fíor an sean-focal. Taisbeánann ár sgéal-ne gur ag baile a ḃíonn na sár-iongantais," ar Úna.

"Agus ionainn féin," ar Caoiṁġín. "Ní raiḃ insan triobloid aċt néalta. Tá na néalta imṫiġṫe. Tá an solus ann. Moṫuiġeann ár n-anamanna a stáid dúṫċais. Aiṫ-ḟilleaḋ ar Neaṁ é."

"A ḃeiṫ mar atámuid anois, ċóṁ áṫasaċ ionainn féin, an oiread sin aoiḃneasa 'nár dtimċeall agus atá annso cois Ċuain Áṫa Cliaṫ, agus an oiread sin oibre le déanaṁ againn ar son na mboċt agus ar son ár dtíre—naċ mbeimís sásta go deo, a Ċaoiṁġín?"

"Ḃéimís," ar seisean, agus ḋo ṗóg sé í. "Cuiṁ-niġeann tú i gcoṁnuiḋe ar na boċtáin agus na daoine nár ṁoṫuiġ Ríoġaċt Neiṁe ionta féin fós."

"Is truaġ liom iad go léir," ar Úna. "Cé an fáṫ go ḃfuilmid-ne ċóṁ sona agus na mílte i gcruaḋċás?"

"Is fada an sgéal é, a ġile," ar Caoiṁġín. "Gráḋ glan, beannuiġṫe a ṫreoruiġ sinne go Ríoġaċt Neiṁe. Ní mór dúinn oibriuġaḋ ar son na mílte naċ ḃfuil i ngar di fós." . . .

Inneosfar sgéal na h-oibre sin lá éigin, le congnaṁ Dé. Anois fágamuid slán ag Úna agus ag Caoiṁġín, go gráḋṁar, sonasaċ mar atá siad 'na dtigín aoiḃinn cois Ċuain Áṫa Cliaṫ.

(A ĊRÍOĊ.)

LIBRARY
7 JUL 1978
UNIVERSITY OF TORONTO

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY